

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**YDINASEIDEN MERKITYS TURVALLISUUSPOLTIKASSA –
RANSKAN JA ISO-BRITANNIAN VERTAILU**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti

Esko Väärälä

Sotatieteiden maisterikurssi 6

Maasotalinja

Huhtikuu 2017

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 6	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Esko Väärälä	
Opinnäytetyön nimi Ydinaseiden merkitys turvallisuuspolitiikassa – Ranskan ja Iso-Britannian vertailu	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2017	Tekstisivuja 63 Liitesivuja 0
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tutkielman tavoitteena oli selvittää, mikä on ydinaseiden merkitys Ranskan ja Iso-Britannian turvallisuuspolitiikassa. Tutkimuksen päämääränä oli löytää syitä, miksi ne ovat säilyttäneet itsenäisen ydinasekyvyn kylmän sodan jälkeisellä aikakaudella.</p> <p>Tutkittavaa aihetta tarkasteltiin poliittisen realismin paradigman ja sitä täydentävien ydinase-teorioiden näkökulmasta. Ydinaseteorioiden kautta keskityttiin tarkastelemaan ydinasearse-naaliltaan suhteellisen pienten ydinasevaltioiden logiikkaa pelotteen muodostamiseksi. Tutkielman lähdeaineisto koostui pääasiassa poliittista realismia ja ydinaseteorioita käsittelevistä teoksista, Ranskan ja Iso-Britannian valtiotason julkilausumista ja turvallisuusasiakirjoista sekä ydinaseita käsittelevistä artikkeleista ja verkkosivustoista. Tutkielma toteutettiin tutkimusotteeltaan ja menetelmiltään vertailevana laadullisena sisällönanalyysinä. Aineistoa analysoitiin teorialähtöisesti. Tämän lisäksi aineiston analyysissä pyrittiin myös teoriaohjauuteen.</p> <p>Tutkimuksen keskeisenä johtopäätöksenä havaittiin, että Ranskan ja Iso-Britannian ydinaseiden pääasiallisena merkityksenä on muodostaa pelote, jolla turvataan elintärkeät kansalliset intressit. Tarve ydinasepelotteen säilyttämiselle nähtiin perustuvan kansainvälisen järjestelmän ennakoimattomuuteen. Tämän ennakoimattomuuden vuoksi molemmat valtiot näkivät, ettei ydinaseisiin liittyviä uhkia voida tulevaisuudessa täysin poissulkea. Ydinaseiden merkityksessä korostui myös puolustuksellisuus ja niiden käyttö nähtiin koskevan vain äärimmäisiä tilanteita, joissa on kyse valtion oikeutetusta itsepuolustuksesta. Molemmat valtiot korostivat, että ne pitävät olosuhteisiin nähden mahdollisimmin pientä ydinasepelotetta. Kummankin valtion ydinasepelote nähtiin perustuvan suorituskyvyn osalta ydinsukellusvenejärjestelmään, joka mahdollistaa jatkuvan pelotteen ylläpidon. Merkittävimpänä eroavaisuutena nousi esille Ranskan ydinasejärjestelmien ilmakomponentti ja siihen liittyvät taktiset ydinaseet.</p> <p>Ranskan ja Iso-Britannian itsenäisillä ydinasepelotteilla nähtiin olevan merkitystä myös Naton kokonaispelotteelle. Iso-Britannia korosti Naton merkitystä, mutta Ranskan voidaan tulkita viestittävän ydinasepelotteen laajempaa merkitystä koko Euroopalle.</p> <p>Tutkielman teoreettinen viitekehys ohjasi tarkastelemaan ydinaseiden merkitystä valtioiden ulkoisen ympäristön kautta. Tämän vuoksi merkittävimmäksi jatkotutkimuskohteeksi nousi Ranskan ja Iso-Britannian sisäpoliittisten tekijöiden merkitys ydinaseisiin liittyvässä turvallisuuspolitiikassa.</p>	
<p>AVAINSANAT</p> <p>Ydinaseet, ydinasepelote, poliittinen realismi, ydinaseteoriat, Iso-Britannia, Ranska.</p>	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	YDINASEKESKUSTELU JA AIKAISEMPI TUTKIMUS.....	3
1.2	TUTKIMUSONGELMA JA VIITEKEHYS	6
1.3	TEORIANÄKÖKULMA, RAJAUKSET JA RAJOITTEET.....	8
1.4	KESKEINEN LÄHDEAINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	9
1.5	TUTKIELMAN RAKENNE	11
1.6	KESKEISET YDINASEITA KOSKEVAT KÄSITTEET JA LYHENTEET	11
2	TUTKIELMAN TEOREETTINEN NÄKÖKULMA.....	13
2.1	POLIITTISEN REALISMIN ASEMOITUMINEN KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN TUTKIMUKSEEN JA SEN PERUSOLETTAMUKSET KANSAINVÄLISESTÄ JÄRJESTELMÄSTÄ.....	14
2.2	POLIITTISEN REALISMIN KRITIIKKI.....	15
2.3	RANSKAN JA ISO-BRITANNIA ASEMA EUROOPAN VALTIOJÄRJESTELMÄSSÄ	17
2.4	KESKEISET TERMIT JA KÄSITTEET	18
2.4.1	Turvallisuus.....	18
2.4.2	Ydinasepelote.....	19
2.4.3	Ydinasepelotteen logiikka	20
2.5	JOHTOPÄÄTÖKSET	22
3	KANSALLISEN YDINASEEN KEHITYS JA REGIIMIT.....	24
3.1	KANSALLISEN YDINASEKYVYN KEHITYS	25
3.1.1	Iso-Britannia.....	26
3.1.2	Ranska	28
3.1.3	Ydinasearsenaalin määrän kehitys (aikavälillä 1955 – 2010).....	29
3.1.4	Vertailu ja johtopäätökset.....	30
3.2	YDINASEREGIIMIT	31
3.2.1	Kansainväliset sopimukset	32
3.2.2	Yhteistyö	34
3.2.3	Vertailu ja johtopäätökset.....	35
3.3	NATON YDINASEPELOTE	36
4	RANSKAN JA ISO-BRITANNIAN YDINASEPELOTE.....	37
4.1	RANSKAN JA ISO-BRITANNIAN NYKYISET YDINASEJÄRJESTELMÄT	37
4.1.1	Ydinasekyvyn arviointi	38
4.1.2	Ranska	39
4.1.3	Iso-Britannia.....	41
4.1.4	Vertailu ja johtopäätökset.....	43
4.2	YDINASEET KESKEISISSÄ VALTIOTASON JULKILAUSUMISSA	44
4.2.1	Ranska	45
4.2.1.1	Ranskan presidentin puhe 2006.....	46
4.2.1.2	Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2008	47

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

4.2.1.3	Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2013	48
4.2.1.4	Ranskan presidentin puhe 2015	49
4.2.1.5	Ranskan vuoden 2015 ydinsulkusopimukseen liittyvä raportti	50
4.2.2	Iso-Britannia	51
4.2.2.1	Vuoden 2006 arvio ydinasepelotteen tulevaisuudesta	51
4.2.2.2	Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2008	52
4.2.2.3	Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2010 ja SDSR 2010	53
4.2.2.4	Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2015	54
4.2.2.5	Iso-Britannian vuoden 2015 ydinsulkusopimukseen liittyvä raportti	55
4.2.3	Vertailu ja johtopäätökset	56
5	PÄÄTELMÄT JA POHDINTA	58
5.1	TUTKIELMAN TULOKSET JA VASTAUS TUTKIMUSONGELMAAN	58
5.2	TUTKIELMAN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI	59
5.3	POHDINTA JA MAHDOLLINEN JATKOTUTKIMUS	60
5.4	TULEVAISUUSPOHDINTA JA ”TUOMIOPÄIVÄN KELLO”	63
	LÄHTEET	64

YDINASEIDEN MERKITYS TURVALLISUUSPOLITIIKASSA – RANSKAN JA ISO-BRITANNIAN VERTAILU

1 JOHDANTO

”Ydinaseiden paluu eurooppalaiselle sotanäyttämölle pääsi yllättämään länsimaat. Ydinaseiden heristäminen poliittisten ja strategisten päämäärien edistämiseksi tai jopa niiden käyttämisen uhkaaminen oli täydellinen shokki maailmalle, jossa ydinaseiden leviämisen estäminen oli korvannut ydinaseriisunnan.”¹

- Suomen ulkoasiainministeriö, huhtikuu 2016

”...the possibility of conflicts between states involving us directly or indirectly cannot be ruled out. ... No weakness can be allowed in this international context. That is why the time of the nuclear deterrent is not a thing of the past. There can be no question of lowering our guard, including in that area.”²

- Ranskan presidentti François Holland 19.2.2015

“...that Britain should keep the ultimate insurance policy of an independent nuclear deterrent, you have to accept there are circumstances in which its use would be justified.. .. If you give any other answer then you are, frankly, undermining our national security, undermining our deterrent.”³

- Iso-Britannian pääministeri David Cameron 4.10.2015

¹ Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista, Ulkoasiainministeriö, huhtikuu 2016. s. 15.

² Ranskan presidentin François Hollanden puhe Istressin tukikohdassa 19.2.2015. [<http://www.ambafrance-uk.org/France-will-not-lower-its-nuclear>] ja [<http://www.hs.fi/ulkomaat/a1424435717797>] (luettu 25.11.2015)

³ Iso-Britannian pääministerin David Cameronin haastattelu (BBC1, David Marr Show) 4.10.2015. [<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/david-cameron-says-that-he-would-use-nuclear-weapons-a6679256.html>] ja [<https://www.youtube.com/watch?v=2BDz65-1IkU>] (luettu 25.11.2015)

Kylmän sodan aikana Euroopassa varauduttiin ydinaseiden käyttöön osana mahdollisia sotatoimia niin Neuvostoliiton kuin Naton osalta. Ydinaseilla oli keskeinen merkitys osana valtioiden turvallisuuspolitiikkaa. Ydinaseiden käyttö olisi todennäköisesti aiheuttanut molemmille osapuolille niin mittavat vahingot, että se osaltaan saattoi olla yksi keskeinen tekijä, jonka vuoksi Eurooppa välttyi suursodalta.

Kylmän sodan päättyminen oli merkittävä taitekohta Euroopan historiassa. Se rauhoitti Eurooppaa ja mahdollisti alueen integraation kehittymisen. Kuitenkaan valtiot, jotka tuolloin olivat hankkineet ydinasekyvyn, eivät ole luopuneet siitä, eivätkä toisaalta ole olleet halukkaita toimimaan tehokkaasti ydinaseriisunnan edistämiseksi. Ydinaseilla on vielä nykyäänkin merkitystä Euroopan valtioiden turvallisuuspolitiikassa. Ne vaikuttavat merkittävästi siihen, kuinka kyseiset valtiot määrittelevät puolustusstrategiansa sekä suurvalta-asemansa.⁴

Euroopassa on tällä hetkellä kolme itsenäisen ydinasekyvyn omaavaa valtiota, Ranska, Iso-Britannia ja Venäjä. Myös Yhdysvalloilla on sijoitettuna ydinaseita Eurooppaan. Ydinaseet ovat sijoitettuna Natoon kuuluvien valtioiden alueelle Belgiaan, Saksaan, Italiaan, Hollantiin, Kreikkaan ja Turkkiin.⁵ Määrällisesti eniten ydinaseita omaavat Yhdysvallat sekä Venäjä, ja ne ovatkin saaneet paljon huomiota ydinaseisiin liittyvässä keskustelussa.

Ranska ja Iso-Britannia ovat Euroopan unionin⁶ sekä Naton jäsenvaltioita ja kuuluvat Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostoon pysyvinä jäsenmaina. Kylmän sodan päättymisen jälkeen nämä kaksi valtiota ovat säilyttäneet itsenäisen ydinasekyvyn osana turvallisuuspoliittisia ratkaisujaan siitäkin huolimatta, että Yhdysvallat on yhtenä maailman merkittävimpänä⁷ ydinasevaltiona ja Naton vahvimpana jäsenenä sitoutunut Euroopan turvallisuuspolitiikkaan.⁸ Tutkimuksen kannalta on erityisen mielenkiintoista se, miksi Ranska ja Iso-Britannia ovat pitäneet kiinni itsenäisestä ydinasekyvystä Yhdysvaltain läsnäolosta huolimatta.

⁴ VNS (2012). *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012*, Valtioneuvoston selonteko, s. 44–45.

⁵ Tilanne tätä tutkielmaa laadittaessa. Yhdysvaltain taktiset ydinaseet. [<http://fas.org/issues/nuclear-weapons/status-world-nuclear-forces/>] (luettu 4.8.2016)

⁶ Iso-Britannia on aloittanut eroprosessin Euroopan unionista.

⁷ [<http://fas.org/issues/nuclear-weapons/status-world-nuclear-forces/>] (luettu 4.8.2016)

⁸ *NATIONAL SECURITY STRATEGY*, Yhdysvaltain kansallinen turvallisuusstrategia, helmikuu 2015. s. 25. Lisäksi Yhdysvaltain aiemmat kansalliset turvallisuusstrategiat [<http://nssarchive.us/>]

Suomi on turvallisuuspolitiikassaan sitoutunut vahvasti eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Suomi osallistuu aktiivisesti Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan sekä Nato-kumppanuuteen.⁹ Myös Yhdysvallat on Suomelle Nato-kumppanuuden lisäksi merkittävä kahdenvälinen kumppani turvallisuusyhteistyössä.¹⁰ Euroopan unionin Lissabonin sopimus velvoittaa niin kutsutussa turvatakuulausekkeessaan jäsenvaltioitaan keskinäiseen avunantoon kaikin käytettävissä olevin keinoin.¹¹ Euroopalla, Euroopan unionilla ja Natolla on keskeinen asema Suomen turvallisuuspolitiikan toimintaympäristössä. Näin ollen tämän tutkimuksen aihealue koskettaa osaltaan myös Suomea. Ranskaan ja Iso-Britanniaan muodostuneen poliittisen kumppanuus- ja liittolaissuhteen perusteella voitaneen todeta, että kyseisten valtioiden ydinaseilla on merkitystä myös Suomen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaan.

1.1 Ydinasekeskustelu ja aikaisempi tutkimus

Ydinaseita on käsitelty kansainvälisen politiikan tutkimuksen ja kirjallisuuden saralla paljon. Erityisesti kylmän sodan aikakaudelta löytyy useita tutkimuksia ja artikkeleita.¹² Viimeaikaisessa ydinasekeskustelussa ovat painopisteenä olleet ydinaseiden leviämisen estäminen, Pohjois-Korea ja Iran. Euroopan osalta Venäjän ydinasepolitiikka, ja osaltaan siihen liittyvä Yhdysvaltain ohjuspuolustusjärjestelmä, ovat saaneet paljon huomiota osakseen.¹³ Keskustelussa on noussut esille esimerkiksi ydinaseilla uhkaaminen ja tarpeet ydinasepelotteen vahvistamisesta.¹⁴ Ydinaseiden merkitykseen liittyvän keskustelun esiinnousu Euroopan viitekehyksessä on mahdollisesti ollut jopa yllättävää.

⁹ VNS (2012), s. 73 ja *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, heinäkuu 2016, s. 14–15, 21–22 ja 25–26.

¹⁰ VNS (2016), s. 24 – 26, ja *Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus*, Ulkoasiainministeriön julkaisuja 2 / 2015, s. 51–66.

¹¹ *Selvitys Euroopan unionin Lissabonin sopimukseen sisältyvän keskinäisen avunannon velvoitteesta*, Ulkoasiainministeriö 2008, s. 7-8.

¹² Tulkinta perustuu Maanpuolustuskorkeakoulun tietokannoista (Doria, Taisto) tehtyyn ydinaseisiin liittyvään hakuun. Tutkimuksia ja artikkeleita on laadittu erityisesti 1970–1980 luvuilla. Maanpuolustuskorkeakoululla on Venäjän tutkimus painopisteenä, jonka vuoksi sitä koskevaa materiaalia on suhteellisen runsaasti. Ks. myös Nangrang 2014, s. 2–5.

¹³ Näkemys perustuu tutkijan henkilökohtaisiin havaintoihin uutisoinnista ja kirjoitetuista artikkelista, jotka ovat esiintyneet tämän tutkimuksen laajempaan aihealueeseen (ydinaseet) perehdyttäessä. Havainnot muodostuivat syksyn 2015 ja kevään 2016 väliseltä ajalta.

¹⁴ Esimerkiksi: Helsingin Sanomien pääkirjoitus ”*Kun Venäjä uhkaa Tanskaa ydinaseilla, on syytä huoleen – ja uuden pelottavan kierteen ydintuhoon tuo nyt Donald Trump*” (Julkaistu 5.1.2017, päivitetty 25.1.2017) [<http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000005032653.html>] (luettu 16.2.2017) ja artikkeli ”*Revontulet olivat syöistä ihmiskunnan ydintuhoon päivälleen 22 vuotta sitten – ja nyt ydinaseilla uhoaminen on taas muotia*” (Julkaistu 25.1.2017) [<http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005059953.html>] (luettu 16.2.2017) ja Arms control Association sivuston artikkeli ”*Russia: U.S.-Russian Relations and Future Security of Europe*”, [https://www.armscontrol.org/ACT/2017_01/Features/US-Russian-Relations-and-the-Future-Security-of-Europe] (luettu 21.2.2017)

Maanpuolustuskorkeakoululla on käsitelty ydinaseita useissa artikkeleissa ja opinnäytetöissä.¹⁵ Henri Lavin vuonna 2015 tekemässä diplomityössä *Muuttuva ydinasepelote – Naton ydinasepelote liittouman voimanlähteenä* tarkastellaan Naton ydinasepelotetta nykyajan strategisessa turvallisuusympäristössä. Tutkimuksessa todetaan ydinaseiden ja ydinasepelotteen olevan keskeinen osa Naton kokonaispelotetta. Ydinaseiden merkitys tulee säilymään Euroopassa, mihin vaikuttaa olennaisesti Venäjän puheet ja toimet. Tutkimuksessa käsitellään suhteellisen laajasti ydinasepelotetta. Ranskan ja Iso-Britannian osalta siinä käsitellään lyhyesti niiden tämänhetkistä ydinasekykyä ja intressejä sen käytöstä osana Naton ydinasepelotetta.

Mika Kerttunen käsittelee artikkelissaan¹⁶ *Ydinaseet 2000-luvun maailmanjärjestyksessä* ydinaseiden merkitystä kolmesta näkökulmasta. Ensimmäiseksi poliittisesta näkökulmasta ydinaseen hankkimisen motiiveja, toiseksi strategis-sotilaallisesta näkökulmasta pelotteen sisältöä ja sen merkitystä nykyaikana ja kolmanneksi käsityksiä ydinsodasta ja ydinaseiden käytöstä. Artikkelissa käsitellään ydinaseita ja niihin liittyvää keskustelua hyvin yleisesti ja laaja-alaisesti. Yhtenä yleisenä johtopäätöksenä arvioidaan ydinaseiden sotilaallisena tavoitteena ja tarkoitusperänä säilyvän pelotteen ja painostuksen. Ydinaseiden arvioidaan olevan osa maailmanjärjestyksestä, ainakin vielä lähitulevaisuudessa. Artikkelit eivät kuitenkaan keskity yksittäisten ydinasevaltioiden syvällisempään tarkasteluun.

Fred Blombergsin väitöskirjassa *Euroopan voimatasapainojärjestelmä 1990-2012 - Euroopan vakaus rakenteellisen, uusklassisen ja hegemonisen realismin näkökulmasta* vuodelta 2013 tarkastellaan laajasti Euroopan voimatasapainojärjestelmää kolmen poliittisen realismin koulukunnan näkökulmasta, ja siinä käsitellään osaltaan myös Ranskan sekä Iso-Britannian ydinaseita. Tutkimuksen mukaan itsenäinen ydinasekyky on yksi merkittävä kulmakivi molempien valtioiden toteuttamassa valtapolitiikassa. Ydinasekyvyllä osoitetaan oma suurvalta-asema ja taataan viime kädessä oma turvallisuus. Kumpikaan valtio ei voi täysin luottaa siihen, että Yhdysvaltain ydinasepelote tulisi pysymään niiden turvana.¹⁷

¹⁵ Tässä yhteydessä nostetaan esille ne löydetty tutkimukset, jotka käsittelevät erityisesti ydinaseteorioita sekä ydinaseita Euroopan viitekehityksessä.

¹⁶ Kerttunen 2008, s. 11–41.

¹⁷ Blombergs 2013a, s. 322 ja 345.

Harri-Antero Lähde tarkastelee vuonna 2011 tekemässään sotahistorian pro gradu -tutkielmaansa *Pohjois-Korean ydinase kylmän sodan ydinaseteorioiden näkökulmasta* ydinaseteorioita, mutta ei Euroopan viitekehyksessä. Eero Lehtonen on tarkastellut samana vuonna pro gradu -tutkielmassaan *Ydinaseet Venäjän turvallisuusstrategiassa* Venäjän ydinasejoukkojen kokoonpanoa, käyttöperiaatteita ja merkitystä osana Venäjän turvallisuusstrategiaa klassisen realismin näkökulmasta. Jukka Suominen käsittelee vuonna 2007 tehdyssä pro gradu -tutkielmassaan *Ranskan turvallisuuspoliittinen doktriini, sen taustatekijät ja tulevaisuus osana Euroopan unionia* osaltaan myös Ranskan itsenäistä ydinasekykyä, joka tutkielman mukaan on yksi merkittävä osa sen turvallisuutta.

Ydinaseisiin liittyvässä akateemisessa ja poliittisessa keskustelussa on haastettu kylmän sodan aikakauden peloteorioiden näkemykset. Tampereen yliopiston opettaja *Tapio Juntunen* viittaa artikkelissaan¹⁸ tutkimuksiin ja artikkeleihin, joiden mukaan kylmän sodan aikakauden näkemykset idän ja lännen välisestä kaksinaapaisesta kauhun tasapainosta eivät enää olisi päteviä nykyisessä kansainvälisessä järjestelmässä. Puhutaan niin sanotusta peloteoptimismista.

Viimeaikaisista ulkomaalaisista tutkimuksista Vipin Narangin *Nuclear Strategy in The Modern Era, Regional Powers and International Conflict* on mielenkiintoinen tämän tutkielman kannalta. Narangin tutkimus on julkaistu vuonna 2014, ja se tarkastelee juurikin arsenaaliltaan pienempien ja itsenäisten ydinasevaltioiden ydinasestrategioita. Narang rakentaa tutkimuksessaan teorian pienten ydinasevaltioiden strategioille, teoriaa hän kutsuu nimellä *Posture Optimization Theory*. Narangin tutkimuksessa on erityisesti merkille pantavaa se, että hänen näkökulmastaan Iso-Britannialla ei ole itsenäistä ydinasekykyä, koska se on niin riippuvainen Yhdysvaltojen kanssa toteutettavasta yhteistyöstä.

Ydinaseita, Ranskaa ja Iso-Britanniaa koskevia artikkeleita ja tutkimuksia on löydettävissä laajalti. Tutkijalla ei kuitenkaan ole tiedossa aikaisempaa tutkimusta, jossa vertaillaan ydinaseiden merkitystä Ranskan ja Iso-Britannian turvallisuuspolitiikassa poliittisen realismin sekä yksittäisten ydinaseteorioiden näkökulmasta. Ydinaseisiin liittyvässä keskustelussa ovat painopisteinä olleet juuri länsimaisesta näkökulmasta muodostuneet uhkat, kuten ydinaseiden leviäminen, Pohjois-Korea, Iran ja osaltaan myös Venäjä. Tällä tutkimuksella pyritään tuomaan näkökulmaa niihin ydinaseisiin sekä ydinasepolitiikkaan, joita länsimaisesta näkökulmasta ei ehkä tällä hetkellä koeta tällä niin suureksi turvallisuusuhkaksi.

¹⁸ The Ulkopolitist, vieraskynä: Toinen ydinasekausi ja peloteoptimismin vinoumat. [<http://ulkopolitist.fi/2015/08/21/vieraskyna-toinen-ydinasekausi-ja-peloteoptimismin-vinoumat/>] (luettu 17.2.2015)

1.2 Tutkimusongelma ja viitekehys

Edellisten alalukujen perusteella määriteltiin kiinnostuksen kohteena oleva kansainvälisen politiikan ilmiö¹⁹ ja tarve sen tutkimukselle. Näiden perusteella tämän tutkielman tutkimusongelmana on selvittää, *miksi Ranska ja Iso-Britannia ovat säilyttäneet itsenäisen ydinasekyvyn kylmän sodan jälkeisessä maailmassa*. Laajempaan viitekehyksenä tutkimuksessa on yleisellä tasolla nähdyn poliittisen realismin mukainen Eurooppa ja ydinaseiden merkitys valtioille osana sitä.

Tutkielman päätutkimuskysymyksenä, jonka avulla vastataan tutkimusongelmaan, on seuraava:

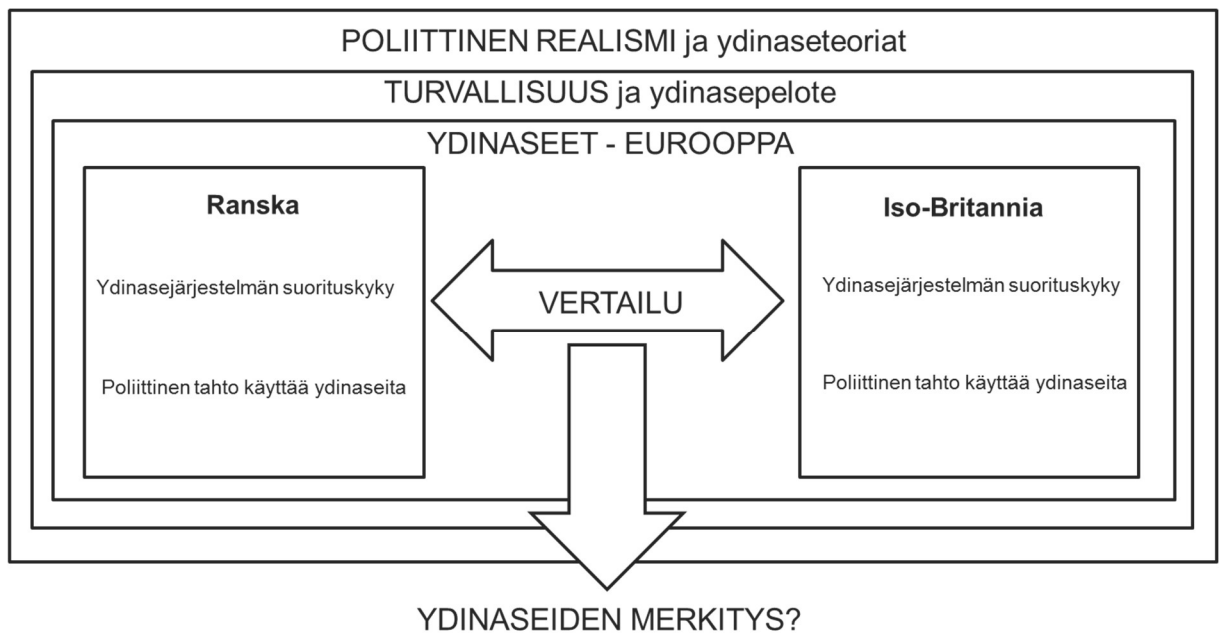
- *Mikä on ydinaseiden merkitys Ranskan ja Iso-Britannian turvallisuuspolitiikassa?*

Tutkielman päätutkimuskysymykseen vastataan alatutkimuskysymyksillä, jotka ovat seuraavat:

- *Mitkä ovat teorianäkökulman perusolettamukset kansainvälisestä järjestelmästä?*
- *Mikä on teorianäkökulman mukaan Ranskan/Iso-Britannian asema Euroopassa?*
- *Mitä selityksiä tutkimuksen teorianäkökulma antaa ydinaseiden merkityksestä valtion turvallisuuspolitiikassa?*
- *Miten Ranskan/Iso-Britannian ydinasekyky on kehittynyt?*
- *Mitä ydinaseita koskevia kansainvälisiä tai kansallisia rajoituksia mailla on?*
- *Millainen on Ranskan/Iso-Britannian ydinasekyky tällä hetkellä?*
- *Miten Ranska/Iso-Britannia määrittelee ydinaseiden merkityksen kansallisen turvallisuuden kannalta?*

¹⁹ Sipilä & Koivula 2014, s. 37.

Vertailemalla Ranskaa ja Iso-Britanniaa on mahdollista selvittää, onko ydinaseilla sama merkitys molemmille valtioille, vai onko löydettävissä merkittäviä eroavaisuuksia siitäkin huolimatta, että molemmat ovat sotilaallisessa liittosuhteessa Naton kautta ja ainakin tällä hetkellä Yhdysvaltain ydinasepelote on keskeinen osa sotilasliiton kollektiivista turvallisuuspolitiikkaa.²⁰ Tämän vuoksi Ranskaa ja Iso-Britanniaa ei tässä tutkielmassa lähdetä erottamaan keinoitekoisesti toisistaan, vaan lähtökohtaisesti hyväksytään niiden keskinäisriippuvuussuhde.²¹ Tämä siitäkin huolimatta, että tutkielman teoreettisen näkökulman kautta on haastava tarkastella syvällisemmin valtioiden välisiä yhteistyösuhteita. Löydetyt eroavaisuudet valtioiden välillä, koskien ydinaseiden merkitystä, ovat näin ollen mahdollisesti mielenkiintoisia jatkotutkimuksen kohteita. Lisäksi kahden valtion vertailu antaa laajemman kuvan ydinaseista Euroopan viitekehyksessä. Vaikka tutkielman varsinaisena päämääränä ei ole tarkastella ydinaseiden tai ydinasekyvyn tulevaisuutta, voidaan jo lähtökohtaisesti olettaa, että lähdeaineiston kautta on löydettävissä tai ainakin joiltain osin tulkittavissa arvioita tähän liittyen. Ydinaseiden merkityksen kehitystä ja tulevaisuutta pyritään tarkastelemaan niiltä osin kuin se tutkimusprosessin osana nousee esille ilman laajaa erillistarkastelua.

Kuva 1. Tutkielman viitekehys ja asetelma

²⁰ *NATO's nuclear deterrence policy and forces* [http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50068.htm] ja *Status of World Nuclear Forces* [<http://fas.org/issues/nuclear-weapons/status-world-nuclear-forces/>] (luettu 8.8.2016)

²¹ Yhteisen turvallisuusympäristön vuoksi molemmat valtiot ovat osaltaan reagoineet toistensa toimintaan ja oletettavasti myös oppineet toisiltaan ydinasestrategioihin liittyen. Sotilaallisen yhteistyön syventämisessä on esille jopa nostettu yhteistoiminta ydinasepelotteen ylläpidossa. Ks. lisää *Britain and France as Nuclear Partners* [<http://www.iiss.org/en/publications/survival/sections/2012-23ab/survival--global-politics-and-strategy-february-march-2012-7116/54-1-02-harries-9500>] (luettu 15.2.2017)

1.3 Teorianäkökulma, rajaukset ja rajoitteet

Tämän tutkielman teoreettiseksi lähtökohdaksi on valittu poliittinen realismi ja sitä täydentävät ydinaseteoriat. Tutkielman teoreettista näkökulmaa käsitellään tarkemmin seuraavassa pääluvussa. Realismi soveltuu hyvin tutkimuksen aihealueeseen, koska siinä käsitellään ydinaseiden merkitystä osana suurvaltojen turvallisuus-/valtapolitiikka. Realismin mukaan kansainvälisessä politiikassa on pohjimmiltaan kyse suurvaltojen välisestä valtakamppailusta ja voimapolitiikasta, jonka johdosta sotilaallinen voima ja siitä muodostuvat turvallisuusuhat ovat keskeisessä asemassa.²² Ydinaseteorioilla on päämääränä tutkimuskohteen syvällisempi tarkastelu verrattuna siihen, että teorianäkökulma olisi pelkästään poliittinen realismi. Ydinaseteoriat käsittelevät erityisesti ydinasepelotteen merkitystä ja käyttöä osana valtioiden turvallisuuspolitiikkaa.

Realismin mukaan valtiot ovat päätoimijoita kansainvälisessä järjestelmässä.²³ Ydinaseiden merkitystä niille voidaan tarkastella niin ulko- kuin sisäpoliittisesta näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa tarkastelu rajataan koskemaan vain valtion ulkopoliitiikkaa, koska valittu teorianäkökulma on soveltuvampi tähän.²⁴ Teorianäkökulmaa ja sen mukaista kansainvälistä järjestelmää käsitellään tarkemmin tämän tutkimuksen toisessa pääluvussa. Viitekehyksessä (Eurooppa) on tämä tutkielma rajattu koskemaan vain kahta kansallisen ydinasekyvyn omaavaa valtiota, Ranskaa ja Iso-Britanniaa. Ydinaseiden merkitystä tarkastellaan vain kyseisten valtioiden turvallisuuspolitiikassa, ei ydinaseiden merkitystä Euroopan turvallisuusympäristössä.

Ajallisesti tutkimus rajoittuu kylmän sodan jälkeiselle aikakaudelle, koska se merkitsi suurta muutosta niin maailmanlaajuisessa kuin tutkimuksen viitekehyksenä olevan Euroopan toimintaympäristössä.²⁵ Tutkimuskohdetta kuitenkin taustoitetaan perehtymällä Ranskan ja Iso-Britannian kansallisen ydinasekyvyn kehityshistoriaan. Varsinainen aikaväli, jota tutkielmassa tarkastellaan, rajoittuu vuosille 2006 - 2016.²⁶ Rajaus on tehty pääosin tutkielman laajuuden vuoksi, jotta tarkastelu kyetään toteuttamaan riittävän tiiviinä. Aikavälillä on myös tapahtunut muutoksia Euroopan turvallisuusympäristössä, ja tätä pyritäänkin käyttämään osana lähdemateriaalin analyysia.

²² Blombergs 2013b, s. 15.

²³ Jackson & Sørensen 2003, s. 68.

²⁴ Tässä yhteydessä on huomattava, että poliittinen realismi ei poissulje valtion sisäpolitiikan merkitystä.

²⁵ Blombergs 2013a, s. 1–2, ja Visuri 2011, s. 13–15 ja 17–22.

²⁶ Kyseinen aikaväli on myös riittävän etäällä kylmän sodan päättymishetkestä, minkä perusteella tarkastelun voidaan olettaa kohdentuvan varmemmin sen jälkeiselle ajalle eikä murrosvaiheeseen.

Rajoitteena tässä tutkielmassa on tutkijan kyky käyttää ranskankielistä lähdemateriaalia. Tämä ei ole tutkimuksen kannalta olennainen ongelma, koska ydinaseet ovat yleisesti ottaen pelotease, ja niistä annetut viestit ovat suunnattu pääosin ulkomaille. Tämän vuoksi Ranskan ydinaseita koskevia julkaisuja on löydettävissä riittävältä osin englanninkielisenä.

On huomattava, että tämä tutkielma perustuu julkisesti saatavilla olevaan lähdeaineistoon. Ydinaseisiin ja niiden mahdolliseen käyttöön liittyen valtioilla on luonnollisestikin turvaluokiteltua materiaalia, jota on käytännön syistä mahdoton saada käyttöön.

1.4 Keskeinen lähdeaineisto ja tutkimusmenetelmät

Tämän tutkielman keskeinen lähdeaineisto koostuu tutkimusta ja teoriaa käsittelevästä kirjallisuudesta, Ranskan ja Iso-Britannian julkaisemista kansallista turvallisuutta ja ydinasepolitiikka käsittelevistä asiakirjoista, ydinaseita käsittelevistä internet-tietokannoista sekä aihealuetta koskevista tieteellisistä artikkeleista ja tutkimuksista. Tutkielman varsinaisina primäärlähdeaineistoina ovat ydinaseteorioita käsittelevät teokset sekä tutkimuksen kohdevaltioiden julkaisemat viralliset turvallisuusstrategiat ja muut ydinaseita koskevat asiakirjat. Lähdeaineiston valinnassa on korostunut laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti tarkoituksenmukaisuus, ei satunnaisotanta.²⁷ Ydinaseita käsittelevää materiaalia on löydettävissä runsaasti, joten tämä on osaltaan lähdemateriaalia ja sen valintaa/hankintaa koskeva haaste. On jo lähtökohtaisesti hyväksyttävä se, että aivan kaikkeen ei ole tämän tutkimuksen laajuudessa mahdollista perehtyä. Tähän pyritään toki vaikuttamaan asetetuilla rajauksilla.

Tutkielma on tutkimusotteeltaan²⁸ vertaileva tutkimus, jonka tavoitteena on hahmottaa valittujen kahden tutkimuskohteen välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Vertailussa on otettava huomioon, että tutkimuskohteet ovat vertailukelpoisia, eli yhteismitallisia.²⁹ Tutkimuskohteet on jo lähtökohtaisesti todettu vertailukelpoiksi, mutta seuraavassa, tutkimuksen teoreettista näkökulmaa käsittelevässä osiossa, tähän palataan vielä tarkemmin.

²⁷ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, s. 164.

²⁸ Tutkimuksen tarkoituksena, joka ohjaa tutkimusotteen valintaa, on selvittää ydinaseiden merkitystä kahden valtion osalta vertailemalla niitä. Rantapelkonen & Koistinen 2016, s. 180.

²⁹ Sama, s. 187.

Menetelmällisiltä lähtökohdiltaan tämä tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen, jossa tutkimuksen kohdetta pyritään ymmärtämään syvällisesti ja kokonaisvaltaisesti.³⁰ Tutkimus ei näin ollen pyri yleistysten tekemiseen. Pääosin kirjallisuudesta, asiakirjoista ja tieteellisistä artikkeleista koostuvaa lähdeaineistoa analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin³¹ menetelmin. Tutkimuskohde on pyritty rajaamaan menetelmille sopivaksi. Tutkimustyön ohessa löytyneet mielenkiintoiset asiat käsitellään tutkielman johtopäätöksissä ja samassa yhteydessä tuodaan esille mahdollisia jatkotutkimuskohteita.³² Tutkimus voidaan tällöin nähdä laadullisena vertailevana analyysina.

Tutkimuksen lähdeaineistoa analysoidaan pääosin teorialähtöisesti muodostetun teoreettisen viitekehyksen ohjaamana. Toisaalta tutkimuksessa pyritään myös teoriaohjaavuuteen (tai teoriasidonnaisuuteen), jolloin tutkimuskohdetta on mahdollisuus tarkastella hieman vapaammin suhteessa teoriaan. Näiden valintojen perusteella analyysissä, ainakin lähtökohtaisesti, pyritään niin deduktiiviseen kuin abduktiiviseen päättelyyn.³³ Tutkielman teorialähtöisyys korostuu aineiston analyysissä sekä johtopäätöksissä, kun taas pohdinnan kautta tuodaan esille tutkielman teoriaohjaavuus.

Tälle tutkielmalle määritettyjen rajausten ja rajoitteiden lisäksi myös menetelmälliset valinnat rajaavat tai rajoittavat tarkastelua. Tutkittavien tapausten määrä on vähäinen (kaksi valtiota tässä yhteydessä) ja vertailtavien piirteiden määrä on suhteellisen vähäinen.³⁴ Tämä suhteessa siihen, että valtio itsessään sekä kansainvälinen järjestelmä, jossa valtiot toimivat, ovat todellisuudessa hyvin kompleksisia. Tutkimuksen teorianäkökulma sekä menetelmälliset valinnat pyrkivät yksinkertaistamaan tätä kompleksista rakennetta ja nostamaan tarkasteltavaksi niitä tekijöitä, joilla on keskinen merkitys tutkimuskohteelle. Seuraavassa pääluvussa on käsitelty tarkemmin sitä, millaisena valittu teorianäkökulma näkee tutkimuskohteen sekä sen toimintaympäristön, ja mitä piirteitä näkökulma rajaa pois. On myös huomattava, että laadullisessa tutkimuksessa tutkijan subjektiiviset näkemykset voivat vaikuttaa aineistoon ja sen analyysiin. Tähän pyritään vastaamaan läpinäkyvyydellä, tarkoittaen johtopäätösten selkeää esittämistä ja tutkijan mahdollisten asenteiden ja tutkimuksen ongelmien esilletuomisella.³⁵

³⁰ Sipilä & Koivula 2014, s. 45–46 ja Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, s. 161.

³¹ Tuomi & Sarajärvi 2008, s. 91–92.

³² Sama, s. 92.

³³ Tuomi & Sarajärvi 2008, s. 95–98 ja Rantapelkonen & Koistinen 2016, s. 1–2, 14–15 ja 138–139.

³⁴ Luoma 2006, *Kvalitatiivinen vertaileva analyysi (CQA)*. Oulun yliopisto. [<http://www oulu.fi/sosiologia/node/5047>] (luettu 17.2.2017)

³⁵ Rantapelkonen & Koistinen 2016, s. 3.

Laadullisen tutkimuksen menetelmien ja tulosten pätevyyden (reliabiliteetti) sekä luotettavuuden (validiteetti) arviointia voidaan pitää haastavana. Tässä tutkimuksessa näiden arviointia pyritään parantamaan nimenomaan sillä, että jokaisessa tutkimuksen vaiheessa tuodaan esille mahdollisimman tarkka kuvaus siitä, mitä ollaan tekemässä.³⁶ Tarkoitetaan sitä, että jokaisen luvun/vaiheen alussa kerrotaan mahdollisimman selkeästi mihin kysymykseen tai kysymyksiin ollaan hakemassa vastauksia, mikä on käytettävä lähdeaineisto ja miten sitä tarkastellaan. Näin ollen pyritään siihen, että tutkimuksesta käy mahdollisimman selkeästi ilmi näkökulman rajoitteet ja se mitä on tietoisesti rajattu pois.

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielma koostuu johdannon jälkeisistä neljästä pääluvusta, joista ensimmäisessä (luku 2) käsitellään tutkielman teoreettista näkökulmaa. Tämän teoreettisen näkökulman/viitekehyksen kautta luodaan perusteet sille, mitä seuraavissa kahdessa pääluvussa tullaan tarkastelemaan. Luvussa 3 taustoitetaan tutkimuskohdetta tarkastelemalla molempien valtioiden ydinasekyvyn kehityshistoriaa yleisellä tasolla sekä ydinasevaltiot, joihin kyseiset valtiot kuuluvat. Tämän jälkeen, luvussa 4, keskitytään Ranskan ja Iso-Britannian ydinasevaltioiden lähempään tarkasteluun. Viimeisimmässä luvussa vastataan tutkielman pääongelmaan edellisten kolmen pääluvun analyysin perusteella.

Jokaisen pääluvun alussa on pyritty tuomaan mahdollisimman selkeästi esille tutkielman alakysymys tai kysymykset, joihin siinä vastataan. Lisäksi on kerrottu käytettävä lähdemateriaali ja mitä siitä on tarkoitus analysoida.

1.6 Keskeiset ydinaseita koskevat käsitteet ja lyhenteet

Tähän on koottu tutkimuksen kannalta keskeiset ydinaseisiin liittyvät käsitteet ja lyhenteet, jotka esiintyvät tekstissä, alaviitteissä tai lähdeaineistossa. Käsitteillä *Turvallisuus* ja (ydinase)*pelote* on erityismerkitys tämän tutkimuksen kannalta, minkä vuoksi niitä käsitellään tarkemmin seuraavassa pääluvussa. Kansainvälisten ydinaseita koskevien sopimusten lyhenteet sekä keskeinen sisältö on esitetty tutkimuksen kolmannen pääluvun toisessa alakohdassa (3.2.1)

³⁶ Sipilä & Koivula 2014, s. 45–49, Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, s. 231–233 ja Rantapelkonen & Koistinen 2016, s. 185–186 ja 101–102.

Käsitteet:

Ydinase (Nuclear weapon) koostuu laitteesta (esim. ohjus), jolla *Ydinkärki (Nuclear warhead)* kyetään toimittamaan kohteeseen. Yksittäisessä ydinaseessa voi olla myös useita kärkiä. Ydinasejärjestelmään liittyy myös edellä mainittujen lisäksi alusta, joka tarkoittaa esimerkiksi sukellusvenettä tai lentokonetta.

Ydinasetriadi (Nuclear triad) tarkoittaa ydinasejärjestelmien maa-, meri-, ja ilmakomponenttia. Esimerkiksi maanalaiset siilot, lentokoneet ja sukellusveneet, joista kustakin kyetään laukaamaan ydinase.

Strateginen ja taktinen ydinase. Käsitteillä ei ole universaalisti hyväksyttyä määritelmää. Yleisesti strategista ydinasetta kuvaa sen huomattavasti pitempi kantama ja suurempi räjähdysvoimakkuus. Strategisen ydinaseen kantama on yleensä tuhansia kilometrejä, kun taas taktisen kantama jää satoihin kilometreihin. Taktinen ydinase on suunniteltu käytettäväksi taistelukentällä.³⁷

Lyhenteet:

WMD (Weapons of Mass Destruction)

MAD (Mutually Assured Destruction)

SNF (Small Nuclear Forces)

ICBM (Intercontinental Ballistic Missile)

IRBM (Intermediate Range Ballistic Missile)

SLBM (Submarine Launched Ballistic Missile)

SSBN (Submarine/Submersible Ship Ballistic Nuclear), Ranska käyttää lyhennettä SNLE

MIRV (Multiple Independently Targetable Reentry Vehicle)

ALBM/ALCM (Air Launched Ballistic Missile/Air Launched Cruise Missile)

CASD (Continuous at Sea Deterrent)

³⁷ Strategisen ja taktisen ydinaseen määritelmä ei ole täysin universaali. Yleensä määrittelyssä viitataan myös ydinaseita rajoittaviin sopimuksiin, kuten START ja INF. Valtiot tekevät myös itse määritelmät strategisten ja taktisten ydinaseiden välille. Lisäksi määrittelyn tekee haastavaksi teknisestä näkökulmasta se, että on olemassa pitkän kantaman ohjusjärjestelmiä, joissa voidaan käyttää pienitehoista ydinkärkeä. Ks. lisää [<http://thebulletin.org/nuke-any-other-name>], [<https://www.stratfor.com/the-hub/case-tactical-nuclear-weapons>] ja [<http://www.nti.org/analysis/articles/tactical-nuclear-weapons/>] (luettu 9.4.2017)

2 TUTKIELMAN TEOREETTINEN NÄKÖKULMA

Tässä luvussa käsitellään valitun yleisen tason teorianäkökulman, poliittisen realismin, asemoitumista kansainvälisen politiikan tutkimuksessa, sen perusolettamuksia kansainvälisen järjestelmän luonteesta ja logiikasta sekä ydinaseiden merkitystä sen näkökulmasta. Poliittisesta realismista muodostettua, jokseenkin yleisen tason teoreettista näkökulmaa, täydennetään ydinase-teorioilla, joiden avulla on mahdollista tarkastella syvällisemmin erityisesti ydinasepelotetta. Lisäksi luvussa käsitellään tämän tutkielman kannalta keskeisiä käsitteitä (turvallisuus ja ydinasepelote) sen suhteen miten ne ymmärretään nimenomaan tämän tutkielman viitekehyksessä.

Luvussa vastataan tutkimuksen kolmeen alakysymykseen, jotka ovat:

- *Mitkä ovat teorianäkökulman perusolettamukset kansainvälisestä järjestelmästä?*
- *Mikä on teorianäkökulman mukaan Ranskan/Iso-Britannian asema Euroopassa?*
- *Mitä selityksiä tutkielman teorianäkökulma antaa ydinaseiden merkityksestä valtion turvallisuuspolitiikassa?*

Lähdeaineisto koostuu pääosin strategiaa ja kansainvälistä politiikkaa sekä sen tutkimusta käsittelevistä perus-/yleisteoksista, teorianäkökulmaan liittyvistä tutkimuksista ja poliittista realismia sekä ydinaseteorioita käsittelevistä artikkeleista ja kirjallisuudesta.

Lähdemateriaalia tarkastellaan laadullisen sisällönanalyysin menetelmin. Teoriaa käsittelevästä aineistosta pyritään saamaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa.³⁸ Päämääränä on löytää teorialähtöisen analyysin kannalta olennaiset tekijät/piirteet, joita puolestaan tarkastellaan seuraavissa kahdessa pääluvussa.

Tutkimuksen kohdevaltioiden, Ranskan ja Iso-Britannian, vertailua toteutetaan ainoastaan sen suhteen, kuinka ne asemoituvat teoreettisen mallin mukaiseen kansainväliseen järjestelmään tai pikemminkin sen osaan, joka on tässä tutkimuksessa rajattu koskemaan Eurooppaa.

³⁸ Tuomi & Sarajärvi 2008, s. 103.

2.1 Poliittisen realismin asemoituminen kansainvälisen politiikan tutkimukseen ja sen perusolettamukset kansainvälisestä järjestelmästä

Poliittinen realismi kuuluu niin sanottuun *selittävään*³⁹ tieteenfilosofiseen lähestymistapaan. Sen taustaolettamuksena on, että kaikkia tapahtumia hallitsevat luonnonlait, joiden mukaan asiat tapahtuvat samalla tavalla, mikäli olosuhteet pysyvät muuttumattomina. Näiden oletusten perusteella ympäröivä maailma on itsenäinen ja joissakin määrin ennustettava ympäristö.⁴⁰ Realismin teoreettisista lähtökohdista tehdyllä tutkimuksella pyritään tuottamaan objektiivista (arvovapaata) tietoa, tarkastelemalla jotain kansainvälisen politiikan ilmiötä positivistisen lähestymistavan mukaisesti niin sanotusti ”ulkoa päin”.⁴¹

Poliittinen realismi on ollut turvallisuus- ja strategiantutkimuksen sekä kansainvälisen politiikan päälähestymistapa kylmän sodan aikana, ja sillä on yhä hallitseva asema siitäkin huolimatta, että suurin osa kansainvälisen politiikan tutkijoista edustaa jotain toista lähestymistapaa. Realismin asemaa ovat haastaneet niin uudet kansainvälisen politiikan lähestymistavat, kuten konstruktivismi ja kriittiset teorit, kuin myös vanhat lähestymistavat, kuten liberalismi ja englantilainen koulukunta. Realismin suhteellisen vahva asema kansainvälisen politiikan tutkimuksessa pohjaa sen sisäiseen yhtenäisyyteen sekä sen ydinkäsitteiden vallan, turvattomuuden ja selviytymisen ajasta ja paikasta riippumattomaan yleispätevään luonteeseen.⁴²

Vaikka poliittisen realismin vahvuutena on sen sisäinen yhtenäisyys verrattuna muihin kansainvälisen politiikan lähestymistapoihin, on sen sisällä myös toisistaan poikkeavia ja teoriaa täydentäviä koulukuntia.⁴³ Tässä tutkielmassa pyritään kuitenkin tarkastelemaan tutkimuskohdetta yleisesti realismin näkökulmasta, eikä näin ollen ole tarkoituksenmukaista vertailla eri realismin sisäisten koulukuntien näkemyksiä, vaan pysyttäytyä niitä yhdistävissä yleisissä perusolettamuksissa. Toisaalta poliittisen realismin yleistä logiikkaa/paradigmaa pyritään täydentämään ydinaseita ja erityisesti ydinasepelotetta käsittelevillä teorioilla.

³⁹ Toinen tieteenteoreettinen traditio on niin sanottu *ymmärtävä* lähestymistapa. Siinä sosiaalisen käyttäytymisen ja toiminnan oletetaan aina olevan vuorovaikutussuhteessa muun toiminnan kanssa, jolloin muodostuu rakennelmaltaan säännöistä ja tarkoituksista koostuva sosiaalinen maailma. Näin ollen toimintaa ei voi ymmärtää kuin sisältäpäin toimijan näkökulmasta, jolloin keskeisessä asemassa ovat toimintaa ohjaavat säännöt, konventiot ja asiayhteydet. Sipilä & Koivula 2014, s. 17–18.

⁴⁰ Sipilä & Koivula 2014, s. 17, ja Blombergs 2013b, s. 20.

⁴¹ Blombergs 2013b, s. 20.

⁴² Blombergs 2013a, s. 15, ja Blombergs 2013b, s. 5.

⁴³ Blombergs 2013b, s. 5.

Realismin perusolettamusten taustalla voidaan nähdä pessimistinen käsitys ihmisluonteesta, sodan käyttö äärimmäisenä keinona valtioiden välisten erimielisyyksien ratkaisemiseksi, valtioiden turvallisuuden ja selviytymisen voimakas merkitys kansainvälisessä järjestelmässä sekä skeptisyys kansainvälisen järjestelmän kehittymistä kohtaan.⁴⁴

Poliittisen realismin paradigma olettaa että, kansainvälisen politiikan tärkeimpiä toimijoita ovat suvereenit kansallisvaltiot, järjestelmä on anarkkinen, suurvallat tavoittelevat viime kädessä valtaa, sotilaallinen voima on merkittävää ja valtiot edistävät rationaalisesti kansallista etuaan. Näiden vuoksi kansainvälisessä politiikassa on kyse jatkuvasta valtakamppailusta suvereenien valtioiden välillä, jotka ajavat rationaalisesti omia etujaan.⁴⁵

Anarkkinen kansainvälinen järjestelmä ymmärretään siten, että maailmassa ei ole olemassa mitään ylempää auktoriteettia tai toimijaa, joka säätelisi valtioiden välistä toimintaa ja vuorovaikutusta. Tämän vuoksi ne joutuvat kohtaamaan turvallisuusdilemman, jossa oman turvallisuuden takaaminen onnistuu parhaiten lisäämällä omaa valtaa.⁴⁶ Tämä johtaa myös siihen, että kansainvälisessä järjestelmässä oma-apu on merkittävässä asemassa.⁴⁷

2.2 Poliittisen realismin kritiikki

Koska poliittinen realismi tarkastelee tieteenfilosofisilta lähtökohdiltaan kansainvälisen politiikan ilmiötä niin sanotusti ulkoa päin, jättää se tämän tutkimuksen kohteesta pois muun muassa ydinaseisiin liittyvät sosiaaliset rakenteet. Esimerkiksi ydinaseista muodostetut mielikuvat tai niiden merkityksen osana kansallista identiteettiä.⁴⁸ Realismi keskittyy tarkastelemaan valtioita ja niiden toimintaa kansainvälisessä järjestelmässä. Sen mukaan valtion säilyminen/selviytyminen on yksi toimijan, eli valtion, merkittävimmistä tavoitteista.

⁴⁴ Jackson & Sørensen 2003, s. 68.

⁴⁵ Blombergs 2013b, s. 6–14, ja Mearsheimer 2001, s. 17–18. Mearsheimerin mukaan realismi pohjaa kolmeen perusolettamukseen. Ensimmäisen mukaan valtiot ovat kansainvälisen politiikan perustoimijoita. Toisena valtioiden toimintaan vaikuttaa eniten ulkoinen ympäristö (kansainvälisen järjestelmän rakenne) enemmän kuin niiden sisäiset tekijät. Kolmantena valtiot kilpailevat vallasta, ja se vaikuttaa vahvimmin niiden päätöksentekoon. Mearsheimer on myös määritellyt viisi perusolettamusta kansainvälisestä järjestelmästä. Ensimmäiseksi se on anarkkinen, toiseksi kaikilla valtioilla on jonkin verran offensiivista sotilaallista voimaa, kolmanneksi valtiot eivät voi olla täysin varmoja muiden todellisista aikeista, neljänneksi valtioiden tärkein motiivi on selviytyminen ja viidenneksi ne ovat rationaalisia toimijoita. Artikkelin nimi: *The False Promise of International Institutions*, John Mearsheimer. s. 10 [http://mearsheimer.uchicago.edu/pdfs/A0021.pdf] (luettu 4.4.2017)

⁴⁶ Sipilä & Koivula 2014, s. 24.

⁴⁷ Walz 1979, s. 111.

⁴⁸ Ydinaseet osana kansallista identiteettiä, ks. esimerkiksi [https://www.york.ac.uk/media/politics/documents/research/Trident_and_British_Identity.pdf] (luettu 8.3.2017)

Poliittiseen realismiin kriittisesti suhtautuvat kansainvälisen politiikan teoriat pitävät realismia liian kapeana näkökulmana, ja lisäksi väittävät, että realismi ei edes välttämättä keskity kaikkein merkittävimpiin tekijöihin, jotka ohjaavat kansainvälistä politiikkaa.⁴⁹ Poliittinen realismi keskittyy yleensä materiaaliin tekijöihin, kuten sotilaalliseen ja taloudelliseen voimaan/vaikutusvaltaan. Näiden perusteella arvioidaan valtioiden välisiä voimasuhteita. Esimerkiksi konstruktivismin mukaan tämä on liian yksipuoleinen näkemys. Sen mukaan tärkein ulottuvuus kansainvälisissä suhteissa on sosiaalinen⁵⁰, ei materiaalinen. Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa tulisi keskittyä ajatuksiin ja uskomuksiin, sekä yhteisesti jaettuihin näkemyksiin, jotka vaikuttavat eri toimijoihin kansainvälisessä järjestelmässä.⁵¹

Valtiolla voi olla myös taloudellisia tai poliittisia rajoitteita, jotka vaikuttavat sen ydinasepolitiikkaan. Näiden merkitys voidaan nähdä joissain tapauksissa jopa ulkoista ympäristöä vaikuttavanapana.⁵² Tässä tutkielmassa valtion sisäpoliittisten tekijöiden olemassaolo tiedostetaan siitäkin huolimatta, että niiden käsittely on rajattu pois.

Tämän ja edellisen alaluvun perusteella on siis määritelty perusolettamukset kansainvälisestä järjestelmästä, ja toisaalta tuotu myös esille ne keskeiset tekijät, joita viitekehyksessä ei tarkastella. Koska valtiot ovat teorianäkökulman mukaan päätoimijoita kansainvälisessä järjestelmässä, on seuraavaksi tarkasteltava tutkimuksen kohteena olevien valtioiden tämänhetkistä asemaa osana sitä. Tämän perusteella on mahdollista myös määritellä tutkimuksen viitekehykseen kuuluvien valtioiden asema omassa toimintaympäristössään.

⁴⁹ Jackson & Sørensen 2003, s. 96–97. Esimerkiksi valtioiden yhteiset intressit ja kansainvälisen politiikan säännöt. Lisäksi realismi ei anna riittävästi painoarvoa yksilöille, jotka muodostavat valtion, tai ei-valtiollisille organisaatioille niiden merkityksessä valtion toimintaan.

⁵⁰ Sosiaaliset rakenteet koostuvat kolmesta elementistä: jaettu tietoisuus (shared knowledge), materiaaliset resurssit (material resources) ja käytännöt (practices). *Constructing International Politics*, Alexander Wendt, *International Security*, Vol 20, 1995. s 72–74.

⁵¹ Jackson & Sørensen 2016, s. 87.

⁵² Naranag 2014, s. 8–9 ja 36–41.

2.3 Ranskan ja Iso-Britannia asema Euroopan valtiojärjestelmässä

Ranska ja Iso-Britannia ovat Venäjän ja Saksan ohella kaksi Euroopan suurvalloista. Suurvalta-asema perustuu niiden (verrattuna muihin Euroopan valtioihin) omaamaan sotilaalliseen voimaan ja muihin valtaresursseihin. Lisäksi Yhdysvallat voidaan katsoa kuuluvaksi Euroopan valtiojärjestelmän, koska se on sitoutunut Naton kautta sen turvallisuusjärjestelmään.⁵³ Naton kautta muodostuu myös Ranskan, Iso-Britannian, Saksan ja Yhdysvaltojen välille sotilaallinen liittolaissuhde.

Valtaresurssien keskinäistä vaikuttavuutta/painotusta tai vallan käsitettä ei ole määritetty tarkasti, eikä realismissa vallitse yksimielisyyttä siitä, mistä suurvallan valta koostuu. Tärkeimpänä vallan osatekijänä voidaan kuitenkin pitää sotilaallista voimaa, jonka lisäksi taloudellinen vahvuus ja väestön määrä ovat kaksi muuta keskeistä osatekijää. Nämä korostavat poliittisen realismin käsitystä materiaalistien tekijöiden merkityksestä.⁵⁴

Alla olevassa taulukossa on esitetty edellä mainittujen Euroopan suurvaltojen välinen vertailu valtaresurssien suhteen. On huomattava, että tässä tutkielmassa ei varsinaisesti pyritä tarkastelemaan viitekehyksessä olevien suurvaltojen välisten voimasuhteiden muodostumista, vaan tarkastelussa pyritään säilyttämään riittävän yleinen taso.⁵⁵ Vertailutaulukkoon liittyen on huomioitava, että se on toteutettu varsin yleisellä tasolla.

	Väestö	BKT	Asevoimat	Ydinaseet
Yhdysvallat	323,995,528	18,56	1,235,900	6,800
Iso-Britannia	64,430,428	2,79	116,000	215
Ranska	66,836,154	2,74	103,000	300
Saksa	80,722,792	3,98	105,000	0
Venäjä	142,355,415	3,75	415,000	7,000

Taulukko 1. Valtaresurssien määrän vertailu. Vuoden 2016 arviot.⁵⁶

⁵³ Blombergs 2016, s. 15.

⁵⁴ Blombergs 2013a, s. 115–118. Valtion väestön määrä sekä taloudelliset resurssit (BKT) voidaan nähdä myös potentiaalisena vallan määränä, koska niiden kautta on mahdollista rakentaa sotilaallista voimaa. Mearsheimer 2001, s. 55–60.

⁵⁵ Toisaalta Euroopan suurvaltojen välisiä valtaresursseja ja niiden suhteellista asemaa pyritään käyttämään analyysia (ydinaseiden merkitys) syventävänä tekijänä.

⁵⁶ Taulukon lähteet: Väestön ja bruttokansantuotteen (Miljardia Yhdysvaltain dollaria) osalta vuoden 2016 arviot. [<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>] (luettu 4.4.2017), asevoimien osalta lukumäärä sisältää arvioidun kokonaismäärän. [<http://www.globalsecurity.org/military/world/armies.htm>] (luettu 4.4.2017) ja ydinaseiden lukumäärä [<https://www.armscontrol.org/factsheets/Nuclearweaponswhohaswhat/>] (luettu 21.2.2017)

Valtaresurssien ja sotilaallisten liittosuhteiden lisäksi suurvallan asemaan vaikuttavista tekijöistä voidaan nostaa esille myös maantieteellisen sijainnin merkitys. Voiman projisointi maayhteyttä pitkin on huomattavasti helpompaa kuin laajojen vesistöjen yli. Tämän vuoksi suurvalta on merkittävästi turvallisemmassa maantieteellisessä asemassa⁵⁷, mikäli sen ympärillä on huomattavan suuria vesistöjä. Osaltaan tämän vuoksi yksittäisen valtion asevoimien maakomponentilla voidaan nähdä olevan suuri merkitys. Tämän vuoksi suurvalta, jolla on maarajaa tai saavutettava maayhteys toisen suurvallan kanssa, on teoreettisesta näkökulmasta tarkasteltuna uhanalaisemmassa asemassa.⁵⁸

2.4 Keskeiset termit ja käsitteet

Teorialähtöisessä analyysissä, jota tämä tutkimus pääosiltaan edustaa, on keskeiset termit ja käsitteet määriteltävä. Aiempaa tietoa (teoriaa) pyritään testaamaan uusissa olosuhteissa ja tutkimuksen kohteena oleva ilmiö on määritelty sen mukaisesti.⁵⁹ Tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä ovat *turvallisuus* ja *ydinasepelote*.

2.4.1 Turvallisuus

Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa sekä käytännön politiikassa vallitsee tällä hetkellä laaja turvallisuusnäkemys⁶⁰, joka pitää sisällään turvallisuuden eri osa-alueita aina yksilön turvallisuudesta maailmanlaajuiseen ympäristöturvallisuuteen. Poliittinen realismi kuitenkin korostaa perinteistä näkemystä, jossa valtiot aiheuttavat toisilleen suurimmat turvallisuusuhkat. Poliittinen realismi näkee turvallisuuden valtiokeskeisenä, jolloin turvallisuus liittyy olennaisesti sotilaallisiin kysymyksiin. Sotilaallisen voiman käyttö tai sillä uhkaaminen muodostavat valtiolle merkittävimmän uhkan.⁶¹ Turvallisuus ymmärretään tässä tutkielmassa näin ollen perinteisen näkemyksen kautta, joka korostaa valtiokeskeisyyttä.

⁵⁷ Iso-Britannia on erittäin hyvä esimerkki tämän kaltaisesta tilanteesta.

⁵⁸ Mearsheimer 2001, s. 42–44, 128–133 ja 114–119.

⁵⁹ Tuomi & Sarajärvi 2008, s. 97 ja Rantapelkonen & Koistinen 2016, s. 136.

⁶⁰ Ks. laajasta turvallisuuskäsityksestä ja sen haasteista, Raitasalo & Sipilä 2007. Laaja turvallisuusnäkemys ilmenee myös niistä Ranskan ja Iso-Britannian kansallisista turvallisuusstrategioista, joita tässä tutkielmassa tarkastellaan (Luku 4).

⁶¹ Blombergs 2013b, s. 13–14.

2.4.2 Ydinasepelote

Ydinaseet ovat merkittävä osa valtion sotilaallista voimaa, joka tässä yhteydessä tarkoittaa niiden pelotearvoa, deterrenssiä. Yleisesti pelotteella ymmärretään sotilaallisiin tosiseikkoihin pohjautuvaa kykyä saada vastustaja luopumaan tietystä toiminnasta, mikä tässä yhteydessä on vahvasti sidoksissa sotilaallisen voiman käyttöön. Pelote edellyttää näin ollen riittävän suorituskykyistä ydinasejärjestelmää ja riittävästi ilmaistua poliittista valmiutta käyttää sitä.⁶²

Ydinasejärjestelmän suorituskyky perustuu sen vahvuuteen, haavoittuvaisuuteen ja läpäisykykyyn.⁶³ Suorituskykyä on mahdollista arvioida suhteellisen luotettavasti sen teknisyyden vuoksi. Lähtökohtaisesti voidaan olettaa, että ydinasejärjestelmät ovat suorituskyvyiltään ja ominaisuuksiltaan hyvin pitkälti sen kaltaisia kuin jo rauhan aikana ilmoitetaan olevan.⁶⁴ Tarkastelun kannalta olennaisia asioita ovat järjestelmien kehitys, arsenaalin laajuus, aseiden sijoittelu sekä tekninen käyttövalmius.

Poliittisen valmiuden tai tahdon arvioiminen on huomattavasti haastavampaa. Tässä tutkielmassa sitä analysoidaan valtioiden julkilausumien kautta, joita tässä yhteydessä ovat valtiojohdon puheet ja raportit. Näiden lisäksi Ranskan ja Iso-Britannian julkaisemat kansalliset turvallisuusstrategiat ovat keskeinen osa tarkasteltavaa viestintää. Edellä mainittuja voidaan pitää valtioiden välisenä strategisen tason viestintänä. Myös ydinaseiden liikuttelu ja sijoittaminen sekä kehitys- ja hankintaprojektit voidaan nähdä viestintänä.

Ydinasepelotteen muodostuminen tai uskottavuus⁶⁵ voidaan siis esittää myös yksinkertaisena kaavana:

$$\text{YDINASEPELOTE} = \text{KYKY} + \text{TAHTO}$$

⁶² Kerttunen 2008, s. 20–21 ja Kahn 1984, s. 89.

⁶³ Kerttunen 2008, s. 20–21.

⁶⁴ Narang 2014, s. 21.

⁶⁵ Waltz 1981, *The Credibility of Small Deterrent Forces*. Pelotteen uskottavuus perustuu kahteen tekijään (fyyssinen ja psykologinen).

Pelotteen molemmat elementit sisältävät vielä itsessään useita osatekijöitä, ja niitä voidaan tarkastella useista eri näkökulmista. Molemmat osatekijät (kyky ja tahto) ovat suhteellisen yhdenvertaisessa asemassa pelotekokonaisuudessa, eli kummallakaan osatekijällä ei kyetä täysin kompensoimaan toisen puutteita. Esimerkiksi, jos valtio ilmaisee hyvin vahvasti ja selkeästi valmiuden ydinaseiden käytölle, mutta toisaalta tiedetään kyseisen asejärjestelmän itsessään olevan puutteellinen suorituskyvyn osalta, ei ilmaistulla tahdolla ole näin ollen ole mitään konkreettista perustaa. Ja toisaalta, poliittisen valmiuden puuttuminen teknisesti suorituskykyisen järjestelmän ohella kyseenalaistaa pelotteen toimivuuden.⁶⁶ Tahtotilan viestinnästä on myös huomioitava, että se ei voi olla salaista, koska kyseisen viestinnän päämääränä on saavuttaa oletettu vastapuoli.

2.4.3 Ydinasepelotteen logiikka

Edellisessä aluvuossa määriteltiin ydinasepelotteen muodostumisen kaksi perusosaa. Ydinasepelotteen logiikka ja sen käyttö vaativat kuitenkin vielä syvällisempää teoreettista tarkastelua. Miten ydinaseita on mahdollista käyttää tai miten niiden kautta muodostuu pelote. Ydinasepelotteen muodostumisessa on kyse nimenomaan siitä, kuinka kyseisiä aseita on tarkoitus käyttää eri tilanteissa. Pelkkä ydinasejärjestelmien omistaminen ei vielä ole riittävä luomaan pelotetta kaikissa olosuhteissa.⁶⁷

Ydinasepelotteen perustuminen totaalaisella tuholla uhkaamiseen on kylmän sodan aikakaudelta peräisin oleva käsite. Yleisesti voidaan puhua kauhun tasapainosta⁶⁸, joka tarkoittaa sitä, että mahdollinen ydinaseiden käyttö johtaisi molempien osapuolten täydelliseen tuhoutumiseen.⁶⁹ Kun tarkastellaan ydinaseiden määrää tutkimuksen viitekehyksessä, voidaan jo lähtökohtaisesti olettaa, että Ranskan ja Iso-Britannian ydinasepelotteen logiikka perustunee hyvin suurella todennäköisyydellä johonkin muuhun, kuin pelkästään totaalaisella tuholla uhkaamiseen. Tämän perusteella on olennaista kysyä, miten *suhteellisen* pienellä ydinaseiden lukumäärällä voidaan saavuttaa pelotevaikutus. Siis mihin logiikkaan ja ajatusmalliin se perustuu.

⁶⁶ Esimerkkinä Theresa Mayn lausunto iso-Britannian parlamentin alahuoneen Trident-järjestelmää koskevassa debatissa 18.7.2016. ” : ” *...is she personally prepared to authorise a nuclear strike that could kill a hundreds of thousands of innocent men, women and children? Yes. And I have to say to the honourable gentleman the whole point of a deterrent is that our enemies need to know that we would be prepared to use it, unlike some suggestions that we could have a deterrent but not actually be willing to use it...* “ [https://www.theguardian.com/uk-news/2016/jul/18/theresa-may-takes-aim-at-jeremy-corbyn-over-trident-renewal] , [http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresa-may-trident-debate-nuclear-bomb-yes-live-latest-news-a7143386.html] ja [http://www.bbc.com/news/uk-politics-36832530] (luettu 12.8.2016)

⁶⁷ Narang 2014, s. 11–12.

⁶⁸ Tähän liittyy myös lyhenne MAD (Mutually Assured Destruction).

⁶⁹ Kahn 1984, s. 100–108.

	Ydinaseiden lukumäärä
Yhdysvallat	6,800
Ranska	300
Iso-Britannia	215
Saksa	0
Venäjä	7,000

Taulukko 2. Arvioitu ydinaseiden kokonaislukumäärä (tutkimuksen viitekehyksessä olevien suurvaltojen osalta) 2017.⁷⁰

Sotilaallista voimaa (jonka yksi osa ydinaseet ovat), voidaan käyttää hyökkäykseen tai puolustukseen, minkä lisäksi sillä voidaan luoda pelotevaikutus tai pyrkiä pakottamaan (engl. coercion tai blackmail) kohde/valtio toimimaan halutulla tavalla. Puolustuksen ja pelotteen keskeisin ero on siinä, että pelote perustuu kykyyn rangaista⁷¹ mahdollista hyökkääjää. Molemmilla kyetään saamaan hyökkääjä luopumaan (engl. dissuade) aikeistaan. On huomattava, että puolustus itsessään ei luo pelotevaikutusta, mutta sen avulla on mahdollista saada hyökkääjä luopumaan aikeistaan, koska hyökkääjä olettaa kärsivänsä kestäättömät tappiot.⁷²

Suhteellisen pienelläkin ydinaseiden lukumäärällä on näin ollen mahdollista saada vastustaja luopumaan aikeistaan, mikäli niillä kyetään muodostamaan uskottava pelote, joka puolestaan koostuu riittävän suorituskykyisestä ydinasejärjestelmästä ja tahdosta käyttää sitä. Tässä yhteydessä korostuu suorituskyvyn osalta asejärjestelmän kyky selviytyä mahdollisesta ydinasein toteutettavasta ensi-iskusta, joka mahdollistaa vastaiskun (engl. second-strike).⁷³ Vastaiskun mahdollisuus on näin ollen säilyttävä olosuhteista riippumatta, jotta se muodostaisi pelotteen.

⁷⁰ Taulukon lähde: [<https://www.armscontrol.org/factsheets/Nuclearweaponswhohaswhat>] (luettu 21.2.2017). Ydinaseiden lukumäärässä on huomioitava erityisesti Yhdysvaltojen ja Venäjän osalta se, että kyseessä on niiden kokonaismäärä. Operatiivisessa käytössä olevien lukumäärä on molemmilla noin 2000. Lukumäärä on joka tapauksessa huomattavasti suurempi kuin Ranskalla tai Iso-Britannialla. Ks. lisää [<https://fas.org/issues/nuclear-weapons/status-world-nuclear-forces/>] (luettu 8.4.2017)

⁷¹ Tuottaa mahdolliselle hyökkääjälle niin suuret tappiot, että hyökkäys on kannattamaton.

⁷² Waltz 1981, *The Military logic of Self-Help Systems*.

⁷³ Waltz 1981, *The Credibility of Small Deterrent Forces*, ja Narang 2014, s. 17–19.

Tässä yhteydessä voidaan puhua myös niin kutsutusta minimipelotteesta. Tällä tarkoitetaan sitä, että olosuhteisiin nähden mahdollisimman pienillä ydinasejoukoilla saavutetaan riittävä pelote, joka saa vastapuolen luopumaan aikeistaan. Minimipelotteen tarkoituksena on pelkästään estää ydinaseiden käyttö tai niillä uhkaaminen.⁷⁴

Vastapuoli voidaan myös saada luopumaan aikeistaan, mikäli ydinasejärjestelmillä kyetään kiistämään saavutettavat hyödyt (engl. denial), eli osaltaan käyttämän niitä osana puolustusta. Päämääränä on näin ollen estää vastapuolta saavuttamasta sotatoimiin liittyvä tavoitteita taistelukentällä. Tämän voi nähdä haastavana suhteellisen pienille ydinasejoukoille, koska niiden kyky käydä varsinaista ydinsotaa⁷⁵ voidaan nähdä kyseenalaisena. Toisaalta tähän voidaan liittää myös mahdollisuus ydinaseiden ensikäyttöön vastapuolen konventionaalaisia joukkoja vastaan. On huomioitava, että tässäkin ensisijaisena päämääränä on pelotteen muodostaminen.⁷⁶

Valtiolla, jonka ydinasejoukot ovat suhteellisen pienet, on myös mahdollisuus tukeutua vahvempaan ydinasevaltioon. Tällaisessa tapauksessa voidaan puhua laajennetusta pelotteesta. Pelotteen uskottavuudessa on merkittävää, että sillä ydinasevaltiolla, jonka pelotteeseen tukeudutaan, täytyy olla merkittäviä intressejä alueella. Eli toisin sanoen, on voitava luottaa siihen, että kyseinen valtio ei missään olosuhteissa jättäydy mahdollisten konfliktien ulkopuolelle.⁷⁷

2.5 Johtopäätökset

Tämän luvun kohdissa 2.1 ja 2.2 toteutetun tarkastelun perusteella määriteltiin tutkimuskohteiden toimintaympäristö, eli toisin sanoen perusolettamukset kansainvälisestä järjestelmästä. Valtioiden turvallisuuspolitiikan keskeisimpänä päämääränä voidaan nähdä olevan oman selviytymisen takaaminen ja toiminnanvapauden säilyttäminen. Merkittävimmän uhkan muodostavat toiset suurvallat, mikä tarkoittaa pääasiassa niiden sotilaallista voimaa ja kykyä sekä tahtotilaa sen käyttöön. Sotilaallinen voima tai tahto sen käyttöön eivät ole staattisia ominaisuuksia, vaan niissä voi tapahtua merkittäviäkin muutoksia. Tahtotilan muutos voi olla huomattavan nopea verrattuna sotilaallisen kyvyn muutokseen.

⁷⁴ *From Counterforce to Minimal Deterrence: A New Nuclear Policy on the Path Toward Eliminating Nuclear Weapons*, Federation of American Scientists & The Natural Resources Defence Council, 4/2009, s. 21–22. PDF-artikkeli, [https://fas.org/pubs/_docs/occasionalpaper7.pdf] (luettu 8.4.2017)

⁷⁵ Sotatoimia, jotka tapahtuvat pääasiassa vain ydinaseilla.

⁷⁶ Artikkelin ”*Nuclear Strategy and Small Nuclear Forces: The Conceptual Components*”, Deterrence by Denial [<https://www.idsa-india.org/an-oct9-5.html>] (luettu 21.2.2017) ja Narang 2014, s. 19–20. Ks. myös Snyder 1959.

⁷⁷ Snyder 1959, s. 9–12, ja Narang 2014, s. 15–17. Hyvä esimerkki tällaisesta tilanteesta on Yhdysvaltojen sitoutuminen Euroopan turvallisuusrakenteisiin Naton kautta. Naton ydinasepelotetta käsitellään tarkemmin tutkielman seuraavassa pääluvussa.

Tarkasteltaessa Ranskan ja Iso-Britannian asemaa, jäävät ne valtaresursseiltaan Saksan ohella suhteellisesti heikoimmiksi suurvalloiksi tämän tutkielman viitekehyksessä. Saksan osalta on merkille pantavaa ydinasekyvyn puuttuminen, mutta toisaalta potentiaalisen voiman olemassaolo. Lisäksi on huomioitava Naton kautta muodostuva sotilaallinen liittosuhde edellä mainittujen valtioiden sekä Yhdysvaltojen välille. Sotilasliiton ulkopuolelle jäävä Venäjä voidaan nähdä vahvimpana suurvaltana Euroopassa. Iso-Britannian maantieteellinen sijainti (saarivaltio) on myös merkille pantava tekijä, koska tämä lisää sen turvallisuutta.

Pääosin poikkeuksellisen suuren tuhovoiman vuoksi ydinaseet ovat erityinen osa valtion sotilaallista voimaa/kykyä. Ydinaseiden tarkastelussa korostuu niiden pelotearvo tai se, miten niiden avulla muodostetaan pelote. Ydinasepelotteen merkitys valtion turvallisuuspolitiikan päämäärille on näin ollen keskeinen tekijä tutkielman kannalta.

Tämän luvun analyysin ja tarkastelun päämääränä on tutkielman ”punaisen langan” muodostaminen, eli teorialähtöisen analyysin tarkastelukohteiden ja tekijöiden määrittely. Toisaalta esille on pyritty myös tuomaan mahdollisimman selkeästi tämän näkökulman rajoitteet ja rajaukset tutkielman läpinäkyvyyden kasvattamiseksi.

3 KANSALLISEN YDINASEEN KEHITYS JA REGIIMIT

” ...there has been concern over the possibility of U.S. inaction in the wake of a Soviet attack on Europe. This concern was a primary motivation for British and French acquisition of independent nuclear deterrents...”⁷⁸

Tässä luvussa tarkastellaan Ranskan ja Iso-Britannian ydinasekyvyn kehitystä nykytilaan sekä kyseisten valtioiden ydinaseisiin liittyvien kansainvälisten sopimusten ratifioimista. Kansainvälisten ydinaseita koskevien sopimusten kautta muodostuvat ydinaseisiin liittyvät regiimit. Luvussa vastataan seuraaviin tutkimuksen alakysymyksiin:

- *Miten Ranskan/Iso-Britannian ydinasekyky on kehittynyt?*
- *Mitä ydinaseita koskevia kansainvälisiä tai kansallisia rajoituksia mailla on?*

Ensimmäisen kysymyksen kautta on päämääränä taustoittaa tutkimuskohdetta laajemman aika-kehityksen kautta, joka osaltaan edesauttaa nykytilan tarkastelua. On huomattava, että ydinasejärjestelmien kehitysprosessi ja elinkaari voivat yhdessä ulottua jopa useiden vuosikymmenten ajalle.⁷⁹ Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Ranskan ja Iso-Britannian ydinaseiden merkitystä kylmän sodan jälkeisellä aikakaudella, ja jo lähtöolettamusten/-tietojen perusteella niiden elinkaaret ulottuvat kylmän sodan aikakauden loppupuolelle. Varsinaiseen historiantutkimukseen ei tässä yhteydessä luonnollisestikaan ole tarkoitus mennä, vaan tuoda esille sellaiset valtioiden kansallisten ydinasejärjestelmien kehityksen keskeiset tekijät, jotka mahdollistavat niiden nykytilan syvällisemmän analyysin.

Vaikka jälkimmäinen kysymys myös osaltaan taustoittaa tutkimuskohdetta, sen kautta on ensisijaisesti päämääränä löytää ne ydinaseisiin liittyvät kansainväliset sopimukset, jotka asettavat jonkinlaisia rajoitteita aseiden testaamiselle, käytölle tai niihin liittyville järjestelmille. Toisaalta tarkoitus on myös selvittää, onko olemassa jotain sopimuksia, joita kumpikaan valtio ei ole allekirjoittanut tai ratifioinut, ja miten se mahdollisesti vaikuttaa ydinaseiden merkitykseen.

⁷⁸ Kahn 1984, s 106.

⁷⁹ Esimerkiksi tässäkin tutkimuksessa tarkastelun kohteena olevan Iso-Britannian ns. Trident-järjestelmän hankinnan päätös (ainakin julkinen) on tehty jo 1980-luvun alkupuolella ja uudistamispäätös seuraajan kehittämiseksi tuotu julkisuuteen vuonna 2006. Tulevan järjestelmän elinkaaren on arvioitu ulottuvan aikavälille 2028–2062. Puhutaan joka tapauksessa vuosikymmenten mittaisista projekteista. [http://www.basicint.org/sites/default/files/basic_trident_briefing_april2015.pdf] (luettu 22.2.2017)

Lähteinä käytetään ydinaseita käsitteleviä verkkosivustoja, tieteellisiä artikkeleita ja tutkimuksen kohteena olevien valtioiden julkaisemia ydinaseita käsitteleviä asiakirjoja. Lähdemateriaalia analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin menetelmin, eli tuodaan esille luvussa tarkasteltavien tutkimuksen alakysymysten kannalta olennaiset tekijät ja vertaillaan niitä tutkimuskohteiden välillä. Tutkimuskohteiden vertailu toteutetaan kahdessa kokonaisuudessa, eli molempiin tutkimuskysymyksiin liittyen erikseen.

Lisäksi tässä luvussa tarkastellaan ydinaseisiin liittyvää yhteistyötä, jonka yhteydessä tuodaan esille myös Naton ydinasepelote. Vaikka tässä tutkielmassa ei tarkastellakaan varsinaisesti Naton ydinasepelotetta, sillä on kuitenkin erittäin merkittävä rooli tutkielman viitekehyksessä. Tämän vuoksi sen tarkastelua ei voida rajata täysin pois. Naton ydinasepelotekonseptin perustason ymmärtäminen edesauttaa näin ollen Ranskan ja Iso-Britannian itsenäisten ydinasepelotteiden analysointia.

3.1 Kansallisen ydinasekyvyn kehitys

Kansallisen ydinasekyvyn kehityksen tarkastelu on toteutettu kolmen osakokonaisuuden kautta, ensimmäiseksi on tarkoitus selvittää hyvin tiivistetyssä muodossa kehityksen yleispiirteet, sisältäen keskeiset ajankohdat ja käytössä olleet ydinasejärjestelmät. Toiseksi on vertailun kohteeksi otettu ydinasearsenaalin määrän kehitys ja kolmanneksi tutkimuksen aikana esille nousnut yhteistyö tarkastelun kohteena olevien valtioiden välillä.

Päämääränä on tuoda esille ne olennaiset tekijät kansallisen ydinasekyvyn kehittymisessä, joilla on mahdollisesti merkitystä vielä nykyäänkin. Toisaalta tarkoituksena on myös syventää ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevaa kansainvälisen politiikan ilmiötä kohtaan. Ydinaseiden yleisestä kehityshistoriasta on olemassa runsaasti materiaalia, ja tutkimuskohteiden tarkastelu on pyritty pitämään tässä yhteydessä riittävän yksinkertaisena sekä yleisenä.

3.1.1 Iso-Britannia

Iso-Britannian ydinasekyvyn kehityksen alkuvaiheessa on merkillepantavaa sen tiivis yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa. Kansallisen ydinasekyvyn kehitys on käynnistynyt jo vuosien 1941 – 1943 välillä, jonka jälkeen kehitystoiminta siirrettiin osaksi Yhdysvaltojen *Manhattan*⁸⁰-projektia. Iso-Britannia käynnisti itsenäisen ydinaseohjelmansa uudestaan vuonna 1947, mikä johti ensimmäiseen onnistuneeseen ydinkokeeseen lokakuussa vuonna 1952.⁸¹

Operatiiviseen käyttöön ydinaseet saatiin vuonna 1956. Nämä olivat ilmakuljetteisesti kohteeseen vietäviä vapaasti pudotettavia ydinpommeja, joiden alustana olivat Iso-Britannian ilmavoimien strategiset pommittajat (V-bombers⁸²). Ne vastasivat Iso-Britannian strategisesta ydinasepelotteesta aina vuoteen 1969 asti, jonka jälkeen ydinasepelotteen ylläpito siirtyi merivoimien/laivaston neljälle *Resolution*-luokan ydinkäyttöiselle sukellusveneelle (SSBN), joissa oli Yhdysvalloista hankittu *Polaris*-ohjusjärjestelmä. Sukellusveneet ja ydinkärjet oli suunniteltu ja valmistettu Iso-Britanniassa. Kyseinen SSBN-järjestelmä vastasi ydinasepelotteesta aina vuoteen 1996 asti.⁸³

⁸⁰ Kyseinen projekti johti maailman ensimmäiseen onnistuneeseen ydinkokeeseen. Tästä seurasi ainoat kaksi tunnettua tapausta (Hiroshima ja Nagasaki), joissa ydinaseita on käytetty osana sotatoimia.

⁸¹ The Future of the United Kingdom's Nuclear Deterrent, "*The history of the UK's Nuclear Weapons Programme*".

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/27383/Cm6994_Factsheet5.pdf] (luettu 24.2.2017)

⁸² Katso lisää Iso-Britannian strategista pommittajista ja niiden käytössä olleista ydinpommeista ja ohjuksista: [http://www.raf.mod.uk/rafcms/mediafiles/F21E81DC_E902_D3CE_488720FE8488434D.pdf] (luettu 26.2.2017)

⁸³ The Future of the United Kingdom's Nuclear Deterrent, "*The history of the UK's Nuclear Weapons Programme*".

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/27383/Cm6994_Factsheet5.pdf] (luettu 24.2.2017)

Huomattavaa ennen edellä mainittuun SSBN-järjestelmään siirtymistä oli 1950-luvun puolivälin suunnitelmat siilopohjaisesta keskipitkän matkan ohjusjärjestelmän (IRBM) kehittämisestä. Tämä perustui arvioon V-pommittajien haavoittuvuudesta liittyen silloisen Neuvostoliiton ilmapuolustusjärjestelmän suorituskykyyn. Kehitystyö kuitenkin lopetettiin vuonna 1960, mikä puolestaan perustui arvioon järjestelmän mahdollisesta haavoittuvuudesta liittyen ydinasein toteutettavaan ensi-iskuun (pre-emptive strike).⁸⁴ Tämän lisäksi on huomionarvoista, että Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen välille laadittiin vuonna 1958 kahdenvälinen MDA (Mutual Defence Agreement)⁸⁵-sopimus liittyen ydinaseita koskevaan yhteistyöhön (mm. ydinkokeet Yhdysvaltojen maaperällä). Sopimus on ollut yksi ydinaseisiin ja puolustukseen liittyvän yhteistyön kulmakivistä.⁸⁶

Iso-Britannia suoritti viimeisimmän ydinkokeen vuonna 1991 Yhdysvalloissa (Nevada Test Site/Nevada National Security Site). Tämä liittyi nykyään käytössä olevan *Trident*-ohjusjärjestelmän testaukseen.⁸⁷

Vuodesta 1994 alkaen on Iso-Britannian strategisesta ydinasepelotteesta vastannut neljä *Vanguard*-luokan ydinsukellusvenettä. Ohjusjärjestelmänä kussakin sukellusveneessä on *Trident*-järjestelmä, joka on käytössä myös Yhdysvaltain laivastolla (US-Navy). Iso-Britannia on luopunut vuonna 1998 lentokoneisiin asennettavasta vapaasti pudotettavasta ydinpommijärjestelmästä.⁸⁸ Edellä mainittua (tällä hetkellä käytössä oleva) SSBN-ydinasejärjestelmää tarkastellaan tutkimuksen seuraavassa pääluvussa, joka käsittelee pelotteen toista osakokonaisuutta (kykyä).

⁸⁴ The Future of the United Kingdom's Nuclear Deterrent, "The history of the UK's Nuclear Weapons Programme". [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/27383/Cm6994_Factsheet5.pdf] (luettu 24.2.2017)

⁸⁵ Sopimusta on jatkettu vuoteen 2024 asti. Ks. [https://www.gov.uk/government/publications/cs-ukus-amendment-to-the-agreement-for-cooperation-on-the-uses-of-atomic-energy-for-mutual-defense-purposes] (luettu 27.2.2017)

⁸⁶ The Future of the United Kingdom's Nuclear Deterrent, "The history of the UK's Nuclear Weapons Programme". [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/27383/Cm6994_Factsheet5.pdf] (luettu 24.2.2017)

⁸⁷ Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization – verkkosivut: [https://www.ctbto.org/specials/testing-times/26-november-1991-last-uk-nuclear-test] (luettu 1.3.2017)

⁸⁸ The Future of the United Kingdom's Nuclear Deterrent, "The history of the UK's Nuclear Weapons Programme", [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/27383/Cm6994_Factsheet5.pdf] (luettu 24.2.2017)

3.1.2 Ranska

Ranska suoritti ensimmäisen onnistuneen ydinkokeen vuonna 1960 (viimeisin oli vuonna 1996).⁸⁹ Päätös kansallisen ydinasekyvyn hankkimiseksi tehtiin 1950-luvun puolivälissä, ja se perustui näkemykseen, jonka mukaan Ranskalla tulisi olla itsenäinen, Natosta riippumaton, ydinasepelote. Tähän vaikutti arvio Yhdysvaltojen (ja muiden liittolaisten) Naton kautta Eurooppaan luoman ydinasepelotteen epävarmuudesta, liittyen silloisen Neuvostoliiton uhkaan. Itsenäisen ydinasekyvyn hankkimisen taustalla on myös vaikuttanut merkittävästi vuoden 1956 niin kutsuttu ”Suezin kriisi⁹⁰”, joka osaltaan johti Ranskan irrottautumiseen Naton komentorakenteista.⁹¹

Ranska sai ensimmäisen ydinasejärjestelmän käyttöön vuonna 1964. Kyseessä oli strategisten pommittajien käyttämä vapaasti pudotettava ydinpommi. Järjestelmä eri kehitysversioineen oli käytössä aina vuoteen 1988 asti.⁹² Ranskalla on kuitenkin säilynyt käytössä vielä nykyhetken asti ydinasetriadin ilmakomponentti, jossa vapaasti pudotettavat pommit on korvattu ohjuksilla (1980-luvulla), ja joka käsittää ilmoitusten mukaan 54 taktista ilmasta-maahan ohjusta.⁹³

Ensimmäinen operatiiviseen käyttöön saatu maalle sijoitettava ydinasejärjestelmä oli kahdeksantoista maanalaiseen siiloon perustuva keskipitkän matkan (IRBM) ydinohjusjärjestelmä vuonna 1971. Tämä ydinasetriadin maakomponentti oli käytössä aina 1990-luvun puolivälille asti, sisältäen useita eri kehitysversioita sekä myös liikuteltavan alustan. Maakomponentin poistumiseen ydinasetriadista vaikutti merkittävästi Neuvostoliiton hajoaminen, ja sen vaikutukset maalta suuntautuviin uhkiin (tai arvioihin niistä).⁹⁴

⁸⁹The Nuclear Threat Initiative –verkkosivut [<http://www.nti.org/learn/countries/france/>] (luettu 27.2.2017)

⁹⁰Ks. lisää esim. [<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/11/24/suezin-kriisi-1956>] (luettu 1.3.2017)

⁹¹ Verkkosivut: [<http://nuclearweaponarchive.org/France/FranceOrigin.html>] ja [<http://www.globalsecurity.org/wmd/world/france/nuke.htm>] (luettu 1.3.2017)

⁹² Verkkosivut: [<http://nuclearweaponarchive.org/France/FranceArsenalDev.html>] (luettu 1.3.2017)

⁹³ Ilmakomponenttiin liittyy olennaisesti myös Ranskan lentotukialus. Ks. [<http://www.globalsecurity.org/wmd/world/france/nuke.htm>] ja [<http://nuclearweaponarchive.org/France/FranceOrigin.html>] (luettu 1.3.2017)

⁹⁴Verkkosivut: [<http://nuclearweaponarchive.org/France/FranceArsenalDev.html>] (luettu 1.3.2017)

Vuodesta 1972 alkaen on Ranskalla ollut käytössä strategisen ydinasepelotteen luomiseksi SSBN-järjestelmä. Ensimmäiseksi käytössä ollut *Redoubtable*-luokka käsitti yhteensä viisi sukellusvenettä, joista neljä oli mahdollista aseistaa ydinohjuksilla yhtäaikaisesti. Kyseinen sukellusveneluokka oli käytössä vuoteen 1990-luvulle, jolloin se korvattiin nykyisin käytössä olevalla *Triomphant*-luokalla. Nykyisin käytössä oleva SSBN-järjestelmä käsittää yhteensä neljä sukellusvenettä.⁹⁵

Edellä mainittua (tällä hetkellä käytössä olevaa) Ranskan SSBN-ydinasejärjestelmää sekä lentokoneisiin asennettavia taktisia ydinaseita tarkastellaan tutkimuksen seuraavassa pääluvussa, joka käsittelee pelotteen toista osakokonaisuutta (kykyä). Lisäksi on huomattavaa, että Ranska on pääosin vastannut itse ydinaseen ja siihen liittyvien järjestelmien kehittämistä.

3.1.3 Ydinasearsenaalin määrän kehitys (aikavälillä 1955 – 2010)

Alla olevassa taulukossa on vertailtu Ranskan ja Iso-Britannian ydinasearsenaalin kehitystä liittyen tämän luvun tutkimuskysymykseen. Näiden lisäksi taulukkoon on otettu tutkimuksen viitekehukseen liittyen myös Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton/Venäjän ydinasearsenaalin määrän kehittyminen kyseisellä aikavälillä. Tämän avulla on tarkoitus suhteuttaa ydinasemäärää tutkimuksen kohteena olevien valtioiden toimintaympäristössä. Lisäksi vertailutaulukon avulla on tarkoitus täydentää edellisten alalukujen sisältöä. On huomattavaa, että taulukossa ei ole eritelty strategisten tai taktisten ydinaseiden määrää, eikä toisaalta varastoituja ja operatiivisessa käytössä olevia erikseen. Lisäksi on huomioitava, että ilmoitetut määrät ovat valtioiden itsenä ilmoittamia.⁹⁶

⁹⁵Verkkosivut: [<http://nuclearweaponarchive.org/France/FranceArsenalDev.html>] ja [<http://www.globalsecurity.org/wmd/world/france/nuke.htm>] (luettu 1.3.2017)

⁹⁶ Katso lisätietoa vertailutaulukkoon otetuista lukumääristä ja niiden alkuperäislähteistä: [<https://fas.org/issues/nuclear-weapons/>] ja [<https://www.sipri.org/sites/default/files/YB16-Summary-ENG.pdf>] s. 22 ”World Nuclear Forces” (luettu 26.2.2017)

Vuosi	Iso-Britannia	Ranska	Yhdysvallat	Neuvostoliitto/Venäjä
1955	10	0	2,422	200
1960	105	0	18,638	1,627
1965	271	32	31,139	6,144
1970	375	36	26,008	11,736
1975	500	188	27,519	19,235
1980	500	250	24,104	30,665
1985	350	360	23,368	38,582
1990	350	505	21,392	32,980
1995	234	500	10,904	18,179
2000	280	470	23,368	12,988
2005	280	350	8,360	7,000
2010	225	300	5,066	5,215

Taulukko 3. Ydinasearsenaalin määrän kehitys.⁹⁷

3.1.4 Vertailu ja johtopäätökset

Molempien tutkimuksen kohteena olevien valtioiden kansallinen ydinasekyky on kehittynyt jo kylmän sodan aikakauden ensimmäisten vuosikymmenten aikana. Huolimatta molempien Nato-jäsenyydestä, ja kautta saavutettavasta ydinasepelotteesta (laajennettu pelote, jossa Yhdysvaltain ydinasekyvyllä on merkittävä rooli), on kumpikin valtio säilyttänyt itsenäisen ydinasekyvyn ja sillä muodostettavan ydinasepelotteen vielä nykyhetken asti.

Ydinasekyvyn kehityksestä on erityispiirteinä nostettava esille Ranskan pyrkimys huomattavasti itsenäisempään toimintaan kuin vertailun kohteena oleva Iso-Britannia, jonka ydinasekyvyn kehitystä leimaa vahva yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa.

Ydinasejärjestelmissä molempien kehitys on vienyt SSBN-järjestelmien suuntaan, jota voidaan pitää luontaisena kehityksenä osana pienten ydinasevaltioiden pelotteen logiikkaa. Järjestelmässä korostuu erityisesti sen haavoittumattomuus. Tämä on oleellista järjestelmälle ja sen käytön logiikalle, joka perustuu kykyyn toteuttaa kostoisku (ns. second strike). Nykyisiä SSBN-järjestelmiä käsitellään tarkemmin tutkimuksen seuraavassa pääluvussa.

⁹⁷ Taulukon lähde *Bulletin of the Atomic Scientists* -verkkosivut: [<http://thebulletin.org/nuclear-notebook-multi-media>] (luettu 25.2.2017).

Ydinasejärjestelmien kehityksessä keskeisimpänä erovaisuutena on se, että Ranska kehitti ydinasetriadin kaikki kolme peruskomponenttia, joista maakomponentti säilyi aina ensimmäisille kylmän sodan aikakauden vuosille. Ranska on myös ylläpitänyt triadin ilmakomponentin, joskin strategisesta ydinasepelotteesta vastannee sen SSBN-järjestelmä. Tämän tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä voidaan selittäväksi tekijäksi nostaa esille Iso-Britannian ja Ranskan maantieteellinen sijainti, jossa jälkimmäistä kohtaan muodostui (ja muodostuu yhä) myös uhka maalta käsin.

Kun tarkastellaan ydinasearsenaalin kehittymistä, erityisesti suhteutettuna toimintaympäristön muihin toimijoihin, voidaan todeta, että molemmat vertailun kohteet ovat omaksuneet toimintaympäristössään *suhteellisen*⁹⁸ pienen ydinasevaltion roolin. Määrällisesti Ranskan ydinasearsenaali on ollut suurempi, mikä selittyy edellisessä kappaleessa mainitulla ydinasetriadin ylläpidolla.

Edellä mainittu johtaa suoraan Naton ja sen roolin esille nostamiseen. Vaikka teoreettisesti tarkasteltuna ei kyseinen sotilasliitto ole itsenäinen toimija kansainvälisessä politiikan toimintaympäristössä, ei sen osuutta voi täysin rajata pois tämän tutkimuksen viitekehyksessä. Sen kautta on ainakin toteutunut yhteistyö (sotilaallinen liittoutuminen) valtioiden välille, sekä Yhdysvaltain sitoutuminen Euroopan turvallisuusympäristöön. Toisaalta esille voidaan nostaa kyseisen sotilasliiton kautta saavutettava laajennettu ydinasepelote, ja sen mahdollinen vaikutus vertailun kohteena olevien valtioiden ydinasekyvyn kehittymiseen.

3.2 Ydinase-regiimit

Regiimit muodostuvat valtioiden välisistä sopimuksista, joiden sisältö asettaa ydinaseisiin liittyviä rajoitteita ja velvoitteita. Sopimusten alle kuuluu yleensä useita valtioita, myös sellaisia, joilla ei ole ydinaseita. Regiimien kautta muodostuvien rajoitteiden ja velvoitteiden lisäksi voidaan nähdä, että niiden kautta muodostuu myös viestintää ydinaseisiin liittyvästä tahtotilasta. Esimerkiksi sopimuksen allekirjoittaminen tai jättäytyminen sen ulkopuolelle antavat omanlaisensa viestin. Tässä yhteydessä tarkastellaan myös viitekehyksessä olevien valtioiden välistä yhteistyötä ja siihen liittyviä sopimuksia.

⁹⁸ Muutama sata on suhteellisen pieni määrä verrattuna 20–30:neen tuhanteen, mutta onko esimerkiksi 200–500 toisaalta vähän, ottaen huomioon ydinaseiden tuhovoiman.

3.2.1 Kansainväliset sopimukset

Alla on esitetty taulukkomuodossa merkittävimmät, tämän tutkimuksen yhteydessä esille nousseet, kansainväliset ydinaseita koskevat sopimukset sekä Ranskan ja Iso-Britannian allekirjoitus ja ratifiointiajankohdat. Sopimukset on esitetty kronologisessa järjestyksessä. Taulukon jälkeen on esitetty jokaisen sopimuksen yleiskuvaus. On huomatta, että taulukko on tehty tämän tutkimuksen viitekehyksessä, jonka vuoksi se ei lähtökohtaisesti ole kattava kuvaus kaikista ydinaseisiin liittyvistä sopimuksista.⁹⁹

Allekirjoitus tarkoittaa, että kyseisen valtio periaatetasolla hyväksynyt sopimuksen sisällön ja sitoutunut sen laadintaprosessiin, jonka tulisi lopulta johtaa ratifiointiin. Jotta valtio kykenee ratifioimaan sopimuksen, se tulee vielä hyväksyä kansallisella tasolla (mm. lainsäädännön osalta). Tämän vuoksi allekirjoituksen ja ratifioinnin välille hyväksytään tarvittava aikaväli. Lisäksi on huomioitava, että allekirjoituksen jälkeen on valtiolla vielä mahdollista vetäytyä sopimuksesta.¹⁰⁰ Taulukkoon on otettu vertailtavaksi ne sopimukset, jotka on arvioitu koskevan ydinaseita tämän tutkimuksen viitekehyksessä.

Sopimus	Ranska		Iso-Britannia	
	Allekirjoitus	Ratifiointi	Allekirjoitus	Ratifiointi
LTBT/PTBT (1963)	-	-	1963	1963
Outer Space Treaty (1967)	1967	1970	1967	1967
NPT (1968)	-	1992	1968	1968
Seabed Arms Control Treaty (1971)	-	-	1971	1972
CTBT (1996)	1996	1998	1996	1998

Taulukko 4. Merkittävimmät kansainväliset ydinaseita koskevat sopimukset¹⁰¹

⁹⁹ Lisätietoa kansainvälisistä asekieltosopimuksista, katso *Arms Control Association* -verkkosivut [<https://www.armscontrol.org/>] (luettu 25.2.2017). On huomattavaa, että merkittävä osa ydinaseita koskevista sopimuksista on laadittu Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton/Venäjäjän välillä.

¹⁰⁰ Kansainvälisten sopimusten allekirjoitus ja ratifiointi (*Signature Subject to Ratification, Acceptance or Approval ja Ratification*) [https://treaties.un.org/pages/Overview.aspx?path=overview/glossary/page1_en.xml] (luettu 25.2.2017)

¹⁰¹ Taulukon lähde: Arms Control Association –verkkosivut [<https://www.armscontrol.org/treaties>], NTI (Nuclear Threat Initiative) –verkkosivut [<http://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/treaties/>] (luettu 25.2.2017) ja YK:n verkkosivut [<http://disarmament.un.org/treaties/>] (luettu 26.2.2017)

Sopimusten keskeinen sisältö: ¹⁰²

LTBT (Limited Test Ban Treaty) tai PTBT (Partial Test Ban Treaty) *Osittainen ydinkoekieltosopimus* Neuvostoliiton, Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian välinen sopimus, joka kieltää ydinkokeiden (räjäyttämisen) toteuttamisen ilmakehässä, avaruudessa tai veden alla, mutta ei kiellä maanalaista testaamista. Sopimus myös kieltää ydinkokeiden toteuttamisen, mikäli radioaktiivisia jätteitä on mahdollista levitä sen valtion ulkopuolelle, missä koe toteutetaan.

Outer Space Treaty - sopimus määrittää ulkoavaruuden yhteiseksi koko ihmiskunnalle ja kieltää ydinaseiden (tai muidenkaan joukkotuhousoseiden) sijoittamisen maan kiertoradalle, mihinkään taivaankappaleelle¹⁰³ tai kuuuhun.

NPT (Nuclear Nonproliferation Treaty) *Ydinsulkusopimus* pyrkii rajoittamaan ydinaseiden leviämistä. Sopimus perustuu kolmeen keskeiseen elementtiin. Ensimmäiseksi valtiot joilla ei ole ydinaseita eivät myöskään hanki niitä, toiseksi ydinaseita omaavat valtiot pyrkivät kohti ydinaseriisuntaa ja kolmanneksi kaikki valtiot voivat käyttää ydinteknologiaa rauhanomaisiin tarkoituksiin, kuten energiantuotantoon. Sopimuksen noudattamista valvoo kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA (International Atomic Energy Agency). Lisäksi sopimus määrittelee ydinasevaltioiksi NWS (Nuclear Weapon State) ne valtiot, jotka ovat toteuttaneet ydinkoeräjäytyksen ennen 1.1.2016. Kyseiset valtiot ovat Kiina, Ranska, Venäjä, Iso-Britannia ja Yhdysvallat. Muut valtiot luokitellaan ydinaseettomiksi NNWS (Non-Nuclear Weapon State).

Seabed Arms Control Treaty – sopimus kieltää sijoittamasta ydinaseiden (tai muidenkaan joukkotuhousoseiden) käyttöön varastointiin tai testaukseen liittyvien rakenteiden sijoittamisen merenpohjaan.

CTBT (Comprehensive Test Ban Treaty) *Täydellinen ydinkoekieltosopimus* kieltää kaikki ydinaseiden koeräjäytykset. Sopimus sisältää myös kansainvälisen tarkkailujärjestelmän (IMS, International Monitoring System), paikalliset tarkastukset (OSI, On-Site Inspections) ja Toimenpiteet luottamuksen rakentamiseksi (CBM, Confidence-Building Measures). Huomattavaa on, että sopimus ei ole virallisesti voimassa, koska kaikki osapuolet eivät ole vielä ratifioineet sitä.

¹⁰² Sopimusten sisällön lähteet ja lisätietoa: [<http://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/comprehensive-nuclear-test-ban-treaty-ctbt/>], [<https://www.armscontrol.org/treaties>] ja [<http://www.yk.fi/node/472>] (luettu 25.2.2017)

¹⁰³ Ks. taivaankappaleen määritelmä [<http://www.ursa.fi/extra/kosmos/t/taivaankappale.html>] (luettu 25.2.2017)

3.2.2 Yhteistyö

Tutkimuksen teorianäkökulman valinta ja sen perusolettamukset kansainvälisestä järjestelmästä ohjaavat tarkastelemaan Ranskaa ja Iso-Britanniaa erillisinä yksiköinä ja niin tämä tutkimus pääosin rakentuukin. Mahdollisen yhteistyön osuutta ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista rajata pois, mikä johtaisi tutkimuskohteiden keinotekoiseen erottamiseen. Mahdollinen yhteistyö on tiedostettava ja otettava huomioon tutkimuskohdetta tai kohteita analysoidessa. Toisaalta teoreettinen viitekehys ei poissulje valtioiden mahdollista yhteistyötä (esimerkiksi heikommat liittoutuvat vahvempaa vastaan tasapainottaakseen voimasuhteita).

Molempien valtioiden kansallinen ydinasekyky on kehittynyt kylmän sodan aikakaudella ja ne ovat toimineet samassa toimintaympäristössä. Ranska ja Iso-Britannia ovat kuuluneet sotilasliitto Natoon jo sen perustamisesta, vuodesta 1949, alkaen ja ovat samalla sen alkuperäisiä perustajajäseniä.¹⁰⁴ Merkittävin peruste Naton perustamiselle oli Neuvostoliiton muodostama sotilaallinen uhka Euroopassa. Ranska ja Iso-Britannia ovat näin olleet yhteistyössä sotilasliiton kautta.

Havaintona on lisäksi nostettava esille se, että Ranska ei ole ollut osana Naton ydinaseisiin liittyvää vuonna 1966 perustettua suunnitteluryhmä NPG:tä (Nuclear Planning Group), joka vastaa sotilasliiton ydinasepolitiikasta.¹⁰⁵ Naton ydinasepelotetta tarkastellaan erikseen tämän pääluvun lopussa.

¹⁰⁴ Naton verkkosivut [http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044] (luettu 1.3.2017)

¹⁰⁵ *Nuclear Posture*, Naton verkkosivut [http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50069.htm] (luettu 1.3.2017)

Kuitenkaan kylmän sodan aikakaudella ei Ranskan ja Iso-Britannian välillä ollut, ainakaan julkisten lähteiden perusteella, mitään systemaattista yhteistyötä ydinaseisiin liittyen. Toisaalta voidaan olettaa, että yhteistyötä on tehty vähintäänkin konsultaation tasolla.¹⁰⁶ Merkittävimpänä kahdenvälisenä sopimuksena voidaan nostaa esille vuoden 2010 sopimus¹⁰⁷ ydinaseisiin liittyvästä yhteistyöstä. Sopimus käsittelee pääosiltaan yhteistyötä liittyen ydinaseiden turvallisuuden, arsenaalin varmentamiseen ja ydinterrorismin estämiseksi. Lisäksi siinä annetaan perusteet yhteisen testauslaitoksen rakentamiselle. Laitoksessa on määrä simuloida ydinkärjen räjäyttämistä. Sopimuksen kautta Ranskan ja Iso-Britannian välillä tapahtuu myös kansallisesti salaisen tiedon jakamista, jota voidaan pitää merkittävän tekijänä ydinaseisiin liittyvässä yhteistyössä.¹⁰⁸

3.2.3 Vertailu ja johtopäätökset

Molemmat vertailun kohdevaltiot ovat ratifioineet niin ydinsulkusopimuksen (NPT) kuin täydellisen ydinkoekieltosopimuksen (CTBT).¹⁰⁹ Nämä sopimukset asettavat kansainvälisiä rajoitteita liittyen ydinaseisiin, mitä voidaan pitää merkittävimpänä yhtenäisyytenä sen suhteen mihin ydinaseisiin nämä valtiot kuuluvat. Ydinsulkusopimuksen kautta muodostuu myös legitimitetti molempien valtioiden ydinasejärjestelmien ylläpidolle. Lisäksi sen kautta Ranska ja Iso-Britannia ovat molemmat tunnustettuja ydinasevaltioita.

Vertailusta nousee esille myös (viitaten vahvasti edelliseen tutkimuskysymyksen tarkastelun löydöksiin) Ranskan itsenäisempää roolia tukevat havainnot. Ranska on jättäytynyt Seabed Arms Control -sopimuksen ulkopuolelle ja liittyi ydinsulkusopimukseen vasta vuonna 1992.

Havaintona voidaan nostaa esille myös ydinaseisiin liittyvän yhteistyön mahdollinen lisääntyminen viime vuosina. Tämä on toisaalta oletettavaa, koska molemmat valtiot voidaan katsoa kuuluvan nykyään samaan laajempaan ydinaseisiin.

¹⁰⁶ IISS (International Institute for Strategic Studies) artikkeli *“Britain and France as Nuclear Partners”* [<http://www.iiss.org/en/publications/survival/sections/2012-23ab/survival--global-politics-and-strategy-february-march-2012-7116/54-1-02-harries-9500>] (luettu 15.2.2017)

¹⁰⁷ Sopimus luettavissa [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/238226/8289.pdf] (luettu 8.4.2017)

¹⁰⁸ [<http://www.iiss.org/en/publications/survival/sections/2012-23ab/survival--global-politics-and-strategy-february-march-2012-7116/54-1-02-harries-9500>] (luettu 15.2.2017)

¹⁰⁹ Ranska ja Iso-Britannia olivat ensimmäiset varsinaiset ydinasevaltiot, jotka ratifioivat CTBT-sopimuksen. CTBTO – verkkosivut: [<https://www.ctbto.org/specials/testing-times/26-november-1991-last-uk-nuclear-test>] (luettu 28.2.2017)

3.3 Naton ydinasepelote

Naton ydinasepelotteen perusteita tarkastellaan vuonna 2012 julkaistun asiakirjan (Deterrence and Defence Posture Review) kautta. Asiakirjasta pyritään analysoimaan ydinasepelotteen kokonaiskuva sekä se, miten Ranskan ja Iso-Britannian kansalliset ydinasepelotteet suhteutuvat siihen, eli mikä on niiden merkitys sen osana. Tällä on päämääränä tuoda lyhyessä ja pelkistetyssä muodossa esille ne tekijät, jotka edesauttavat tutkimuskohteen laajempaa ymmärrystä.

Asiakirjan mukaan Naton ydinasepelote on yksi merkittävä tekijä (ydinkomponentti) osana sen kokonaispelotetta. Sotilasliiton merkitys perustuu valtaosaltaan nimenomaan pelotteeseen, joka on kaikkien jäsenvaltioiden turvana. Asiakirjassa mainitaan, että pelote ei ole ennalta kohdistettu mihinkään valtioon. Natoa kohtaan suuntautuvan konventionaalisen hyökkäyksen todennäköisyys nähdään pienenä, mutta sitä ei myöskään voida täysin poissulkea.¹¹⁰

Naton ydinasepelote tulee säilymään niin kauan kuin ydinaseita on olemassa. Ydinasepelotteen osalta vakuutetaan, että sitä ei käytetä ydinaseettomia, ja samalla ydinsulkusopimukseen kuuluvia, valtioita kohtaan.¹¹¹

Naton ydinasepelote perustuu Yhdysvaltojen, Ranskan ja Iso-Britannian itsenäisiin ydinasepelotteisiin, joilla katsotaan olevan kontribuutiota sotilasliiton yhteiselle pelotteelle. On huomattava, että kyseisten valtioiden kansalliset ydinasepelotteet on kuitenkin ensisijaisesti tarkoitettu oman valtion käyttöön.¹¹² Edellä mainittu huomioon ottaen voidaan eroavaisuutena nostaa esille se, että Ranskan ydinasepelote ei ole virallisesti (formally) asetettu (assign) Naton käyttöön toisin kuin Iso-Britannian.¹¹³

¹¹⁰ 2012 Deterrence and Defence Posture Review, [http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_87597.htm] ja [http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50068.htm] (luettu 9.4.2017)

¹¹¹ Sama.

¹¹² Sama.

¹¹³ Mills 2016c, s. 34 ja 38.

4 RANSKAN JA ISO-BRITANNIAN YDINASEPELOTE

*“We believe it is unlikely there will be any radical technological breakthrough which might diminish the current advantages of the submarine over potential anti-submarine systems. In any event, we judge that a submarine will remain by far the least vulnerable of all the platform options.”*¹¹⁴

Tässä luvussa käsitellään Ranskan ja Iso-Britannian ydinasepelotteen nykytilaa kahdessa kokonaisuudessa luvussa 2 muodostetun teoreettisen viitekehyksen perusteella. Ensimmäinen osakokonaisuus keskittyy ydinasejärjestelmiin ja toinen osakokonaisuus siihen liittyvään viestintään. Kokonaisuutena luvussa keskitytään (teoriaohjaavasti) ydinasepelotteen uskottavuuden tarkasteluun, mutta toisaalta pyritään myös nostamaan esille muita mahdollisia tekijöitä, joilla on merkitystä syvemmän analyysin ja pohdinnan kannalta. Tutkielman alakysymys sekä lähdeaineisto ja menetelmät tuodaan esille kummankin alaluvun alussa.

4.1 Ranskan ja Iso-Britannian nykyiset ydinasejärjestelmät

Tässä alaluvussa tarkastellaan Ranskan ja Iso-Britannian tällä hetkellä olemassa olevia ydinasejärjestelmiä sekä yleisellä tasolla niiden käyttöön liittyvää doktriinia. Luvussa vastataan seuraavaan tutkimuksen alakysymykseen:

- *Millainen on Ranskan/Iso-Britannian ydinasekyky tällä hetkellä?*

Kysymyksen kautta pyritään tarkastelemaan ydinasepelotteen uskottavuuden ensimmäistä osakokonaisuutta, eli *kykyä*. Doktriinia tarkastellaan laajemmin, tai se tulkitaan seuraavassa alaluvussa (4.2.), joka käsittelee ydinaseisiin liittyvää viestintää, eli pelotteen jälkimmäistä osakokonaisuutta.

Vaikka ydinasekyvyn tarkastelussa korostuu sen teknisyyks ja materiaaliset tekijät, on huomiotava, että nämä tekijät voivat myös olla eräänlaista viestintää. Esimerkiksi ydinasejärjestelmien sijoittelulla ja harjoitustoiminnalla voidaan pyrkiä viestimään.

¹¹⁴ The Ministry of Defence, Iso-Britannia, Policy Paper, *UK nuclear deterrence: what you need to know*: [<https://www.gov.uk/government/publications/uk-nuclear-deterrence-factsheet/uk-nuclear-deterrence-what-you-need-to-know>] (luettu 1.3.2017)

Lähdeaineisto koostuu julkisista ydinasejärjestelmiä käsittelevistä tietokannoista, artikkeleista ja julkaisuista. Lähdeaineisto on täysin julkisista lähteistä koostuvaa, ja siitä on löydettävissä tämän tutkimuksen kannalta olennainen sisältö. Toki on tiedostettava, että ydinasejärjestelmien suorituskykyyn ja käyttöön liittyy myös runsaasti turvaluokiteltua materiaalia, jota ei ole mahdollista saada käyttöön.

Lähdeaineistoa analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin menetelmin, ja siitä pyritään tuomaan esille ydinasekyvyn arvioinnin kannalta keskeiset tekijät. Lähdemateriaalia tarkastellaan tämän tutkielman toisessa pääluvussa muodostetun teoreettisen viitekehysten näkökulmasta. Tekstissä on tarvittaessa ilmoitettu määritelmien ja sanojen englanninkielinen vastine, millä pyritään parantamaan tutkimuksen läpinäkyvyyttä.

4.1.1 Ydinasekyvyn arviointi

Kuten luvussa kaksi nousi esille, ydinasejärjestelmän suorituskyky perustuu sen arsenaalin vahvuuteen (strategiset ja taktiset), haavoittuvaisuuteen ja läpäisykykyyn. Lisäksi aseiden sijoittelu ja kantama sekä tekninen käyttövalmius ovat keskeisiä tekijöitä tarkastelun kannalta.

Lisäksi ydinasejärjestelmästä on erotettavissa alusta, ohjusjärjestelmä ja ydinkärki. Alustan tarkastelulla on mahdollista arvioida järjestelmän haavoittuvuutta, ohjusjärjestelmän avulla kantamaa sekä läpäisykykyä ja ydinkärjen osalta tehoa/voimakkuutta. On huomioitava, että tarkastelun teknisyydestä huolimatta tutkimuksessa ei ole tarkoitus mennä varsinaiseen tekniikan tutkimukseen, joten ominaisuuksia pyritään tarkastelemaan hyvinkin yleisellä tasolla. Ydinasejärjestelmistä pyritään arvioimaan myös niiden modernisuutta.

Tarkastelu on toteutettu tutkimuksen kohteena olevien valtioiden osalta erikseen, minkä jälkeen suoritetaan tutkimuskohteiden vertailu. Analyysissa keskitytään neljään tekijään. Ne ovat ydinasearsenaalin kokonaismäärä ja valmius, ydinasejärjestelmän rakenne ja ominaisuudet sekä doktriini yleisellä tasolla.

4.1.2 Ranska

Ranskan ydinasejärjestelmä tai joukot tunnetaan nimellä *Force de frappe / Force de dissuasion*. Ydinasearsenaalin vahvuus on tämän hetken arvioiden mukaan noin 300, ja heidän itsenä virallisen ilmoituksen mukaan se on ”vähemmän kuin 300”. Kaikki ydinaseet ovat käytössä ja operatiivisessa valmiudessa. Taktisia ydinaseita ranskalla on 54 kappaletta. Ydinasejärjestelmien hälytysvalmiutta on laskettu kylmän sodan jälkeen kahdesti, vuosina 1992 ja 1996. Ydinaseita ei ole ennalta kohdistettu mihinkään.¹¹⁵

Ranskan ydinasejärjestelmässä on kaksi peruskomponenttia, ydinsukellusveneet ja lentokoneet, jotka molemmat kykenevät kuljettamaan ydinaseita. Ranskalla on koko ydinasearsenaali huomioon ottaen sekä strateginen että taktinen ydinasekyky.¹¹⁶

Ydinsukellusvenelaivue (SSBN) käsittää yhteensä neljä *Triomphant*-luokan alusta¹¹⁷. Ensimmäinen on tullut käyttöön vuonna 1997 (tilaus tehtiin jo vuonna 1986), toinen vuonna 1999, kolmas vuonna 2004 ja neljäs vuonna 2010. Kyseisen alusluokan elinkaari on arvioitu noin 30-vuotiseksi ja on huomattavaa, että Ranskan oman ilmoituksen mukaan seuraavan sukellusveneluokan kehitystyö on jo aloitettu. Arvion mukaan sen tulisi olla käytössä vuonna 2035. Aluksia piti tulla käyttöön alun perin kuusi kappaletta, mutta kylmän sodan päättymisen seurauksena päädyttiin neljään.¹¹⁸

¹¹⁵ Mills 2016a, s. 12 ja Mills 2016c, s. 34.

¹¹⁶ Mills 2016a, s. 12 -13.

¹¹⁷ Alusten nimet: Le Triomphant (1997), Le Téméraire (1999), Le Vigilant (2004) ja Le Terrible (2010).

¹¹⁸ Sama ja Janes's tietokanta [www.janes.ihs.com/Janes/Display/135023] (luettu 8.4.2017)

Jokainen nykyisin käytössä olevan *Triumphant*-luokan sukellusveneistä kyetään varustamaan enintään kuudellatoista M-51 tyyppin ohjuksella (SLBM), joita Ranskalla on yhteensä 48 kappaletta. M-51 tyyppin ohjus on otettu käyttöön vuonna 2010, ja viimein sukellusveneen modernisointi tälle ohjusjärjestelmälle toteutetaan arvioiden mukaan aikavälillä 2017–2019. Yksittäinen ohjus kykenee kuljettamaan 6 ydinkärkeä, jolloin kantama on arvioitu olevan noin 6,000 km (yksittäisellä ydinkärjellä noin 8,000 km). Ohjustyyppissä kyetään vaikuttamaan sen tehoon (variable yields), ja siinä on läpäisyä avustavat järjestelmät (penetration aids). Ohjusjärjestelmän kehitystyö sen suorituskyvyn parantamiseksi on aloitettu vuonna 2014, ja arvioiden mukaan se esitellään vuonna 2020. Ydinkärkenä ohjusjärjestelmässä TN-75, jota ollaan parhailaan vaihtamassa TNO-tyypin kärkeen. Kyseisen ydinkärjen testaus tapahtui vuosina 1995–1996. Kyseessä olivat Ranskan viimeiset ydinkokeet ennen ydinkoekieltosopimukseen liittymistä. Teholtaan ydinkärki on noin 100 kilotonnin luokkaa.¹¹⁹

Ranskalla on käytössä kolme lentokonelaivuetta (squadron) osana ydinasejärjestelmän ilmakomponenttia. Yksi laivueista, joka käsittää noin 20 kappaletta *Rafale MF3*-tyypin lentokonetta, on merivoimien (French Navy) käytössä. Lisäksi on merkillepantavaa, että Ranskalla on käytössä lentotukialus (*Charles de Gaulle*), jolta kyseinen lentokonelaivue kykenee operoimaan. Kaksi muuta ydinasekäyttöön tarkoitettua lentokonelaivuetta koostuvat molemmat noin kahdestakymmenestä *Mirage 2000N / Rafale F3* -tyypin koneesta, joiden käytössä on 54 ydinkärkeä. On huomattavaa, että ilmakomponentti muodostaa vain noin viidesosan Ranskan ydinasekyvystä.¹²⁰

Lentokoneiden käyttämä ohjustyyppi on *ASMP-A* (osaksi vielä edeltäjä *ASMP*), jonka kantaman on arvioitu olevan noin 600 km.¹²¹ Yksittäinen ohjus kyetään varustamaan vain yhdellä ydinkärjellä. Edellä mainitussa ohjustyyppissä on ydinkärkenä TNA-tyyppi, joka on aikaisemmin mainitun TNO-tyypin ilmasta laukaistava versio.¹²²

¹¹⁹ Mills 2016a, s. 12 -13 ja Janes' s tietokanta [www.janes.ihs.com/Janes/Display/135023] (luettu 8.4.2017)
Teholuokan vertailukohdaksi voidaan nostaa Yhdysvaltojen vuonna 1945 Hiroshimaan ja Nagasakiin pudottamat ydinpommit, joiden teholuokka oli noin 13–20 kilotonnia.

¹²⁰ Mills 2016a, s. 12–14.

¹²¹ Sama.

¹²² Sama.

Ydinaseiden käyttö on poliittisen johdon hallinnassa, jolloin niiden käytöstä vastaa viime kädessä Ranskan presidentti. Ranskan ydinasekyky on suunniteltu pohjimmiltaan pelotevaikutusta varten, ei käytettäväksi osana taistelutoimia. Ydinaseiden mahdollinen käyttö perustuu YK:n artiklaan 51, joka oikeuttaa itsepuolustukseen.¹²³ Ydinasepelote on pohjimmiltaan puolustuksellinen, eli Ranska ei kohdista aseita ennalta mihinkään valtioon tai kohteeseen.¹²⁴

Doktriinin kautta viestitetään potentiaaliselle vastapuolelle, että ydinasepelotteella suojataan Ranskan valtion elintärkeitä intressejä (vital national interests) valtiolähtöisiä uhkia vastaan, riippumatta niiden alkuperästä tai muodosta. Pelotteen toimivuuden vuoksi kyseisiä elintärkeitä kansallisia intressejä ei määritellä tarkasti, jotta vastapuoli ei kykene tekemään tarkkoja arvioita hyökkäyksen kannattavuudesta. Ranska pyrkii suhteuttamaan ydinasearsenaalin tason ja ominaisuuden mahdollisimman pieneen määrään, jolla kyetään takaamaan kansallinen turvallisuus. Tämä perustuu kansalliseen analyysiin, joka on tehty kulloinkin vallitsevaan laajempaan strategiseen kontekstiin. Ranska ylläpitää CASD-konseptia, joka tarkoittaa sitä, että vähintään yksi ydinsukellusvene on jatkuvassa partioinnissa ja valmiudessa.¹²⁵

4.1.3 Iso-Britannia

Iso-Britanniassa on pelkästään strateginen ydinasekyky, ja sen arsenaalin kokonaismäärä on 225 ydinkärkeä, joista maksimissaan 120 ilmoitetaan olevan operatiivisessa käytössä. Iso-Britannia on ilmoittanut vähentävänsä ydinkärkien määrän 180:een vuoden 2020 puoliväliin mennessä.¹²⁶

Ydinasejärjestelmien laukaisuvalmius ilmoitetaan olevan päivien mittainen, verrattuna kylmän sodan aikaiseen välittömään (minuutteja) valmiuteen. Ydinaseita ei ole myöskään ennalta kohdistettu mihinkään. Toisaalta tässä voidaan nähdä korostuvan poliittinen viesti tai viestintä, koska järjestelmien valmiutta on mahdollista nostaa hyvinkin nopeasti.¹²⁷

¹²³ Ranskan NPT- raportti (2015 Review Conference of the Parties to the Non-Proliferation of Nuclear Weapons) [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=NPT/CONF.2015/10] (luettu 2.3.2017)

¹²⁴ Sama.

¹²⁵ Sama ja Mills 2016a, s. 12–14.

¹²⁶ Mills 2016c, s. 39 ja Iso-Britannian NPT – raportti (2015 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons) [<http://undocs.org/NPT/CONF.2015/29>] (luettu 2.3.2015)

¹²⁷ Mills 2016b, s. 18.

Iso-Britannian strateginen ydinasepelote on perustunut vuodesta 1998 alkaen niin kutsuttuun *Trident*-järjestelmään. Järjestelmä perustuu alustaltaan neljään *Vanguard*-luokan ydinsukellusveneeseen (SSBN). Näistä ensimmäinen on saatu käyttöön vuonna 1994 ja viimeisin vuonna 2001.¹²⁸ Ensimmäisen sukellusveneiden tilaus on tehty vuonna 1986. Kyseinen sukellusveneluokka on jo lähtökohtaisesti suunniteltu pelkästään strategisten ydinaseiden (SLBM) alustaksi. Iso-Britannia on tehnyt päätöksen sukellusvenealustan uusimisesta sekä elinkaaripäivityksen toteuttamisesta Trident-II D5 ohjusjärjestelmälle.¹²⁹

Yksittäinen *Trident*-trident luokan sukellusvene kyetään teknisesti varustamaan kuudellatoista ohjuksella, joten yksittäinen alus voi teoriassa kuljettaa 192 ydinkärkeä. Iso-Britannia on kuitenkin ilmoittanut rajaavansa kerralla operatiivisessa käytössä olevien ohjusten määrän kahdeksaan ja ydinkärkien määrän 40:neen. Ohjusjärjestelmänä toimii Yhdysvaltalaisvalmisteinen (Lockheed Martin) Trident II D5. Yksittäinen ohjus kykenee teknisesti kuljettamaan 12 ydinkärkeä. Ohjusjärjestelmän arvioitu kantama on kuormasta (ydinkärjet) riippuen välillä 6,500–12,000 kilometriä. Iso-Britanniassa on yhteensä 58 järjestelmään kuuluvaa ohjusta, jotka ovat (pois lukien aina operatiivisessa valmiudessa olevat) varastoituna/huollettavina Yhdysvaltain kanssa yhteisessä tukikohdassa (Strategic Weapons Facility, Kings Bay Submarine Base, Georgia).¹³⁰

Ydinkärkenä on Iso-Britannian itsensä kehittämä Mk4-tyyppi. Kyseisestä ydinkärkityypistä on vain vähän julkista tietoa saatavilla, mutta sen uskotaan olevan samankaltainen Yhdysvaltain omassa Trident-järjestelmässään käyttämän W76-tyypin kanssa, jonka teho on 80–100 kilotonnin luokkaa. Ydinkärkeä ollaan päivittämässä Mk4A tyyppiin, jonka ilmoitetaan olevan teholtään samaa luokkaa. Tämä toteutetaan yhteistyössä Yhdysvaltojen kanssa.¹³¹

Iso-Britannian ydinasedoktriini perustuu valtion poliittisen johdon hallinnassa toimivaan mahdollisimman pieneen, mutta uskottavaan, ydinasekykyyn (minimum credible nuclear deterrent). Tämä muodostuu jatkuvasta merellisestä partioinnista (continuous-at-sea patrols), mikä puolestaan muodostaa CASD-konseptin.¹³²

¹²⁸ Alusten nimet: Vanguard (1993), Victorious (1995), Vigilant (1996) ja Vengeance (1993) [www.janes.ihs.com/Janes/Display/1354946] (luettu 8.4.2017)

¹²⁹ Mills 2016b, s. 12 ja 35 ja [www.janes.ihs.com/Janes/Display/1354946] (luettu 8.4.2017). Ks. myös (Katsaus Iso-Britannian ydinasepelotteen tulevaisuudesta 2006)

¹³⁰ Mills 2016b, s. 13–14.

¹³¹ Mills 2016b, s. 15.

¹³² Iso-Britannian NPT – raportti (2015 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons) [http://undocs.org/NPT/CONF.2015/29] (luettu 2.3.2015)

Ydinaseiden käyttö koskee vain äärimmäisiä tilanteita, joissa on kyse valtion itsepuolustuksesta. Kyseisiä tilanteita ei määritellä tarkasti, jotta mahdollinen vastapuoli ei kykene tekemään tarkkoja arvioita hyökkäyksen kannattavuudesta. Iso-Britannia vakuuttaa, että se ei käytä ydinaseita tai uhkaa niillä ydinaseettomia, ja samalla ydinsulkusopimukseen kuuluvia, valtioita. Ydinatedoktriini mahdollistaa myös ydinaseiden ensikäytön.¹³³

Iso-Britannia vastaa itse ydinaseiden käyttöön liittyvistä päätöksistä, vaikka sen ydinasepelote on annettu (assign) Naton käyttöön. Päätöksenteosta ydinaseiden käyttöön liittyen vastaa valtion pääministeri, joka voi tehdä päätöksen itsenäisesti ilman Yhdysvaltoja tai Nato-liitolaisia.¹³⁴

4.1.4 Vertailu ja johtopäätökset

Molempien valtioiden ydinasejärjestelmät perustuvat pääasiassa (Iso-Britannialla kokonaan) neljään ydinsukellusveneeseen (SSBN). Tämän kautta muodostetaan CASD -konsepti, eli molemmilla on jatkuvasti yksi sukellusvene operatiivisessa valmiudessa. Kummatkin valtiot ilmoittavat, että ydinasejärjestelmien valmiustilaa on madallettu kylmän sodan aikaiseen verrattuna. Ydinaseita ei myöskään ole ennalta kohdistettu mihinkään.

Merkittävänä eroavaisuutena ydinasejärjestelmien osalta nousee esille se, että Ranska on säilyttänyt ydinasetriadin ilmakomponentin ja taktiset ydinaseet. Ilmakomponentin osuus on noin viidesosa koko ydinasejärjestelmästä. Ilmakomponenttiin kuuluu myös olennaisesti Ranskan lentotukialus, johon osa ilmakomponentista kykenee tukeutumaan. Vaikka ilmakomponentin suhteellinen osuus on vain viidesosa, sen kautta muodostuu Ranskalle huomattavasti enemmän vaihtoehtoja ydinaseiden käyttöön, ja sitä kautta se myös monipuolistaa pelotteen muodostamista.

Tämän tarkastelun perusteella voidaan varauksin tulkita, että molempien ydinasejärjestelmät ovat suhteellisen moderneja ja teknisiltä ominaisuuksiltaan suhteellisen samankaltaisia. Näkemys perustuu ilmoitettuihin teknisiin tietoihin sekä järjestelmien ylläpitoon liittyviin elinkaari-päivityksiin. Lisäksi esille tulleet kehitysprojektit antavat viitteen siitä, että järjestelmien suorituskyky tulee säilymään ajanmukaisena.

¹³³ Mills 2016c, s. 39.

¹³⁴ Mills 2016b, s. 12.

Yksi merkille pantava tekijä Iso-Britannian ydinasejärjestelmässä on näkemuserot sen itsenäisyydestä.¹³⁵ Tässä tutkielmassa sitä käsitellään itsenäisenä, koska asian syvällisempi tarkastelu ei ole mahdollista asetettujen rajausten ja tutkielman laajuuden vuoksi. Kuitenkin lähdemateriaalista on noussut esille siihen merkittävästi liittyvä yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa.

4.2 Ydinaseet keskeisissä valtiotason julkilausumissa

Tässä alaluvussa tarkastelun kohteena ovat Ranskan ja Iso-Britannian keskeisimmät valtiotasolla julkaisemat viralliset asiakirjat ja julkilausumat, jotka käsittelevät tai joissa osaksi käsitellään ydinaseita. Luvussa vastataan tutkimuksen seuraavaan alakysymykseen:

- *Miten Ranska/Iso-Britannia määrittelee ydinaseiden merkityksen kansallisen turvallisuuden kannalta?*

Luvun päämäärä on tarkastella ydinasepelotteen muodostumisen toista osakokonaisuutta, eli *tahtoa*. Kyse on yksinkertaisimmillaan valtioiden välisestä viestinnästä, josta voidaan kuitenkin nostaa esille haasteet sen tulkitsemisessa tai ylipäättänsä viestinnän määrittämisessä, koska se voi ilmetä hyvinkin monella erilaisella tavalla. Yksinkertaisimmillaan viestintä on valtiojohton puheessa tai tekstissä ilmaisemia asioita, mutta toisaalta yksittäisen asejärjestelmän hankinta tai sijoittaminen sekä harjoitustoiminta voivat olla yhtä lailla viestintää.

Viestinnän syvällisempään tarkasteluun ei tässä tutkimuksessa ole toki mahdollista, eikä toisaalta tarkoituksenmukaistakaan mennä. Tähän vaikuttaa olennaisesti valittu teorianäkökulma, jonka perusteella lähdemateriaaliksi on valittu tarkastelun kohteena olevien valtioiden julkaisemat viralliset kansallista turvallisuutta ja ydinaseita käsittelevät asiakirjat. Voidaan hyvin suurella varmuudella olettaa, että kyseisten asiakirjojen laadintaan on käytetty huomattava määrä aikaa, joka yhdistettynä niiden julkaisumuotoon ja ajankohtaan/tilanteeseen tekee niiden viestinnästä relevanttia myös tämän tutkimuksen viitekehysessä.

¹³⁵ Ks. esim. Mills 2016b, s. 18–20 ja Narang 2014, s. 3–4. Iso-Britannian ydinasepelote voidaan nähdä olevan teknisesti, ja osaltaan poliittisesti, merkittävän riippuvainen Yhdysvalloista.

Ydinaseita käsitellään useissa yhteyksissä, kuten erilaisissa selvityksissä ja raporteissa. Tässä yhteydessä rajausta on tehty ajallisesti välille 2006 – 2015. Molempien valtioiden osalta on analyysin kohteeksi pyritty ottamaan määrällisesti sama sekä keskenään vertailukelpoinen aineisto.¹³⁶ Tällä pyritään pitämään vertailu mahdollisimman tasapuolisena. Tarkastelu on toteutettu molempien valtioiden osalta erikseen, jonka jälkeen toteutetaan tutkimuskohteiden vertailu.

Lähdeaineistoa tarkastellaan tämän tutkielman toisessa pääluvussa muodostetun teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta, laadullisen sisällönanalyysin menetelmin. Luvun tutkimuskysymykseen vastaamiseksi lähdeaineistosta nostetaan esille valtion ilmaisema yleinen merkitys ydinaseille osana turvallisuuspolitiikkaa, mitä uhkaa¹³⁷ vasten ne ovat ja miten tai millaisissa tilanteissa niitä on aikomus käyttää. Lisäksi lähdemateriaalista nostetaan esille mahdolliset viittaukset ydinaseita koskevaan yhteistyöhön.

Lähdeaineistoa analysoidessa on otettu huomioon mahdollinen esiin nouseva muutos ydinaseiden merkityksessä. Vaikka tässä yhteydessä ei varsinaisesti tarkastella muutosta, on sen huomioiminen merkityksellistä, koska Euroopan turvallisuusympäristössä voidaan Venäjän viimeaikaisten toimien¹³⁸ seurauksena tulkita tapahtuneen muutos. Tähän liittyen on myös huomiotava, että tarkasteltaessa ydinasepelotteen uskottavuuden jälkimmäistä osaa (tahtoa), sen muuttuminen on huomattavasti nopeampaa kykyyn verrattuna. Tämä sillä olettamalla, että ydinasepelotteen suorituskyky on perustaltaan uskottava.

4.2.1 Ranska

Ranskan osalta analyysin kohteeksi on otettu kaksi kyseisen valtion presidentin puhetta, jotka käsittelevät ydinaseita. Lähdeaineistoa kartoittaessa ovat kyseiset puheet nousseet esille niiden ydinasepolitiikka koskevan merkityksen vuoksi. Lisäksi analyysin kohteena ovat kaksi kansallista turvallisuusstrategiaa sekä ydinsulkusopimukseen (NPT) liittyvä viimeisin Ranskan tuotama raportti.

¹³⁶ Iso-Britannian osalta SDSR 2010 täydentää saman vuoden kansallista turvallisuusstrategiaa, joten tässä yhteydessä niitä käsitellään samana kokonaisuutena.

¹³⁷ Uhkalla tarkoitetaan nimenomaan sellaisia uhkia, joihin ydinasepelotteella on tarkoitus vastata. On huomattava, että laajan turvallisuuskäsityksen kautta muodostuu useita erilaisia uhkia tai uhkamalleja. Eli tässä yhteydessä tarkasteltavat uhkat rajataan koskemaan vain niitä, joihin ydinasepelotteella on päämääränä vastata.

¹³⁸ Tällä tarkoitetaan Venäjän toteuttamaa Krimin valtausta ja osallistumista Itä-Ukrainan konfliktiin. Katso lisää esim. *Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista*, Ulkoasianministeriö, huhtikuu 2016. s. 13–17.

4.2.1.1 Ranskan presidentin puhe 2006

Puheessa määritellään Ranskan puolustuspolitiikan (Defence Policy) perustuvan ennaltaehkäisyyn (Prevention). Kansallinen ydinasepelote nähdään kyseisen ennaltaehkäisy politiikan äärimmäisenä ilmentymänä. Ydinasepelote itsessään määritellään kansallisen turvallisuuden fundamentaaliseksi osaksi, ja sen arvioidaan olevan myös tulevaisuudessa turvallisuuden äärimäinen takaaja (ultimate guarantor). Yleinen termi, joka kuvaa Ranskan ydinasepolitiikkaa, on ”strict sufficiency”. Tällä tarkoitetaan, että ydinaseiden määrä pidetään mahdollisimman pienenä suhteutettuna kulloinkin vallitsevaan strategiseen toimintaympäristöön.¹³⁹

Ranskaa kohtaan ei mainita muodostuvan tällä hetkellä suoranaista uhkaa minkään suurvallan (major power) osalta. Toisaalta kansainvälinen toimintaympäristö nähdään myös osaltaan ennalta-arvaamattomana, jossa voi muodostua yllättäviäkin uusia uhkia ja jopa strategisia yllätyksiä. Kansainvälinen terrorismi, joka voi olla myös valtiolähtöistä, nousee esille merkittävänä uhkana.¹⁴⁰

Ranskan ilmaistaan olevan kansallisen ydinasekyvyn osalta asemassa, jossa se kykenee tuottamaan vahinkoa kaikenlaisille suurvalloille, jotka uhkaavat, toimivat aggressiivisesti tai toteuttavat kiristystä (blackmail) Ranskan elintärkeitä kansallisia intressejä¹⁴¹ kohtaan. Tähän liittyen korostetaan strategisten joukkojen joustavuutta¹⁴² ja reagointikykyä. Puheessa mainitaan, että ei ole kysymystäkään siitä, etteikö ydinasekykyä voitaisi käyttää sotilaallisiin tarkoituksiin osana konfliktia. Tähän liittyen ilmaistaan myös Ranskan oikeus turvautua ydinaseiden ensikäyttöön niin sanottuna viimeisenä varoituksena vastapuolelle, mikäli Ranskan kansalliset intressit ovat uhattuina.¹⁴³

¹³⁹ Chirac 2006.

¹⁴⁰ Sama.

¹⁴¹ Elintärkeitä kansallisia intressejä (vital national interests) ei määritellä täysin tarkasti, millä pyritään tuottamaan ydinasepelotteeseen olennaisesti kuuluvaa epävarmuutta. Puheessa toki määritellään ydinintressit (core of the vital interests), joita ovat oman alueen koskemattomuus, kansalaisten suojeleminen ja suvereenisuuden vapaa toteuttaminen. Näiden lisäksi esille nostetaan muun muassa liittolaisvaltioiden suojeleminen sekä strategisten toimitusten (supplies) merkitys osana merkittäviä kansallisia intressejä. Elintärkeiden intressien turvaaminen voi tapahtua myös maan rajojen ulkopuolella. Chirac (2006).

¹⁴² Joustavuudella tarkoitetaan ydinasekyvyn sopeuttamista kulloinkin vallitsevaan strategiseen toimintaympäristöön.

¹⁴³ Chirac 2006.

Puheessa nostetaan esille myös Ranskan kansallisen ydinasepelotteen merkitys Euroopan turvallisuudelle, ja ainakin keskustelun avauksen tasolla mahdollisuus sen ulottamiseksi laajemman yhteisön käyttöön.¹⁴⁴

4.2.1.2 Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2008

Asiakirjan mukaan ydinasepelote on yksi viidestä Ranskan turvallisuustoiminnoista (functions), joilla saavutetaan valtiollinen kokonaisturvallisuus. Ydinasepelote on oleellinen konsepti ja samalla äärimmäinen keino kansallisen turvallisuuden kannalta. Ydinasepelotteen tulee olla täysin itsenäinen niin ominaisuuksiltaan kuin strategialtaan. Ranskan ydinasepolitiikkaa kuvataan edelleen termillä *strict sufficiency*.¹⁴⁵

Asiakirja määrittää hyvin yksiselitteisesti ydinasepelotteen tarkoituksen. Sen avulla on tarkoitus ennaltaehkäistä mikä tahansa valtiolähtöinen aggressio Ranskan elintärkeitä intressejä kohtaan riippumatta siitä mistä tai millaisessa muodossa ne tulevat.¹⁴⁶

Ranskaa kohtaan ei nähdä muodostuvan asiakirjan laatimishetkellä mitään suoranaista uhkaa, johon ydinasepelotteella tulisi vastata. Kuitenkin siinä todetaan, että ydinasepelotetta täytyy ylläpitää, koska kansainvälisessä toimintaympäristössä voi nousta esille uhkia hyvinkin laaja-alaisesti. Ranskan ydinasepelote nähdään toiminnanvapauden takaajana, mikäli valtiota tai sen elintärkeitä intressejä kohtaan suuntautuisi kiristystoimia (blackmail). Asiakirjassa kuitenkin mainitaan itä-Euroopan tilanteen ja Venäjän sisäisen kehittymisen olevan merkityksellisiä niin Euroopan kuin Ranskankin turvallisuusympäristölle.¹⁴⁷

Asiakirjassa määritellään, että ydinasepelotteen pitää tarjota valtiojohdolle riittävän monimuotoisia käyttömahdollisuuksia (assets and options). Tämä toteutuu järjestelmällä, joka sisältää niin sukellusveneet kuin lentokoneetkin, ja sen modernisoinnilla. Järjestelmät ovat toisistaan erilliset, mutta samalla ne kykenevät täydentämään toisiaan. Asiakirjassa tuodaan myös hyvin selkeästi esille suunnitelmat ydinasejärjestelmien kehittämiseksi.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Chirac 2006.

¹⁴⁵ Ranskan kansallinen turvallisuusstrategia 2008, s. 7 luku 11 ”5 Strategic Functions” ja luku 8 ”A Renovation of Transatlantic Relations”.

¹⁴⁶ Sama, s. 7.

¹⁴⁷ Sama, s. 7 ja luku 6 ”The Geography of The National Security Strategy”.

¹⁴⁸ Sama, s. 7 ja luku 11 ”5 Strategic Functions”.

Yhteistyön osalta asiakirjassa korostetaan Naton ja Euroopan unionin merkitystä Euroopan, ja sitä kautta myös Ranskan, turvallisuudelle. Tähän liittyen nostetaan esille mahdollisuus liittyä Naton komentorakenteisiin tulevana vuonna. Lisäksi esille nostetaan esitys suunnitelmasta ydinaseriisunnan toteuttamiseksi.¹⁴⁹

4.2.1.3 Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2013

Asiakirjan mukaan Ranskan toimintaympäristö on muuttunut nopeasti edellisen turvallisuusstrategian laatimisen jälkeen. Muutokset ovat olleet maailmanlaajuisia. Ydinasepelote määritellään yhdeksi Ranskan kolmesta puolustusstrategian prioriteeteista. Ydinasepelotteen päämääränä on suojata Ranskaa valtiolähtöisiltä uhilta, jotka kohdistuvat sen elintärkeitä kansallisia intressejä kohtaan riippumatta siitä, mistä uhkat ovat lähtöisin ja missä muodossa ne ilmenevät. Ydinasepelote on Ranskan itsenäisyyden äärimmäinen takajaa, ja sen avulla on mahdollisuus säilyttää toiminnanvapaus Ranskan toimintaympäristössä.¹⁵⁰

Ranskaa kohtaan ei nähdä muodostuvan suoranaista valtiolähtöistä sotilaallista uhkaa, mutta tällaista mahdollisuutta ei voida poissulkea. Ydinaseiden avulla toteutettavaa kiristystä (black-mail) arvioidaan voitavan käyttää tunnustettujen tai tosiasiallisten (recognised or de facto) ydinasevaltioiden toimesta joissakin kansainvälisissä olosuhteissa Ranskaa tai sen liittolaisia kohtaan.¹⁵¹

Venäjän kehityksessä nähdään mahdollisuus sen suuntautumiseksi kohti voimapolitiikkaa (power politics). Tämä näkemys perustuu muun muassa siihen, että sen sotilaallinen budjetti on kasvanut nopeasti. Venäjä on myös modernisoinut ydinasearsenaaliaan ja kasvattanut konventionaalisten joukkojensa interventiokykyä.¹⁵²

Asiakirjan mukaan ydinasepelotteen käyttö on perustaltaan puolustuksellinen. Tämän vuoksi ydinaseiden käyttö on rajattu vain tilanteisiin, joissa on kysymys valtion legitiimistä itsepuolustuksesta. Ydinasepelotteella on tarkoitus vastata elintärkeisiin kansallisiin intresseihin kohdistuvien uhkien lisäksi myös osaltaan laaja-alaisesti kaikenlaisiin uhkiin.¹⁵³

¹⁴⁹ Ranskan kansallinen turvallisuusstrategia 2008, luku 8 ”*A Renovation of Transatlantic Relations*” ja ”*Nuclear Disarmament: France’s action plan*”.

¹⁵⁰ Ranskan kansallinen turvallisuusstrategia 2013, s. 7–12 ja 72.

¹⁵¹ Ranskan kansallinen turvallisuusstrategia 2013, s. 48.

¹⁵² Sama, s. 35–36.

¹⁵³ Sama, s. 72–73.

Ydinasejärjestelmän ilmoitetaan perustuvan meri- ja ilmakomponenttiin. Näiden avulla kyetään vastaamaan strategisen toimintaympäristön mahdollisiin muutoksiin sekä pitämään järjestelmä kokonaisuudessaan joustavana ja uskottavana. Lisäksi ydinasepelotteen ja konventionaalisten kykyjen välillä nähdään asiakirjan mukaan merkittävä yhteys. Ydinasepelotteen uskottavuus perustuu myös konventionaalisten kykyjen olemassaoloon.¹⁵⁴

Yhteistyön osalta Ranskan ydinasepelotteella nähdään olevan kontribuutiota myös Naton ja Euroopan turvallisuudelle. Ranskan kansallisen turvallisuusstrategian viitekehys liittyy olennaisesti Natoon ja Euroopan unioniin. Toisaalta ydinasepelotteen on tarkoitus olla täysin itsenäinen.¹⁵⁵

4.2.1.4 Ranskan presidentin puhe 2015

Puheessa sanotaan, että ydinasepelotteen tarkoitus on suojata Ranskaa sellaisia valtiolähtöisiä uhkia vastaan, jotka suuntautuvat sen elintärkeitä intressejä kohtaan riippumatta siitä, mistä ja missä muodossa ne tulevat. Ydinasepelotteen avulla on myös tarkoitus saavuttaa toiminnanvapaus kaikissa olosuhteissa. Puheessa korostetaan, että valtion koskemattomuus ja väestön suojeleminen ovat keskeinen osa valtion elintärkeitä intressejä.¹⁵⁶

Puheessa mainitaan, että Ranska ei ole tällä hetkellä suoranaisen hyökkäyksen kohteena, eikä sillä ole julistettua vihollista. Toisaalta esille tuodaan se tosiasia, että viimeaikaiset tapahtumat (joista Itä-Ukrainan konflikti yhtenä esimerkkinä) ovat osoittaneet mahdollisuuden valtiollisten uhkienkin ilmaantumiselle, ja näiden mahdollista esiintuloa ei voida sulkea pois. Tähän liittyen mainitaan, että ydinaseriisunnan sijaan jotkut valtiot ovat pyrkineet kehittämään kansallista ydinasekykyä.¹⁵⁷

¹⁵⁴ Ranskan kansallinen turvallisuusstrategia 2013, s. 72–73.

¹⁵⁵ Sama, s. 11, 72–73, 59 ja 126.

¹⁵⁶ Hollande 2015.

¹⁵⁷ Sama.

Ydinasepelotteen käyttöperiaatteen ilmaistaan olevan vain puolustuksellinen, eikä sillä ole käyttöä hyökkäyksellisessä viitekehysessä. Ydinaseiden käyttö ilmaistaan kuuluvan vain äärimmäisiin tilanteisiin, joissa on kyse valtion legitiimistä itsepuolustuksesta. Ranskan ydinasejoukoilla on kyettävä aiheuttamaan vastapuolelle täysin kestäättömät vahingot. Esimerkkeinä nostetaan esille poliittiset, taloudelliset ja sotilaalliset voimakeskittymät (*centres of power*). Ydinaseiden mahdolliseen käyttöön liittyen nostetaan esille vielä mahdollisuus varoitukseen (ensi-käyttö), jolla on tarkoitus palauttaa tai vahvistaa pelotetta. Lisäksi puheessa vahvistetaan se, että Ranskalla ei ole aikomusta käyttää ydinaseita niitä valtiota vastaan, joilla ei ole ydinaseita ja jotka ovat liittyneet ydinsulkusopimukseen.¹⁵⁸

Ranskan ydinasejärjestelmien osalta mainitaan niiden muodostavan valtiojohdolle enemmän toimintavaihtoehtoja erilaisiin tilanteisiin. Tämän lisäksi ydinasepelotteen tarkoituksena on myös täydentää konventionaalisia menetelmiä.¹⁵⁹

Yhteistyöhön liittyen puheessa korostetaan Naton merkitystä¹⁶⁰ sekä mainitaan Ranskan ydinasepelotteen tuovan lisäarvoa myös Euroopan turvallisuudelle. Ranskan ydinasepelotteen nähdään liittyvän olennaisesti myös solidaarisuuteen sen eurooppalaisten kumppaneiden välillä. Lisäksi puheessa nostetaan esille ydinaseisiin liittyvä yhteistyö¹⁶¹ Iso-Britannian kanssa.¹⁶²

4.2.1.5 Ranskan vuoden 2015 ydinsulkusopimukseen liittyvä raportti

Raportin mukaan Ranskan ydinasedoktriini esitellään julkisesti säännöllisin väliajoin. Tällä tarkoitetaan Ranskan presidentin merkittävimpiä puheita sekä julkaistuja kansallisia turvallisuusstrategioita.¹⁶³

Yleinen merkitys ydinaseille osana Ranskan puolustusdoktriinia ja kansallista turvallisuutta on rajattu koskemaan vain äärimmäisiä itsepuolustukseen liittyviä tilanteita, joissa on kyse valtion elintärkeiden intressien turvaamisesta. Itsepuolustuksella tarkoitetaan Yhdistyneiden kansakuntien artikla 51:n mukaisia toimia.¹⁶⁴

¹⁵⁸ Hollande 2015.

¹⁵⁹ Sama.

¹⁶⁰ Toisaalta korostetaan ydinasepelotteen kansallista itsenäisyyttä.

¹⁶¹ ”*Lancaster House Treaty*” Katso lisää esim.

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/238153/8174.pdf] (luettu 27.3.2017)

¹⁶² Hollande 2015.

¹⁶³ Ranskan NPT-raportti 2015.

¹⁶⁴ Sama.

Raportin mukaan ydinaseilla vastataan kaikenlaisiin valtiolähtöisiin uhkiin, mutta niitä ei ole ennalta suunnattu mitään valtiota kohti. Ranskan ydinaseiden määrä ja ominaisuudet on tarkoitus pitää mahdollisimman pienenä, mutta samalla riittävän uskottavana. Tällä tarkoitetaan (edellä tarkasteltujen puheiden ja asiakirjojen tapaan) ”strict sufficiency” periaatetta. Edellä mainittu määrä ja kyky määrittellään kulloinkin vallitsevan strategisen tilanteen analyysin perusteella.¹⁶⁵

Raportti korostaa ydinasepelotteen käyttöperiaatteissa (edellä mainitun lisäksi) sen poliittista roolia. Tällä tarkoitetaan sitä, että ydinaseiden hallinta on täysin maan poliittisen johdon päättävällän alla. Ydinasekyky on lähtökohtaisesti suunniteltu pelotetta varten, ei käytettäväksi taistelukentällä. Raportti korostaa lisäksi sitä, että tilanteita, joissa ydinaseita mahdollisesti käytettäisiin, ei määritellä tarkasti. Tämä sen vuoksi, että vastapuolen olisi tuolloin mahdollista tehdä liian tarkkoja riskiarvioita.¹⁶⁶

4.2.2 Iso-Britannia

Iso-Britannian osalta analyysin kohteeksi on otettu vuoden 2006 ydinasepelotteen tulevaisuutta käsittelevä asiakirja. Tämän lisäksi analyysin kohteena ovat kansalliset turvallisuusstrategiat vuosilta 2008, 2010¹⁶⁷ ja 2015 sekä ydinsulkusopimukseen liittyvä raportti vuodelta 2015.

4.2.2.1 Vuoden 2006 arvio ydinasepelotteen tulevaisuudesta

Asiakirjan mukaan ydinasepelotteen fundamentaaliset perusteet eivät ole muuttuneet kylmän sodan aikaisista. Ydinasepelotteella on tarkoitus vastata niihin uhkiin, joita voi muodostua toisten ydinasevaltioiden toimesta. Ydinasepelotteella on tavoitteena turvata elintärkeät kansalliset intressit. Oikeus kansallisen ydinasekyvyn ylläpitoon ilmoitetaan perustuvan ydinsulkusopimukseen, jossa Iso-Britannia on yksi viidestä tunnustetusta ydinasevaltiosta.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Ranskan NPT-raportti 2015, luku ”National security policies, and nuclear-weapons doctrine and related activities”.

¹⁶⁶ Sama.

¹⁶⁷ Vuoden 2010 kansallista turvallisuusstrategiaa täydentää saman vuoden strateginen puolustus- ja turvallisuus-katsaus (SDSR 2010).

¹⁶⁸ Katsaus Iso-Britannian ydinasepelotteen tulevaisuudesta 2006, s. 14 ja 17.

Uhkien osalta asiakirjassa todetaan, että tällä hetkellä millään valtiolla ei ole kykyä tai aikomusta uhata Iso-Britannian elintärkeitä kansallisia intressejä. Toisaalta tulevaisuus nähdään osaltaan epävarmana ja vaikeasti ennustettavana. Näin ollen on mahdollista, että jossain vaiheessa voi ilmaantua selkeä ydinaseuhka Iso-Britanniaa kohtaan. Ydinasepelotteella on tarkoitus estää myös tulevaisuudessa Iso-Britannian joutuminen kiristyksen (blackmail) kohteeksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että Iso-Britannian elintärkeitä kansallisia intressejä uhattaisiin tai sen ulko- ja turvallisuuspoliittista toimia rajoitettaisiin perusteellisesti.¹⁶⁹

Asiakirjan mukaan ydinaseita on tarkoitus käyttää vain kansainvälisen lain sallimissa tilanteissa, joissa on kyse valtion oikeudesta itsepuolustukseen. Ydinaseiden käyttökynnystä pidetään mahdollisimman korkeana ja sen ilmoitetaan koskevan vain äärimmäisiä tilanteita. Toisaalta Iso-Britannia ei rajaa pois mahdollisuutta ydinaseiden ensikäyttöön. Mahdollisia tilanteita, joissa ydinaseita käytettäisiin, ei ilmoiteta tarkasti, jotta mahdollinen vastapuoli ei kykene tekemään liian tarkkoja arvioita sen suhteen.¹⁷⁰

Yhteistyön osalta Iso-Britannian ydinasepelotteen keskeisin merkitys on tukea Naton kollektiivista puolustusta, jossa ydinasepelote on merkittävässä asemassa. Iso-Britannian ydinasepelote nähdään olevan merkittävä kontribuutio Naton kokonaispelotteelle. Kuitenkin samassa yhteydessä korostetaan ydinasepelotteeseen liittyvän päätöksenteon kansallisesti itsenäistä roolia.¹⁷¹

4.2.2.2 Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2008

Itsenäinen ydinasepelotteen merkitys ilmoitetaan olevan perustaltaan sama kuin vuoden 2006 asiakirjassa. Ydinasepelotteen ylläpito perustuu siihen, että tulevien vuosikymmenten aikana on mahdollisuus uhkien ilmaantumiselle, ja ydinaseet voivat olla myös osa kyseisiä uhkia.¹⁷²

Asiakirjassa todetaan, että tällä hetkellä yksikään valtio ei suoranaisesti uhkaa ydinaseilla tai edes omaa kykyä uhata Iso-Britanniaa tai sen elintärkeitä kansallisia intressejä. Toisaalta tällaisen mahdollisuuden ilmaantumista tulevaisuudessa ei voida täysin poissulkea. Valtiolähtöisten ja konventionaalisten uhkien osalta tilanne nähdään myös samankaltaisena.¹⁷³

¹⁶⁹ Katsaus Iso-Britannian ydinasepelotteen tulevaisuudesta 2006, s. 18–19.

¹⁷⁰ Sama, s. 14 ja 18.

¹⁷¹ Sama, s. 18.

¹⁷² Iso-Britannian kansallinen turvallisuusstrategia 2008, s. 44.

¹⁷³ Sama, s.12 ja 15–16.

Asiakirja ei käsittele tarkemmin ydinaseiden käyttöperiaatteita eikä myöskään niihin liittyvää yhteistyötä.¹⁷⁴ Toisaalta voidaan myös tulkita, että perusteet eivät ole muuttuneet, koska asiakirjassa viitataan niihin liittyen vuoden 2006 ydinasepelotetta käsittelevään asiakirjaan. Iso-Britannian turvallisuuden kannalta nähdään kuitenkin YK, Nato ja EU merkittävässä roolissa.¹⁷⁵

4.2.2.3 Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2010 ja SDSR 2010

Asiakirjan mukaan Iso-Britannia tulee säilyttämään itsenäisen ydinasepelotteen sekä samalla uudistamaan sen. Ydinasepelote nähdään valtion turvallisuuden äärimmäisen takuuna (ultimate insurance policy).¹⁷⁶ Ydinasepelotteen on tarkoitus olla mahdollisimman pieni, mutta riittävän tehokas (minimum effective nuclear deterrent).¹⁷⁷

Ydinasepelotteella vastataan epätodennäköiseen uhkaan, mutta samalla sen nähdään vaativan riittäviä resursseja, koska epätodennäköisyydestä huolimatta sen toteutuessa vaikutukset olisivat mittavat.¹⁷⁸

Uhkien osalta korostetaan, että Iso-Britanniaa kohtaan ei tällä hetkellä suuntaudu suoranaista uhkaa minkään valtion taholta, mutta samalla nähdään tällaisen uhkan mahdollisuus tulevaisuudessa, koska kaikkia kehityskulkuja ei voida ennakoida.¹⁷⁹ Suoranainen ydinaseuhkan ilmaantuminen Iso-Britanniaa kohtaan nähdään myös mahdollisuutena tulevaisuudessa, koska valtioiden aikomukset voivat muuttua hyvinkin nopeasti.¹⁸⁰

Ydinaseiden käytön ilmoitetaan koskevan vain äärimmäisiä tilanteita, joissa on kyse valtion itsepuolustuksesta. Tähän sisällytetään myös Nato-liittolaisten puolustaminen. Mahdollisten tilanteiden, joissa ydinaseita käytettäisiin, määrittely pidetään tarkoituksella tulkinnanvaraisena mahdolliselle vastapuolelle. Iso-Britannia ilmoittaa antavansa vakuuden siitä, että ydinaseilla ei uhata tai käytetä sellaisia ydinaseettomia valtioita kohtaan, jotka kuuluvat ydinsulkusopimukseen.¹⁸¹

¹⁷⁴ Tässä yhteydessä on huomioitava tämän analyysin rajaukset. Asiakirja toki käsittelee yhteistyötä, esim. ydinsulkusopimukseen liittyen.

¹⁷⁵ Iso-Britannian kansallinen turvallisuusstrategia 2008, s. 7–8.

¹⁷⁶ Iso-Britannian strategien puolustus- ja turvallisuuskatsaus 2010, s. 5.

¹⁷⁷ Sama, s. 37.

¹⁷⁸ Iso-Britannian kansallinen turvallisuusstrategia 2010, s. 34.

¹⁷⁹ Sama, s. 15 ja 19.

¹⁸⁰ Sama, s. 27 ja Iso-Britannian strateginen puolustus- ja turvallisuuskatsaus 2010, s. 37.

¹⁸¹ Iso-Britannian strateginen puolustus- ja turvallisuuskatsaus 2010, s. 37–38.

Yhteistyön osalta asiakirja korostaa Iso-Britannian ydinasepelotteen merkitystä Naton kollektiiviselle turvallisuudelle euro-atlanttisella alueella. Iso-Britannian ydinasepelotteen nähdään antavan huomattavaa kontribuutiota Naton kokonaisstrategialle.¹⁸²

4.2.2.4 Kansallinen turvallisuusstrategia vuodelta 2015

Asiakirjan mukaan Iso-Britannian itsenäinen ydinasepelote on merkittävä (essential) osa turvallisuutta. Pelotteen nähdään olevan kansallisen turvallisuuspolitiikan ytimessä. Pelotteen kautta on tarkoituksena viestittää mahdolliselle hyökkääjälle, että sen seuraukset olisivat hyötyjä suuremmat. Ydinasepelote on yksi osa niitä toimia, joilla on päämääränä saada vastapuoli luopumaan hyökkäysaikeistaan.¹⁸³

Asiakirjan mukaan valtiolähtöiset uhat ovat nousseet uudelleen osaksi Iso-Britannian ja sen liittolaisten toimintaympäristöä. Tällä hetkellä ei Iso-Britanniaa kohden nähdä suuntautuvan suoranaista sotilaallista uhkaa. Asiakirja kuitenkin nostaa esille erityisesti Venäjän viimeaikaiset toimet, joilla tarkoitetaan pääasiassa Krimin laitonta haltuunottoa ja itä-Ukrainan separatistien tukemista. Venäjän nähdään modernisoivan myös sen ydinasejoukkoja, lisäävän niihin liittyvää harjoitustoimintaa sekä retoriikkaa¹⁸⁴. Venäjän tulevaa käyttäytymistä ilmoitetaan olevan vaikea arvioida ja asiakirjassa nostetaan esille jopa se (joskin epätodennäköinen) mahdollisuus, että Venäjä kohdistaisi aggressiivisia toimia Natoa kohtaan.¹⁸⁵

Ydinaseiden käytön ilmoitetaan perustuvan poliittisen kontrolliin. Ydinaseita on tarkoitus käyttää vain äärimmäisissä tilanteissa, joissa on kyse valtion itsepuolustuksesta. Tämän ilmoitetaan sisältävän myös nato-liittolaisten puolustamisen. Ydinaseiden mahdollisia käyttötilanteita ei määritellä tarkasti, jotta potentiaalisen vastapuolen ei olisi mahdollista tehdä tarkkoja arvioita toiminnan kannattavuudesta. Iso-Britannia ilmoittaa asiakirjassa lisäksi sen, että se ei uhkaa ydinaseilla tai käytä niitä ydinaseettomia, ja samalla ydinsulkusopimukseen kuuluvia, valtioita kohtaan.¹⁸⁶ Lisäksi asiakirjassa ilmoitetaan, että ydinaseita ei ole ennalta kohdistettu mihinkään valtioon. Laukaisuvalmiuden ilmoitetaan olevan useiden päivien mittainen (several days notice to fire).¹⁸⁷

¹⁸² Iso-Britannian strateginen puolustus- ja turvallisuuskatsaus 2010, s. 37.

¹⁸³ Iso-Britannian kansallinen turvallisuusstrategia 2015, s. 23–24 ja 34.

¹⁸⁴ Asiakirjassa mainitaan uhkaukset ydinasejoukkojen sijoittamiseksi Kaliningradiin ja Krimille, s. 18.

¹⁸⁵ Iso-Britannian kansallinen turvallisuusstrategia 2015, s. 18 ja 24.

¹⁸⁶ Sama, s. 34–35.

¹⁸⁷ Sama, s. 36.

Yhteistyön osalta asiakirjassa korostetaan Iso-Britannian ydinasepelotteen merkitystä Naton kokonaisstrategialle. Lisäksi ilmoitetaan Iso-Britannian tekevän läheistä yhteistyötä Yhdysvaltojen ja Ranskan kanssa ydinaseisiin liittyvissä asioissa. Keskeiset sopimukset edellä mainittuun liittyen ovat asiakirjan mukaan *Mutual Defence Agreement* (Yhdysvallat) ja *The 2010 Teutates Treaty* (Ranska).¹⁸⁸

4.2.2.5 Iso-Britannian vuoden 2015 ydinsulkusopimukseen liittyvä raportti

Ydinasedoktriinin osalta raportissa viitataan vuoden 2006 ydinasepelotetta käsittelevään asiakirjaan sekä vuoden 2010 strategiseen puolustus- ja turvallisuuskatsaukseen. Nämä asiakirjat antavat perusteet Iso-Britannian ydinasepelotteeseen liittyvään politiikkaan ja siihen kuuluvien joukkojen rakenteeseen sekä kykyyn. Ydinasepelotteen ylläpito sekä kehitys nähdään ydinsulkusopimuksen mukaisena, ja Iso-Britannia ilmoittaa ylläpitävänsä toimintaympäristöönsä nähdessä mahdollisimman pientä, mutta samalla riittävän uskottavaa, ydinasepelotetta (minimum credible nuclear deterrent). Ydinaseiden ilmoitetaan olevan myös täysin poliittisen kontrollin alla.¹⁸⁹

Ydinasepelote nähdään olevan viimeinen (ultimate) keino vastata äärimmäisiin (most extreme) uhkiin. Raportin mukaan ydinaseiden mahdollinen käyttö liittyy äärimmäisiin tilanteisiin, joissa on kyse valtion itsepuolustuksesta. Edellä mainittu ilmoitetaan sisältävän myös Nato-liitolaisien puolustuksen. Ydinaseiden mahdollisia käyttötilanteita ei määritellä tarkoituksella täysin tarkasti.¹⁹⁰

Raportin mukaan ydinasehyökkäys Iso-Britannian elintärkeitä intressejä kohtaan estetään parhaiten osoittamalla valmius ja kyky vastatoimiin kaikissa olosuhteissa sen sijaan, että pelote perustuisi nopeisiin vastatoimiin.¹⁹¹

¹⁸⁸ Iso-Britannian kansallinen turvallisuusstrategia 2015, s. 35.

¹⁸⁹ Iso-Britannian NPT-raportti 2015, s. 2–3.

¹⁹⁰ Sama, s. 4.

¹⁹¹ Sama, s. 5.

Iso-Britannian ydinaseet eivät ole raportin mukaan korkeassa hälytysvalmiudessa, ja laukaisuvalmius ilmoitetaankin olevan päivien mittainen. Tässä yhteydessä viitataan kylmän sodan aikaiseen tilanteeseen, jolloin laukaisuvalmiudessa oli kyse minuuteista. Iso-Britannian ydinaseet eivät ole suunnattu ennalta mitään valtiota kohtaan. Lisäksi Iso-Britannia antaa vakuuden siitä, että se ei uhkaa ydinaseilla tai käytä niitä sellaisia ydinaseettomia valtioita kohtaan, jotka kuuluvat ydinsulkusopimukseen.¹⁹²

4.2.3 Vertailu ja johtopäätökset

Molempien tarkastelun kohteena olevien valtioiden osalta ydinaseiden käytön nähdään koskevan pääasiassa vain äärimmäisiä tilanteita, eli tilanteita, joissa valtion elintärkeät intressit ovat uhattuina. Ydinaseet, ja niiden kautta muodostettava pelote, nähdään menetelmänä, jolla on tarkoitus ennaltaehkäistä mahdolliset aggressiiviset toimet valtiota kohtaan, eli toisin sanoen tavoitteena on saada vastapuoli jo ennalta luopumaan aikeistaan. Pelotteessa korostetaan, että mahdolliselle vastapuolelle kyetään tuottamaan kaikissa olosuhteissa kestäättömät tappiot. Vaikka ydinasepelotteella on päämääränä vastata niin sanottuihin äärimmäisiin (ja joissain määrin epätodennäköisiin) uhkiin, sen katsotaan kuitenkin olevan yksi turvallisuuspolitiikan kulmakivistä. Molemmat valtiot ilmoittavat ydinasepelotteen olevan toimintaympäristöön nähden mahdollisimman pieni¹⁹³, mutta kuitenkin sellainen, jolla on mahdollista luoda riittävän uskottava pelote.

Ranska ja Iso-Britannia molemmat ilmoittavat, että ydinaseilla on tarkoitus vastata valtiolähtöisiin uhkiin, joihin voivat kuulua myös ydinaseet. Tutkielman viitekehykseen liittyen ennako-olettamana nostettiin esille Venäjän viimeaikaisten toimien vaikutus uhkan muodostumiseen. Osaltaan tämä muutos voidaan todentaa tämän analyysin perusteella, vaikka kumpikaan tutkimuksen kohteena oleva valtio ei suoranaisesti ilmoita olemassa olevaa uhkaa sen suunnalta. Yleisesti julkilausumissa puhutaan turvallisuusympäristön muutoksesta ja tulevien kehityskulkujen ennalta-arvaamattomuudesta, joissa viitataan vahvasti valtiolähtöisten uhkien esiintuloon. Toisaalta Iso-Britannian vuoden 2015 kansallinen turvallisuusstrategia korostaa Venäjän viimeaikaisia toimia ja niiden vaikutuksia Euroopan turvallisuusympäristöön.

¹⁹² Iso-Britannian NPT-raportti 2015, s. 4–5.

¹⁹³ Tällä tarkoitetaan pääsääntöisesti ydinasearsenaalin määrää.

Ydinaseiden käyttö nähdään molempien tutkimuskohteiden osalta liittyvän valtion oikeutettuun itsepuolustukseen, ja ydinaseiden mahdollisessa käytössä korostetaan sen puolustuksellista roolia sekä asejärjestelmien poliittista kontrollia. Kumpikaan valtio ei toisaalta poissulje ydinaseiden ensikäytön mahdollisuutta, mutta tähänkin liitetään vahvasti oman valtion elintärkeisiin intresseihin kohdistuva uhka, jolloin käytön nähdään olevan puolustuksellista. Ranskan osalta ydinaseiden käytössä korostuu Iso-Britannian verrattuna toimintavaihtoehtojen laajuus ja niiden kautta muodostuva niin kutsuttu strateginen joustavuus. Ranska nostaa myös esille selvemmin ydinasepelotteen olevan yhteydessä ja täydentävän sen asevoimien konventionaalisia kykyjä. Tämä on toki ennalta oletettavaa jo edellisen luvun ydinasejärjestelmiin liittyvän tarkastelun perusteella.

Vaikka Euroopan turvallisuusympäristössä koetaan tapahtuneen merkittäviä muutoksia¹⁹⁴, ei Ranska tai Iso-Britannia ilmoita ydinaseittensa olevan ennalta kohdistetun mihinkään valtioon, eivätkä ydinasejärjestelmät ole kummankaan osalta korkeassa hälytysvalmiudessa. Lisäksi molemmat valtiot vakuuttavat, ydinsulkusopimuksen mukaisesti, että ne eivät uhkaa ydinaseilla tai käytä niitä ydinaseettomia, ja samalla ydinsulkusopimukseen kuuluvia, valtioita kohtaan.

Tulevan ennakkoinnin vaikeuden ja turvallisuusympäristön mahdollisten muutosten vuoksi kumpikin valtio näkee, että ydinasepelote tulee säilyttää myös tulevaisuudessa. Tämä siitähän huolimatta, että molemmat valtiot ovat sitoutuneet ydinsulkusopimukseen, ja sitä kautta ainakin periaatteellisesti ydinaseriisuntaan. Toisaalta ydinsulkusopimuksen kautta molemmat valtiot ovat niin sanottuja tunnustettuja ydinasevaltioita, ja sen mukaan oikeutettuja ydinasekyvyn ylläpitoon.

Ydinaseisiin liittyvässä yhteistyössä molemmat valtiot (Iso-Britannia erityisesti) nostavat esille oman kansallisen ja itsenäisen ydinasepelotteen merkityksen kyseisen sotilasliiton kokonaispelotteen kannalta. On kuitenkin merkille pantavaa, että Ranskan julkilausumien perusteella korostetaan sen ydinasepelotteen merkitystä Euroopan turvallisuuden kannalta, eikä pelkästään Naton viitekehyksessä.

¹⁹⁴ Tällä tarkoitetaan Venäjän kehitystä ja sen viimeaikaisia toimia liittyen Ukrainan konfliktiin ja Krimin miehittämiseen. Tässä yhteydessä on myös huomattava tämän tutkielman viitekehys ja rajaukset, jotka vaikuttavat näkökulmaan.

5 PÄÄTELMÄT JA POHDINTA

Tässä luvussa käsitellään tämän tutkielman loppupäätelmiä, joita käsitellään kolmessa kokonaisuudessa. Ensimmäisessä alaluvussa tuodaan esille tämän tutkielman varsinaiset tulokset, joiden kautta vastataan tutkielman pääongelmaan. Päämääränä on esittää tulokset mahdollisimman pelkistetyssä muodossa. Toisessa alaluvussa arvioidaan tutkimustulosten luotettavuutta ja pätevyyttä. Viimeisimmässä alaluvussa toteutetaan pohdinta liittyen tämän tutkielmassa esille nousseiden tekijöiden osalta, eli toisin sanoen syventää analyysia liittyen tulosten pelkistettyyn esittämiseen. Tämän kautta on tarkoituksena tuoda esille myös mahdollisia jatkotutkimuskohteita sekä tarkastella tutkielman kohteena olevaa kansainvälisen politiikan ilmiötä laajemmin.

5.1 Tutkielman tulokset ja vastaus tutkimusongelmaan

Tutkielman pääongelmana oli selvittää *miksi Ranska ja Iso-Britannia ovat säilyttäneet itsenäisen ydinasekyvyn kylmän sodan jälkeisessä maailmassa*. Ongelmaan vastataan päätutkimuskysymyksen kautta, joka oli seuraava: *Mikä on ydinaseiden merkitys Ranskan ja Iso-Britannian turvallisuuspolitiikassa?*

Tämän tutkielman viitekehyksen, rajausten ja teoreettisen näkökulman sekä niiden kautta toteutetun aineiston analyysin perusteella voidaan tulkita, että molemmat tutkimuksen kohteena olevat valtiot näkevät ydinaseiden säilyttämisen tarpeellisena osana valtion turvallisuuspolitiikkaa. Eli ydinaseiden merkitys nähdään yhtenä, mutta merkittävänä, osana valtion turvallisuuspolitiikan kokonaisuutta. Tämän tutkielman lähdeaineistosta tehdyn analyysin perusteella kansallisen ydinasekyvyn ylläpito perustuu pääosiltaan kansainvälisen järjestelmässä ilmenevien muutosten ennakoimattomuuteen pitkällä aikavälillä, minkä vuoksi ydinaseisiin liittyviä uhkia ei voida täysin poissulkea. Molempien valtioiden päämääränä on ydinaseiden avulla turvata elintärkeät kansalliset intressit, joista esille voidaan nostaa oman valtion koskemattomuus ja selviytyminen kansainvälisessä järjestelmässä.

Ydinaseiden merkityksessä nousee keskeisenä tekijänä esille niiden puolustuksellinen rooli. Ydinaseiden tarkoituksena on muodostaa pelotevaikutus, jonka kautta puolestaan on tavoitteena saada mahdollinen vastapuoli jo ennalta luopumaan aggressiivisista aikeistaan. Eli ydinaseiden merkityksen voidaan nähdä perustuvan pääosiltaan niiden pelotevaikutukseen. On huomattava, että pelotteen tulee olla myös uskottava. Tätä tulkintaa tukevat erityisesti tämän tutkielman toisessa ja neljännessä pääluvussa esille nousseet havainnot.

Molempien valtioiden ydinasepelote perustuu strategiseen ympäristöön nähden mahdollisimman pieneen ydinasearsenaaliin, joka on kuitenkin riittävä luomaan uskottavan pelotteen. Pelotteen uskottavuuden kyky perustuu hyvin pitkälti ydinasejärjestelmään, joka on suorituskyvyltään riittävän haavoittumaton ja samalla tarpeeksi iskukykyinen tuottaakseen riittävät tappiot vastapuolelle. Tällä tarkoitetaan järjestelmää, jonka oletetaan selviytyvän olosuhteista riippumatta mahdollisesta ensi-iskusta. Ranskan ja Iso-Britannian ydinasepelote perustuu molemmilla lähtökohtaisesti neljään ydinsukellusveneeseen (SSBN), joista yksi on jatkuvasti operatiivisessa valmiudessa. Ydinasepelotteella on tarkoitus vastata valtiolähtöisiin uhkiin.

Kansainvälinen legitimitetti ydinasepelotteen ylläpidolle ja sen kehittämiseksi muodostuu ydinsulkusopimuksen kautta. Ydinaseiden mahdollisen käytön legitimitetti perustuu puolestaan valtion oikeutettuun itsepuolustukseen.

Ydinasepelotteen merkityksessä nousee esille myös sen rooli osana valtioiden välistä yhteistyötä. Tämän tutkielman lähdeaineiston perusteella Ranskan ja Iso-Britannian ydinasepelotteella on kontribuutiota myös liittolaisten turvallisuudelle. Analysoitujen asiakirjojen ja julkilausumien perusteella Nato on merkittävässä asemassa molempien valtioiden turvallisuuspolitiikassa. Lähdeaineiston perusteella Iso-Britannian ydinasepelote nähdään olevan merkittävä osa Naton kokonaispelotetta. Ranskan osalta ydinasepelotteen merkityksessä nousee esille jopa sen laajempi ulottuvuus Euroopan turvallisuudelle. Toisaalta molemmat valtiot korostavat ydinasepelotteen itsenäisyyden merkitystä.

Edellä käsitellyn perusteella on pyritty vastaamaan tutkielman pääongelmaan mahdollisimman pelkistetyssä muodossa. Tarkastelua kuitenkin syvennetään vielä pohdinnan kautta, joka toteutetaan tutkielman tulosten luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnin jälkeen. Pohdinnan kautta tuodaan myös esille tämän tutkielman kriittistä arviointia.

5.2 Tutkielman luotettavuuden arviointi

Tämän tutkielman tulosten luotettavuuden ja pätevyyden osalta voidaan nostaa esille kolme osatekijää, joiden kautta niiden arviointia on mahdollista toteuttaa. Ensimmäinen on tutkielman läpinäkyvyys, toinen lähdeaineisto ja kolmas tutkielman päälukujen sisällön keskinäinen suhde.

Läpinäkyvyyden osalta tutkielmassa on pyritty kaikissa sen vaiheissa tuomaan mahdollisimman selkeästi esille se mitä lähdeaineistoa käytetään, mitä siitä on tarkoituksena analysoida ja minkä vuoksi näin tehdään. Edellä mainittujen perusteella on tuotu esille se, mitä tekijöitä analyysissa korostetaan, ja mitä toisaalta rajataan pois. Lähdeaineistona on käytetty mahdollisuuksien mukaan alkuperäislähteitä tulosten luotettavuuden vuoksi, mutta toisaalta tuotu myös esille, mikäli on käytetty sekundäärilähdettä (kuten ranskankielisten puheiden käännökset). Sekundäärilähteissä on pyritty tarkastamaan niiden oikeellisuus käyttämällä useita lähteitä.

Edellä mainittuun tutkielman prosessin läpinäkyvyyteen ja lähdeaineiston arviointiin liittyen on olennaista, että tutkielman lukujen sisällöt eivät ole ristiriidassa keskenään. Tämän tutkielman osalta on havaittavissa, että lukujen sisällöt tukevat toisiaan. Tutkimusprosessin aikana ei ollut havaittavissa mitään merkittävää ristiriitaa tehtyjen teoreettisten valintojen tai löydösten osalta. Tosin tämä tutkielma pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman yksinkertaisena ja selkeänä kokonaisuutena, jossa yhtäältä korostettiin teorialähtöistä analyysia, ja toisaalta pyrittiin myös teoriaohjaavuuteen. Näiden perusteella tutkielman tuloksia voitaneen pitää luotettavina ja pätevinä tutkielman viitekehys huomioiden. Tällä tarkoitetaan tutkielman laajuutta ja esille tuotuja rajauksia. Kuten jo alussa tuotiin esille, on tähän tutkielmaan pyritty tekemään mahdollisimman selkeät rajaukset, joilla puolestaan on osoitettu se näkökulma (rajoitteinen), jolla tutkimuskohdetta tarkastellaan.

5.3 Pohdinta ja mahdollinen jatkotutkimus

Tutkielman viitekehyksessä nousee esille Naton ja Yhdysvaltojen rooli ja sen merkitys. Tutkielmassa käsiteltiin Natoa hyvin suppeasti ja Yhdysvallat tuotiin esille viitekehysten yhtenä toimijana. Yhdysvaltojen merkittävä asema ja sitoutuminen Euroopan turvallisuusrakenteisiin nousee esille monessa yhteydessä. Ranska ja Iso-Britannia pyrkivät säilyttämään olosuhteisiin nähden mahdollisimman pienen ydinasepelotteen. Ydinasepelotteen toimivuutta perustellaan hyvin pitkälti sillä, että ydinaseilla on mahdollisuus tuottaa kaikissa olosuhteissa niin mittavat tappiot mahdolliselle vastapuolelle, että saa vastapuolen jo ennalta luopumaan hyökkäyksestä tai muista aggressiivisista aikeista. Pohdinnan tai jopa jatkotutkimuksen kannalta on mielenkiintoista esittää kysymys, ovatko Ranskan ja Iso-Britannian ydinasepeloteratkaisut mahdollisia vain merkittävästi vahvemman liittolaisen (Yhdysvallat) läsnäolon aikana. Onko Ranskan ja Iso-Britannian niin kutsutut minimipelotteet mahdollisia vain, kun ne yhdistetään laajempaan pelotekokonaisuuteen, eli Yhdysvaltojen ydinasepelotteeseen.

Edellisen kautta päästään myös pohtimaan pelotetta itsessään. Erityisesti sitä, kuinka pelotteen toimivuutta ylipäättänsä voidaan arvioida. Voidaanko pelotteen toimivuutta arvioida pelkästään sen perusteella, että Ranskaa tai Iso-Britannia vastaan ei ole suuntautunut valtiolähtöistä ydinasein tai konventionaalisesti toteutettua hyökkäystä tai muita samankaltaisia aggressiivisia toimia. Onko ydinasepelote mahdollistanut Ranskalle tai Iso-Britannialle joissain tapauksissa poliittisen toiminnanvapauden. Tutkielman aineistosta ei suoraan havaittu viittauksia mihinkään kylmän sodan jälkeisen ajan tapahtumaan, missä kansallinen ydinasepelote olisi ollut merkittävimässä asemassa. Näin ollen tutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista tarkastella erilaisia kansainvälisen tapauksia, joihin on mahdollista yhdistää ydinaseiden merkitys.

Tutkielman selkeä rajaus oli jättää valtion sisäpolitiikka tarkastelun ulkopuolelle ja näin ollen ydinaseiden merkitystä tarkasteltiin pääosiltaan vain valtion ulkopuolisen ympäristön kautta. Näin ollen valtion sisäpolitiikan vaikutukset ydinaseiden merkitykseen nousee yhdeksi merkittävimmäksi jatkotutkimuksen aiheeksi. Ydinaseita ja niiden merkitystä voidaan tarkastella esimerkiksi kansallisen identiteetin kautta. Ydinaseiden kautta voidaan löytää myös merkityksiä suurvalta-aseman muodostumiselle.

Tutkielman lähdeaineistossa, joka käsitteli valtion julkilausumia, viitattiin myös useissa yhteyksissä ydinsulkusopimukseen. Tutkielman rajausten ja rajoitteiden vuoksi tämän syvällisempi analyysi jäi tarkastelun ulkopuolelle. Ydinsulkusopimuksen kautta molemmat valtiot ovat tunnustettuja ydinasevaltioita ja ovat näin ollen oikeutettuja ydinasepelotteen ylläpitoon. Ranskan ja Iso-Britannian julkilausumissa tuotiin esille sopimukseen liittyvä tahtotila ydinaseriisunnan toteuttamiseksi. Vaikka molemmat valtiot esittivät periaatteellisen suunnitelman ydinaseriisunnan toteuttamiseksi ja toivat esille käytännön toimenpiteitä (esimerkiksi ydinaseiden määrän vähentämisen, ydinasearsenaalin läpinäkyvyyden lisäämisen ja ydinasejärjestelmien aikaisempaa matalampi valmius) sen toteuttamiseksi, kumpikin valtio kuitenkin uudistaa ja ylläpitää ydinasejärjestelmiään eikä niistä luopumista nähty mahdolliseksi kansainvälisen järjestelmän ennakoimattomuuden vuoksi. Tähän yhteyteen voidaan liittää myös luvun alussa esille tuotu Yhdysvaltojen ydinasepelotteen vaikutus, eli kuinka sen alla on mahdollista toimia.

Ydinasejärjestelmien osalta Ranskan ydinasetriadin ilmakomponentin sekä taktisen ydinasekyvyn ylläpito osoittautui selkeäksi eroavaisuudeksi tämän tutkielman viitekehyksessä. Teorianäkökulman kautta sille voidaan nähdä olevan merkitys Ranskan maantieteellisen sijainnin vuoksi, joka ei ole niin turvallinen kuin vesistöjen ympäröimällä Iso-Britannialla. Tämä on kuitenkin vain yksi kapea näkökulma ja näin ollen sitä tulisi tarkastella laajemmin.

Ranskan ja Iso-Britannian julkilausumissa korostettiin ydinasepelotteen suhteuttamista vallitsevaan turvallisuusympäristöön. Molemmat valtiot pyrkivät mahdollisimman pienen ydinasepelotteen ylläpitoon, jolloin kummallakin on vain yksi ydinsukellusvene jatkuvassa operatiivisessa valmiudessa.¹⁹⁵ Lisäksi ydinasejärjestelmien valmiustason ilmoitetaan olevan suhteellisen matala, eikä ydinaseita ole ennalta kohdistettu mihinkään. Tämä korostuu kummankin valtion viestinnässä, mikä herättää kysymyksen koskien järjestelmien todellista potentiaalia ja sen osuutta ydinasepelotteen kokonaisuudessa, eli kuinka paljon ja missä ajassa Ranskalla ja Iso-Britannialla on mahdollista muuttaa ydinasedoktriinejaan turvallisuusympäristön niin vaa tiessa. Poliittista tahtotilaa kyettäneen muuttamaan huomattavan nopeasti, mutta tämän tutkielman tarkastelun perusteella ei kyetä selvittämään kuinka paljon joustavuutta¹⁹⁶ nykyiset järjestelmät tarjoavat. Lähtökohtaolettamana on se, että valtiot kykenevät arvioimaan varsin luotettavasti toisten asejärjestelmien suorituskyvyn.

Tutkielman viitekehyksessä olevien valtioiden osalta nousee esille Yhdysvaltojen rooli Ranskan ja Iso-Britannian vahvana liittolaisena ja toisaalta Venäjän muodostama potentiaalinen ja joiltain osin olemassa oleva uhka. Teoreettinen viitekehys tunnistaa myös Saksan yhdeksi Euroopan suurvalloista, mutta tutkielman kautta sen rooli jää tarkastelussa taka-alalle. Naton kautta Saksalla on sotilaallinen liittolaissuhde Ranskaan ja Iso-Britanniaan, mutta sillä ei ole ydinaseita.

¹⁹⁵ Huomioiden toki Ranskan ilmakomponentin ja taktisen ydinasekyvyn.

¹⁹⁶ Esimerkiksi toisen sukellusveneen ja useampien ydinaseiden saattaminen operatiiviseen valmiuteen tai lauka-suvalmiuden kasvattaminen.

5.4 Tulevaisuuspohdinta ja ”tuomiopäivän kello”

Vaikka tässä tutkielmassa ei tarkasteltu ydinaseiden merkitystä tulevaisuudessa, niin lähdeaineiston kautta nousi esille kaksi tekijää, joiden kautta on mahdollista pohtia ydinaseiden tulevaisuutta Ranskan ja Iso-Britannian osalta. Ensinnäkin julkilausumien kautta turvallisuusympäristön ennakoimattomuus ja viimeaikaiset epäsuotuista muutokset nähtiin osaltaan syynä säilyttää ydinasepelote myös tulevaisuudessakin. Toiseksi ydinasejärjestelmien modernisoinnin osalta on tehty päätöksiä, joiden vaikuttavuus voidaan katsoa ulottuvan jopa vuosikymmenten päähän. Näiden perusteella ydinaseiden ja erityisesti ydinasepelotteen merkitys tulee todennäköisesti säilymään ainakin lähitulevaisuudessa niin Ranskan kuin Iso-Britanniankin osalta.¹⁹⁷

Tutkimusprosessin (2015–2017) aikana Chicagon yliopiston *Bulletin of the Atomic Scientists* -verkkosivustolla oleva symbolinen kello on siirtynyt 30 sekuntia kohti puoltayötä (23:57:00 - 23:57:30). Puolenyön aika kuvastaa koko ihmiskunnan haavoittuvuutta totaalisen katastrofin seurauksena, jonka yksi merkittävä osa ydinaseet ovat. Vuoden 2017 muutos on johtunut pääasiassa kansainvälisen yhteisön epäonnistumisessa ydinaseisiin ja ilmastonmuutokseen liittyvissä haasteissa. Tutkielman viitekehykseen liittyen nostetaan esille Yhdysvaltojen ja Venäjän väliset haasteet ydinaseita koskevissa kysymyksissä sekä Ukrainan konflikti.¹⁹⁸ Ydinaseilla tulee todennäköisesti olemaan merkitystä myös tulevaisuudessa ja näin ollen siihen liittyvä tutkimus tulee säilyttämään ajankohtaisuutensa jatkossakin.

¹⁹⁷ Tähän liittyen on tuotu myös esille keskustelu liittyen Euroopan (unionin) itsenäiseen ydinasepelotteeseen, mikäli Yhdysvaltain sitoutumisessa Euroopan turvallisuusrakenteisiin tapahtuu merkittävä muutos. Tällaisessa tapauksessa Ranskan ja Iso-Britannian ydinasepelotteille nousee aivan erityinen merkitys. Ks. aiheesta esimerkiksi artikkeli ja sen viittaukset ”*Fearing U.S. Withdrawal, Europe Considers Its Own Nuclear Deterrent*”, [https://www.nytimes.com/2017/03/06/world/europe/european-union-nuclear-weapons.html?_r=0] (luettu 11.4.2017)

¹⁹⁸ *Doomsday Clock* [<http://thebulletin.org/timeline>] (luettu 11.4.2017), Ks. koko lausunto vuoden 2017 ”ajasta” [<http://thebulletin.org/sites/default/files/Final%202017%20Clock%20Statement.pdf>] (luettu 11.4.2017)

LÄHTEET

Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista, Ulkoasianministeriö, huhtikuu 2016. [<http://www.formin.fi/public/default.aspx?contentid=345679>] (luettu 3.8.2016)

Blombergs, Fred (2013a). *Euroopan voimatasapainojärjestelmä 1990–2012: Euroopan vakaus rakenteellisen, uusklassisen ja hegemonisen realismin näkökulmasta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 32, Helsinki. Juvenes Print.

Blombergs, Fred (2013b). ”Realismi ja strategian tutkimus”, teoksessa Pekka Sivonen (toim.) *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Helsinki 2013. Juvenes Print.

Blombergs, Fred (2016). ”Johdatus Suomen turvallisuuspolitiikkaan kylmän sodan jälkeisessä Euroopassa”, teoksessa Fred Blombergs (toim.) *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohтия*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4, Helsinki 2016. Juvenes Print.

Chirac, Jacques (2006). *Ranskan presidentin puhe, Landivisiau / L’lle Longue, 19.1.2006*. Puhe käännetty englanniksi verkkosivulla. [<http://www.acronym.org.uk/old/proliferation-challenges/nuclear-weapons-possessors/france/our-concept-use-nuclear-weapons-remains-unchanged-president-jacques-c?page=show>] (luettu 21.3.2017)

Constructing International Politics, Alexander Wendt, International Security, Vol 20, 1995. [<http://faculty.maxwell.syr.edu/hpschmitz/PSC124/PSC124Readings/WendtConstructivism.pdf>] (luettu 7.4.2017)

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009). *Tutki ja kirjoita* (20. painos), Tekijät ja Kirjayhtymä Oy. Bookwell Oy.

Hollande, François (2015). *Ranskan presidentin puhe, Istres, 19.2.2015*. Puhe käännetty englanniksi verkkosivulla. [<http://www.ambafrance-uk.org/France-will-not-lower-its-nuclear>] (luettu 5.3.2017)

Iso-Britannian kansallinen turvallisuusstrategia (2008). *The National Security Strategy of the United Kingdom, Security in an interdependent world*, March 2008. (PDF) [<https://www.gov.uk/government/publications/the-national-security-strategy-of-the-united-kingdom-security-in-an-interdependent-world>] (luettu 5.3.2017)

Iso-Britannian kansallinen turvallisuusstrategia (2010). *A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy*, October 2010. (PDF) [<https://www.gov.uk/government/publications/the-national-security-strategy-a-strong-britain-in-an-age-of-uncertainty>] (luettu 5.3.2017)

Iso-Britannian strateginen puolustus- ja turvallisuuskatsaus (2010). *Securing Britain in an Age of Uncertainty: The Strategic Defence and Security Review*, October 2010. (PDF) [<https://www.gov.uk/government/publications/the-strategic-defence-and-security-review-securing-britain-in-an-age-of-uncertainty>] (luettu 5.3.2017)

Iso-Britannian kansallinen turvallisuusstrategia (2015). *National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015, A Secure and Prosperous United Kingdom*, November 2015 (PDF, web version) [<https://www.gov.uk/government/publications/national-security-strategy-and-strategic-defence-and-security-review-2015>] (26.11.2015)

Iso-Britannian NPT -raportti (2015). *2015 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons* [<http://undocs.org/NPT/CONF.2015/29>] (luettu 2.3.2017)

Jackson, Robert & Sørensen, Georg (2003)[1999]. *Introduction to International Relations: Theories and approaches*, 2nd revised and expanded edition. New York: Oxford University Press.

Jackson, Robert & Sørensen, Georg (2016)[1999]. *Introduction to International Relations: Theories and approaches*, Sixth edition. New York: Oxford University Press.

Kahn, Herman (1984). *Thinking About The Unthinkable in The 1980s*, Simon & Schuster, New York 1984.

Mearsheimer, John (2001). *The Tragedy of Great Power Politics* (First edition), W.W. Norton & Company, New York 2001.

Narang, Vipin (2014). *Nuclear Strategy in the Modern Era: Regional Powers and International Conflict*, Princeton University Press 2014. ISBN 978-0-691-15982-9.

Katsaus Iso-Britannian ydinasepelotteen tulevaisuudesta (2006). *The Future of the United Kingdom's Nuclear Deterrent*, December 2006. (PDF) [<https://www.gov.uk/government/publications/the-future-of-the-united-kingdoms-nuclear-deterrent-defence-white-paper-2006-cm-6994>] (luettu 5.3.2017)

Kerttunen, Mika (2008). ”Ydinaseet 2000-luvun maailmanjärjestyksessä”, teoksessa Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.), *Sota – teoria ja todellisuus, näkökulmia sodan*. Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Helsinki 2008. Edita Prima Oy.

Lavi, Henri (2015). *Muuttuva ydinasepelote – Naton ydinasepelote liittouman voimanlähteenä*, Diplomityö YEK 57, Maanpuolustuskorkeakoulu.

Lehtonen, Eero (2011). *Ydinaseet Venäjän turvallisuusstrategiassa*, Pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu.

Luoma (2006). *Kvalitatiivinen vertaileva analyysi (CQA)*. Oulun yliopisto. [<http://www.oulu.fi/sosiologia/node/5047>] (luettu 17.2.2017)

Lähde, Harri-Antero (2011). *Pohjois-Korean ydinase kylmän sodan ydinaseteorioiden näkökulmasta*, Pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu.

Mills, Claire (2016a). *The French Nuclear Deterrent*, Briefing paper, Number 4079, 29 June 2016, House of Commons Library
[<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN04079#fullreport>]
(luettu 1.3.2017)

Mills, Claire (2016b). *Replacing the UK's "Trident" Nuclear Deterrent*, Briefing paper, Number 7353, 12 July 2016, House of Commons Library
[<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7353>]
(luettu 2.3.2017)

Mills, Claire (2016c). *Nuclear Weapons – Country Comparisons*, Briefing paper, Number 7566, 12 July 2016, House of Commons Library [<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7566>] (luettu 2.3.2017)

NATIONAL SECURITY STRATEGY, The White House, Washington, helmikuu 2015. [<http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/02/2015.pdf>] (luettu 4.8.2016)

Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas (2007). “*Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuvapolitiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*”. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: Työpapereita No 23, Helsinki 2007. (PDF)

Ranskan kansallinen turvallisuusstrategia (2008). *The French White Paper on defence and national security*, Présidence De La République. (PDF) [<http://www.cfr.org/france/french-government-white-paper-defense-national-security/p16615>] (luettu 9.12.2015)

Ranskan kansallinen turvallisuusstrategia (2013). *French White Paper on Defence and National Security 2013*. (PDF) [<http://www.gouvernement.fr/en/defence-and-security>] (luettu 9.12.2015)

Ranskan NPT -raportti (2015). *2015 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons* [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=NPT/CONF.2015/10] (luettu 2.3.2017)

Rantapelkonen, Jari & Koistinen, Lotta (2016). *Pohdintoja sotatieteellisistä käsitteistä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita nro 1, ISBN 978-951-25-2820-2 (PDF)

Selvitys Euroopan unionin Lissabonin sopimukseen sisältyvästä keskinäisen avunannon velvoitteesta, ulkoasianministeriö 2008 [<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=125470&culture=fi-FI>] (luettu 10.12.2015)

Sipilä, Joonas & Koivula, Tommi (2014). *Kuinka strategiaa tutkitaan* (2. uudistettu painos), Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos, Helsinki. Juvenes Print Oy.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, Valtioneuvoston selonteko. [<http://vnk.fi/julkaisu?pubid=2203>] (luettu 8.12.2015)

Suominen, Jukka (2007). *Ranskan turvallisuuspoliittinen doktriini, sen taustatekijät ja tulevaisuus osana Euroopan unionia*, Pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu.

Snyder, Glenn H. (1959). *Deterrence by Denial and Punishment*, Research Monograph No.1, Woodrow Wilson School of Public and International Affairs, Center of International Studies, Princeton University 1959.

[<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015066339642;view=1up;seq=5>]
(luettu 24.2.2017)

The False Promise of International Institutions, John Mearsheimer. Artikkelin artikkeli [<http://mearsheimer.uchicago.edu/pdfs/A0021.pdf>] (luettu 4.4.2017)

Turvallisuuspoliittista yhteistyötä koskeva katsaus, Ulkoasiainministeriön julkaisuja 2 / 2015. [<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=324359&nodeid=49542&contentlan=1&culture=fi-FI>] (luettu 14.2.2017)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2008). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (11. uudistettu laitos), Kustanneosakeyhtiö Tammi. Hansaprint Oy.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, Heinäkuu 2016. [http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/1986338/VNKJ072016_fi.pdf/9a3a074a-d97f-43c4-a1d8-e3ddb8d8d1da] (luettu 5.8.2016)

Visuri, Pekka (2011). *Maailman muutos ja Suomi*. WSOYpro Oy, Bookwell Oy 2011.

Waltz, Kenneth (1979). *Theory of International Politics*, Waveland Press Inc, (Reissued 2010). ISBN 1-57766-670-4

Waltz, Kenneth (1981). "The Spread of Nuclear Weapons: More May Better", *Adelphi Papers*, Number 171, London: International Institute for Strategic Studies, 1981. [<https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/waltz1.htm>] (luettu 22.2.2017)

INTERNETLÄHTEET

Arms Control Association verkkosivut

[https://www.armscontrol.org/ACT/2017_01/Features/US-Russian-Relations-and-the-Future-Security-of-Europe] (luettu 21.2.2017)

[<https://www.armscontrol.org/factsheets/Nuclearweaponswhohaswhat>] (luettu 21.2.2017)

[<https://www.armscontrol.org/treaties>] (luettu 25.2.2017)

BBC verkkosivut

[<http://www.bbc.com/news/uk-politics-36832530>] (luettu 12.8.2016)

British American Security Information Council verkkosivut

[http://www.basicint.org/sites/default/files/basic_trident_briefing_april2015.pdf]
(luettu 22.2.2017)

Bulletin of The Atomic Scientists verkkosivut

[<http://thebulletin.org/nuke-any-other-name>] (luettu 9.4.2017)

[<http://thebulletin.org/nuclear-notebook-multimedia>] (luettu 25.2.2017)

[<http://thebulletin.org/timeline>] (luettu 11.4.2017)

[<http://thebulletin.org/sites/default/files/Final%202017%20Clock%20Statement.pdf>]
(luettu 11.4.2017)

Center for Strategic & International Studies verkkosivut

[<http://csis.org/publication/president-hollandes-message-nuclear-deterrence>]
(luettu 24.11.2015)

CIA:n verkkosivut

[<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>] (luettu 4.4.2017)

Comprehensive Test Ban Treaty Organization verkkosivut

[<https://www.ctbto.org/specials/testing-times/26-november-1991-last-uk-nuclear-test>]
(1.3.2017)

Federation of American Scientists verkkosivut

[<http://fas.org/issues/nuclear-weapons/status-world-nuclear-forces/>]

(luettu 4.8.2016 ja 8.4.2017)

[https://fas.org/pubs/_docs/occasionalpaper7.pdf] (8.4.2017)

GlobalSecurity.org verkkosivut

[<http://www.globalsecurity.org/wmd/world/france/nuke.htm>] (luettu 1.3.2017)

Helsingin Sanomat verkkosivut

[<http://www.hs.fi/ulkomaat/a1424435717797>] (luettu 25.11.2015)

[<http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000005032653.html>] (luettu 16.2.2017)

International Institute for Strategic Studies verkkosivut

[<http://www.iiss.org/en/publications/survival/sections/2012-23ab/survival--global-politics-and-strategy-february-march-2012-7116/54-1-02-harries-9500>] (luettu 15.2.2017)

Iso-Britannian hallinnon verkkosivut

[<https://www.gov.uk/government/publications/cs-ukus-amendment-to-the-agreement-for-cooperation-on-the-uses-of-atomic-energy-for-mutual-defense-purposes>] (luettu 27.2.2017)

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/27383/Cm6994_Factsheet5.pdf] (luettu 24.2.2017)

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/238153/8174.pdf] (luettu 27.3.2017)

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/238226/8289.pdf] (luettu 8.4.2017)

IHS Janes' s tietokanta

[www.janes.ihs.com/Janes/Display/135023] (luettu 8.4.2017)

[www.janes.ihs.com/Janes/Display/1354946] (luettu 8.4.2017)

Naton verkkosivut

[http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_87597.htm] (luettu 9.4.2017)

[http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50068.htm] (luettu 8.8.2016 ja 9.4.2017)

[http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm] (luettu 1.3.2017)

[http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50069.htm] (luettu 1.3.2017)

Nuclearfiles.org verkkosivut

[http://www.nuclearfiles.org/menu/key-issues/nuclear-weapons/issues/policies/President-Hollande-Speech-on_a921.pdf] (luettu 24.11.2015)

The Guardian verkkosivut

[<https://www.theguardian.com/uk-news/2016/jul/18/theresa-may-takes-aim-at-jeremy-corbyn-over-trident-renewal>] (luettu 12.8.2016)

The Independent verkkosivut

[<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresa-may-trident-debate-nuclear-bomb-yes-live-latest-news-a7143386.html>] (luettu 12.8.2016)

[<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/david-cameron-says-that-he-would-use-nuclear-weapons-a6679256.html>] (luettu 25.11.2015)

The Nuclear Threat Initiative verkkosivut

[<http://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/treaties/>] (luettu 25.2.2017)

[<http://www.nti.org/learn/countries/france/>] (luettu 27.2.2017)

[<http://www.nti.org/analysis/articles/tactical-nuclear-weapons/>] (luettu 9.4.2017)

The Nuclear Weapon Archive verkkosivut

[<http://nuclearweaponarchive.org/France/FranceOrigin.html>] (luettu 1.3.2017)

The New York Times verkkosivut

[https://www.nytimes.com/2017/03/06/world/europe/european-union-nuclear-weapons.html?_r=0] (luettu 11.4.2017)

The Ulkopolitist verkkosivut

[<http://ulkopolitist.fi/2015/08/21/vieraskyna-toinen-ydinasekausi-ja-peloteoptimismin-vi-noumat/>] (luettu 17.2.2016)

Ranskan hallinnon verkkosivut

[<http://www.ambafrance-uk.org/France-will-not-lower-its-nuclear>] (luettu 25.11.2015)

Royal Air Force verkkosivut

[http://www.raf.mod.uk/rafcms/mediafiles/F21E81DC_E902_D3CE_488720FE8488434D.pdf] (luettu 26.2.2017)

Stratfor verkkosivut

[<https://www.stratfor.com/the-hub/case-tactical-nuclear-weapons>] (luettu 9.4.2017)

Stockholm International Peace Research Institute verkkosivut

[<https://www.sipri.org/sites/default/files/YB16-Summary-ENG.pdf>] (luettu 26.2.2017)

University of York verkkosivut

[https://www.york.ac.uk/media/politics/documents/research/Trident_and_British_Identity.pdf] (luettu 8.3.2017)

Ursa verkkosivut

[<http://www.ursa.fi/extra/kosmos/t/taivaankappale.html>] (luettu 25.2.2017)

Yhdistyneiden kansakuntien verkkosivut

[<http://www.yk.fi/node/472>] (luettu 25.2.2017)

[<http://disarmament.un.org/treaties/>] (luettu 26.2.2017)

[https://treaties.un.org/pages/Overview.aspx?path=overview/glossary/page1_en.xml] (luettu 25.2.2017)

YLE verkkosivut

[<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/11/24/suezin-kriisi-1956>] (luettu 1.3.2017)

Youtube.com

[<https://www.youtube.com/watch?v=2BDz65-1IkU>] (luettu 25.11.2015)